

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü
İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

**TARİHİ ÇEVRELERİ KORUMADA İÇ MİMARIN
ROLÜ (KUSEYRİ KONAĞI RÖLÖVE -
RESTİTÜSYON VE RESTORASYON PROJESİ
İNCELEME)**

Murat Özkan ÖNCÜL

Yüksek Lisans

Ankara, 2019

TARİHİ ÇEVRELERİ KORUMADA İÇ MİMARIN ROLÜ
(KUSEYRİ KONAĞI RÖLÖVE - RESTİTÜSYON VE
RESTORASYON PROJESİ İNCELEME)

Murat Özkan ÖNCÜL

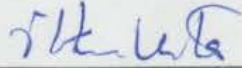
Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü
İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

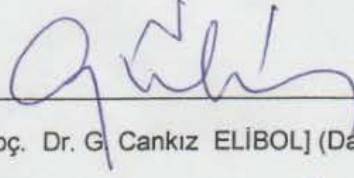
Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

Murat Özkan ÖNCÜL tarafından hazırlanan "Tarihi Çevreleri Korumada İç Mimarın Rolü (Kuseyri Konağı Rölöve - Restitüsyon ve Restorasyon Projesi İnceleme)" başlıklı bu çalışma, [29 04 2019] tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

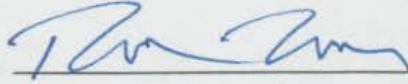
[Prof. Dr. Ilker USTA] (Başkan)

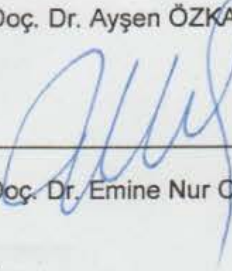
[Doç. Dr. G. Cankız ELİBOL] (Danışman)

[Prof. Dr. Murat KILIÇ] (Üye)

[Doç. Dr. Ayşen ÖZKAN] (Üye)

[Doç. Dr. Emine Nur OZANÖZGÜ] (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

[Prof .Dr. , Pelin YILDIZ]

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

29/06/2019

Murat Özkan ÖNCÜL

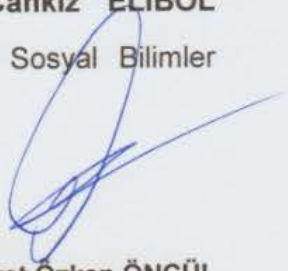
¹ "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**"

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü** üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü** üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı** ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum tarafından** verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler süreince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü** üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu tarafından** karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Doç. Dr. G. Cankız ELİBOL** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Murat Özkan ÖNCÜL

TEŞEKKÜRLER

Öncelikle ısrarcı olduğum tez konu seçimimdeki anlayışı ve isteklerimi göz ardı etmeyişi ile mesleki anlamda değinmeyi canı gönülden istediğim bu tez içeriğini oluşturmama yegane destek olan tez danışmanım Doç. Dr. Gülçin Cankız Elibol'a teşekkürlerimi sunarım.

Tez içerisinde incelemesini yaptığım Kuseyri Konağı'nın restorasyon proje ekibinde yer aldığım süre boyunca restorasyona dair her şeyi öğrendiğim ve restorasyon raporunu temin konusunda da desteklerini esirgemeyen A Proje A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı ve Kurucusu Sn. Yüksek Mimar Şakir Meraki'ye teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Projenin ihalesini yapan, çok titiz bir restorasyon projesi olması adına canla başla hizmet vermiş olan ve gerek il ile alakalı gerekse incelemesini yaptığımız Kuseyri Konağı ile alakalı kaynakları esirgmeden tarafıma ulaştıran Hatay Vakıflar Bölge Müdürlüğü'ne teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteğini esirmeyen annem Gülbahar Sezer'e teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, hayatıma girdiği andan beri benden hiçbir konuda desteğini esirgemeyen, sevgisiyle her daim beni ayakta tutan kıymetli eşim Av. Dilber Temirci Öncül'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

ÖNCÜL, Murat Özkan. *Tarihi Çevreleri Korumada İç Mimarın Rolü (Kuseyri Konağı Rölöve - Restitüsyon ve Restorasyon Projesi İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

Tez genelinde yapılmış bir proje üzerinden ülke genelindeki rölöve, restitüsyon ve nihayetinde oluşturulan restorasyon projelerinde bir iç mimarın rolünün ne olduğuna ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu kavramlar adı altında yapılan projelendirmeler ve uygulamaların denetim altında bulundurulması ve yine projede yer alan personelin alanları dahilinde çalışmalarının sürece olan etkilerinden bahsedilmektedir. İncelemesi yapılan yapının restorasyon kararının ardından, sürecin tamamlanmasına kadar olan safhalar tek tek incelenmiş olup her aşamada alanında uzman bireylerin ve iç mimarın yer almasının bu projenin restorasyonuna yansıyan sonuçları verilmiştir. Özellikle tez içeriğinin içmimarlık ve dolayısıyla iç mekanlar olmasından ötürü incelemeler ve yapılan işlemler sonucu yapının iç mekanlarında iç mimarların etkilerinin neler ve nasıl olduğundan bahsedilmektedir. Tezin yapım aşamasında elde edilen verilerle alakalı projelendirme firmasından ve yapının proje sonrası uygulama sorumlusu, aynı zamanda mülk sahibi olan resmi kurumdan da gerekli izinler alınmıştır.

Anahtar sözcükler: Restorasyon, restorasyonda iç mekan onarımı, restitüsyon, rölöve.

ABSTRACT

ÖNCÜL, Murat Özkan. *The Role of Interior Architect in Conservation of Historical Environments (A Study on Building Survey, Restitution and Restoration Project of Kuseyri Mansion)*, Master Thesis, Ankara, 2019.

In this thesis study, information about the role of an interior architect in building survey, restitution and ultimately restoration projects is discussed and analyzed. The supervision of the projects and operations carried out in these concepts and the effects of the work of the personnel involved in the project on the process within their fields are studied. Each stage from the decision on the restoration of this structure to the completion of the process was examined one by one and the results of the involvement of the individuals who are experts in the field and interior designers are discussed. In particular, since the content of the thesis is related to the Interior Architecture and therefore interior spaces, what and how the effects of the interior architects on the interior spaces of the building are explained as a result of investigations and operations. Necessary permissions were obtained from the projecting company related to the data obtained during the construction phase of the thesis and from the official institution responsible for the post-project implementation of the building as well as the property owner.

Keywords: Building survey, restoration, restoration in interior architecture, restitution.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜRLER	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: RÖLÖVE, RESTİTÜSYON VE RESTORASYON	
KAVRAMLARINDA İÇ MİMARIN ETKİSİ	3
1.1. Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Nedir?	3
1.1.1. Rölöve Nedir?	3
1.1.2. Restitüsyon Nedir?	4
1.1.3. Restorasyon Nedir?	5
1.2. Projelendirme ve Malzeme Analizlerinin Yapılma	
Aşamalarında Proje Ekibindeki Meslek Grupları	5
1.3. Projelendirme ve Malzeme Analizlerinin Yapılma	
Aşamalarında İç Mimarın Etkisi	6
1.4. Restorasyon Projelerinde İç Mekan Projelendirmesi Nasıl	
Yapılmaktadır?	7
1.5. Sürece İç Mimarın Dahil Olmasının Etkileri	8
2. BÖLÜM: İNCELENEN YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR BİLGİLERİ	10
2.1. Antakya'nın Kentleşmesi ve Tarihçesi	10
2.2. Antakya'nın Beşeri ve Coğrafi Özellikleri	14
2.3. Antakya'nın Kültürel Özellikleri (Hristiyan, Müslüman ve	
Musevi Dönemleri Bakımından)	21

2.3.1. Hristiyan Dönemi Kültürel Varlıklar.....	21
2.3.2. Müslüman Dönemi Kültürel Varlıklar	23
2.3.3. Musevi Dönemi Kültürel Varlıklar	24
3. BÖLÜM: İNCELENEN YAPIYA AİT MİMARİ VE İÇMİMARİ	
ELEMANLAR	25
3.1. Antakya'nın Geleneksel Yapılarının Mimari ve İç Mimari	
Özellikleri.....	25
3.1.1. Yapı Mimarisi Plan Özellikleri.....	25
3.1.2. Yapı Mimarisi Cephe Özellikleri	27
3.1.2.1. Cumba	27
3.1.2.2. Saçak.....	27
3.1.2.3. Pencereler	27
3.1.2.4. Dış Kapılar.....	29
3.1.3. Yapı Mimarisinde Kullanılan Malzemeler	30
3.1.3.1. Taş.....	30
3.1.3.2. Ahşap	31
3.1.3.3. Metal.....	32
3.1.3.4. Mermer	32
3.1.4. Yapı Mimarisinde İç Mekan Donatıları.....	33
3.1.4.1. Döşeme	33
3.1.4.2. Raflar ve Dolaplar	33
3.1.4.3. Oda Kapıları.....	34
3.1.4.4. Tavanlar.....	36
4. BÖLÜM: İNCELEMESİ YAPILAN YAPININ KÜNYESİ VE	
ÇEVRESİNDEKİ YAPILARLA OLAN UYUMU	38
4.1. Araştırılan Yapının Künyesi	38
4.2. Alanda Bulunan Benzer Yapılar Hakkında Bilgi	40
4.3. Yapıya Komşu Olan Yapılar (Habib-İ Neccar Camii)	43
4.4. Araştırılan Yapının Mimarisi Ve İç Mimarisi (Kuseyri Konağı)	46

5. BÖLÜM: YAPININ RÖLÖVE PROJESİNİN ÇIKARILMA AŞAMALARI	60
5.1. Yapının Rölövesi	60
5.1.1. Yapıya Ait Rölöve Çalışması	60
5.1.1.1. Lazer Tarayıcı İle Alınan Tarama Verileri (Nokta Bulutu Görselleri)	62
5.1.1.2. Rölöve Kat Planları Paftası	63
5.1.1.3. Rölöve Çatı Planı Paftası	64
5.1.1.4. Rölöve Kesitler Paftası (A-A, B-B, C-C)	65
5.1.1.5. Rölöve Kesitler Paftası (D-D, E-E, F-F)	66
5.1.1.6. Rölöve Kesitler Paftası (G-G, H-H, I-I)	67
5.1.1.7. Rölöve Görünüşler Paftası (Güney Batı)	68
5.1.1.8. Rölöve Görünüşler Paftası (Güney Doğu – Kuzey Doğu)	68
5.2. Rölöve Analiz Çalışması	68
5.2.1. Rölöve Sorunlar Renklendirme Şablonu	69
5.2.2. Rölöve Sorunlar Paftası (Plan)	70
5.2.3. Rölöve Sorunlar Paftası (Kesit ve Görünüş)	70
6. BÖLÜM: YAPININ RESTİTÜSYON PROJESİNİN ÇIKARILMA AŞAMALARI	71
6.1. Yapının Restitüsyonu	71
6.1.1. Restitüsyon Nedir?	71
6.1.2. Araştırılan Yapının Restitüsyon Bilgileri	71
6.1.3. Araştırılan Yapıya Yönelik Görsel Veri Toplama	77
6.1.3.1. Araştırılan Yapının Yapıldığı Döneme Ait Çizim Görseli	78
6.1.3.2. Araştırılan Yapının Cephe Görselleri	78
6.1.3.3. Araştırılan Yapının İç Mekan, Dolap ve Raf Görselleri	79
6.1.3.4. Araştırılan Yapının Avlu Görselleri	80
6.1.3.5. Araştırılan Yapının Çevre ve Sokak Görselleri	81

6.1.3.6. Araştırılan Yapının Restitüsyon Projesinde Bölümlerinin Yapıldığı Döneme Ait Olan Renklendirme Çalışmaları.....	82
6.1.3.7. Araştırılan Yapının İç Mimar ve Proje Ekibi Tarafından Oluşturulan Restitüsyon Projesinden Örnekler:.....	84
7. BÖLÜM: YAPININ RESTORASYON PROJESİNİN İÇ MİMAR TARAFINDAN OLUŞTURULAN KISIMLARI.....	85
7.1. Yapının Restorasyon Raporunda İç Mimarın Etkisi:.....	85
7.1.1. Restorasyon Projesinin Amacı, Hedef ve İlkeleri.....	85
7.2. Restorasyon Projesinin İç ve Dış Mekansal Genel Yaklaşımı.....	86
7.3. Restorasyon Kararlarında İç Mimar Tarafından Alınmış Olan Kararlar	87
7.3.1. Kaybolan ve Bozulan Mekanlara Ait İç Mimar ve Proje Ekibi Tarafından Onarılmasına İlişkin Kararlar:.....	87
7.3.2. Mekanda Var Olan Değişimlere İlişkin İç Mimar ve Proje Ekibi Tarafından Alınan Kararlar:	87
7.3.3. Kullanılacak Malzemelere İlişkin İç Mimar ve Proje Ekibi Tarafından Alınan Kararlar:	88
7.3.4. Yapılarda Meydana Gelen Sorunlar ve Müdahalelere İlişkin İç Mimar ve Proje Ekibi Tarafından Alınan Kararlar:	88
7.4. İç Mimar ve Proje Ekibi Tarafından Yapılara Önerilen Yeni İşlevler:	88
7.5. İç Mimarın Restorasyon Projelendirme Sonrasında İncelenen Yapının Çevresi ve Katları Hakkında Alınan Müdahale Kararları	92
7.6. İç Mimarın Restorasyon Projelendirme Yapının Dış Cephelerinde Meydana Gelen Sorunlar ve Müdahale Kararları	92
7.7. İç Mimarın Restorasyon Projelendirme Sonrasında Yapının Üst Örtüsünde Meydana Gelen Sorunlar ve Müdahale Kararları	93

7.8. İç Mimarın Restorasyon Projelendirme Sonrasında Avlularda Meydana Gelen Sorunlar ve Müdahale Kararları.....	94
7.8.1. AVL-1	94
7.8.2. AVL-2	95
7.8.3. AVL-3	95
7.9. İç Mimarın Restorasyon Projelendirme Sonrasında Bodrum Katta Meydana Gelen Sorunlar ve Müdahale Kararları.....	96
7.10. İç Mimarın Restorasyon Projelendirme Sonrasında Zemin Katta Meydana Gelen Sorunlar ve Müdahale Kararları.....	96
7.11. İç Mimarın Restorasyon Projelendirme Sonrasında 1. Katta Meydana Gelen Sorunlar ve Müdahale Kararları.....	98
8. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER	99
KAYNAKÇA	103
EK 1: YAPIYA AİT İÇ MİMARİ MALZEME ANALİZLERİ	106
EK 2: ORJİNALLİK RAPORU	129

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.	Antakya ve çevresinde etkili olan tarihsel döneme ait büyük depremler (Beyen, Erdik, Mazmanoğlu, Ekmekçioğlu 2003).....	16
Tablo 2.	Hatay'da aylara göre sıcaklık veri formları tablosu (Meteoroloji Genel Müdürlüğü www.meteoroloji.gov.tr , 2019)	18
Tablo 3.	Hatay'daki bazı meteoroloji istasyonlarına ait aylık ve yıllık ortalama toplam yağış miktarları (mm) (Korkmaz, 2006).....	19
Tablo 4.	Hatay'da 2017 Yılı Baz Alınarak Nüfusun Yerleşmelere Göre Dağılımı (www.hatay.gov.tr , 2019)	20
Tablo 5.	Yapının projesinin yapılma dönemleri	83
Tablo 6.	Renk ve taramalarla bölgesel işlev öneri alanlarının gösterimi.....	90
Tablo 7.	Yapı malzeme grupları	108
Tablo 8.	Alınan numune örneklerine uygulanan işlem numaraları	109
Tablo 9.	Mekarlardan alınan numune, taş, seramik, taban karosu ve pigment örneklerinin mekan kodlarının gösterilmesi	111
Tablo 10.	Mekarlardan alınan numune harç ve sıva örneklerinin mekan kodlarının gösterilmesi	113
Tablo 11.	Schmidt Çekici Sertliği test verileri	116
Tablo 12.	Test verileri.....	116
Tablo 13.	Proje ekibi tarafından alınan ahşap numune bilgileri.....	121

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.	Halep Vilayeti ve Kazaları: 19. yüzyıl sonları (Kuseyri Konağı Rölöve Restitüsyon Restorasyon Projesi Tarihi Araştırma Raporu, 2013)	13
Şekil 2.	Hatay-Antakya-Samandağ (Suadiye) Yolu'ndan, Cebrail Tepesi'nden görünüş: Asî'nin karşı kıyısından kentin genel görünüşü. Nehri geçen dört kemerli Antakya Köprüsü ve köprüye bağlanan Köprü Kapısı. Geri planda Antakya ve dağların tepelerine tırmanarak kenti çepeçevre saran surlar. James RedAway, 19. Yüzyıl (Kuseyri Konağı Rölöve Restitüsyon Restorasyon Projesi Tarihi Araştırma Raporu, 2013)	13
Şekil 3.	Asî Nehri kıyısında yer alan geleneksel konut dokusu (Antakya Belediyesi Arşivi)	14
Şekil 4.	Hatay'ın jeoloji haritası (Hatay Valiliği İl Yıllığı, 2011)	15
Şekil 5.	Hatay jeomorfoloji haritası (Yılmaz, 1984)	17
Şekil 6.	Yukarıya doğru açılan sürgülü ahşap pencere (Yazar arşivinden)	29
Şekil 7.	Avludan sokağa açılan ahşap yapım dövme demir tokmaklı kapı (Yazar arşivinden)	30
Şekil 8.	Çinko veya sac kaplı dış avlu kapısı (Soysal, 2001)	32
Şekil 9.	Ev içi gömülü ahşap dolap ve raf sistemleri (Soysal, 2001)	34
Şekil 10.	Oda içi ahşap kapılar (Soysal, 2001)	35
Şekil 11.	Oda İçî Ahşap Raflar (Soysal, 2001)	35
Şekil 12.	Türkiye haritasında konumu.(https://goe.gl/br9eC)	38
Şekil 13.	Hava fotoğrafı (Yazar arşivinden)	39
Şekil 14.	Hali hazır harita ve adalar (Yazar arşivinden)	39
Şekil 15.	İmar planı (Hatay Belediyesi Şehir Planlama Paftası)	40
Şekil 16.	Yapının yapıldığı döneme ait bir kare (Fındık, 2005)	42

Şekil 17.	Yapının yapıldığı dönemde Kuseyri Konağı ve komşusu olan Habibi Neccar Cami (Fındık, 2005).....	42
Şekil 18.	Konutun ana girişi (Yazar arşivinden)	48
Şekil 19.	Kuseyri Evi'nin tavanı (Demir, 1973).....	51
Şekil 20.	Kuseyri Evi'nin tavanı (Demir, 1987).....	56
Şekil 21.	Kuseyri Evi' nin tavanı ve avlusu (fiskiye) (Yazar Arşivinden).....	59
Şekil 22.	Yapıya ait laser scanner tarama veriler (point cloud görselleri) (Yazar Arşivinden).....	62
Şekil 23.	Rölöve çizimi (Planlar - Sırasıyla zemin, +1, +2 kat planları)	63
Şekil 24.	Rölöve çizimi (Planlar – Çatı Katı Planı).....	64
Şekil 25.	Rölöve çizimi (Kesitler - sırasıyla A-A, B-B, C-C kesitleri)	65
Şekil 26.	Rölöve çizimi (Kesitler - sırasıyla D-D, E-E, F-F kesitleri)	66
Şekil 27.	Rölöve çizimi (Kesitler - sırasıyla G-G, H-H, I-I kesitleri).....	67
Şekil 28.	Rölöve çizimi (Görünümler – Güney Batı cephesi).....	68
Şekil 29.	Rölöve çizimi (Görünümler – Güneydoğu ve Kuzeydoğu cepheleri)	68
Şekil 30.	Rölöve Çizimi (Rölöve Sorunlar Gösterimleri)	69
Şekil 31.	Rölöve Çizimi (Rölöve Sorunlar Gösterimlerinin Planlara İşlenmesi).....	70
Şekil 32.	Rölöve Çizimi (Rölöve Sorunlar Gösterimlerinin Kesit ve Görünümlere İşlenmesi)	70
Şekil 33.	Asi Nehri kıyısındaki konutların görünümü (Bell, 1905). https://goe.gl/0C3b5	73
Şekil 34.	Asi Nehri kıyısındaki konutların görünümü (Bell, 1905). https://goe.gl/0C3b5	74
Şekil 35.	Bir 19. yüzyıl gravürü; Hatay-Antakya'da bir ev (Circiyus Edip'in Evi): Antakya'da bir evin avlusu. Gravürün sağında, süslü pencereleri ile harem dairesi yer almakta. Avluda, çocuklarla oynayan, kuyudan su dolduran yerel giysiler ile hizmetliler, geri	

	plandaki eyvanda elinde çubuğu ile oturan ev sahibi Circiyus Edip ve hemen önünde oturan misafirleri, T. Dixon (Kuseyri Konağı Rölöve Restitüsyon Restorasyon Projesi Tarihi Araştırma Raporu, 2013).....	77
Şekil 36.	Yapının yapıldığı döneme ait çizim görselleri (Demir, 1996)	78
Şekil 37.	Kuş ve fanus takaları, 1973 (Demir, 1996).....	79
Şekil 38.	1330 adada bulunan yapıya ait cephe (Öncül, 2014).....	79
Şekil 39.	Dolap kapakları ve duvar yüzeyindeki bezemeler, 1987 (Demir, 1996).....	80
Şekil 40.	Kuseyri Konağı avlusu Abdussamet Kuseyri Evi, 1973 (Demir 1996).....	81
Şekil 41.	Kuseyri Konağı avlusu Abdussamet Kuseyri Evi, 1973 (Demir, 1996).....	81
Şekil 42.	Kuseyri Konağı proje öncesi çevre fotoğrafları (Öncül, 2014).....	82
Şekil 43.	Kat planları ve vaziyet paftası (Renkli kısımlar yapının projesinin tamamlandığı dönemleri temsil etmektedir, Bkz Tablo 5).....	83
Şekil 44.	Restitüsyon Plan Paftası	84
Şekil 45.	Restitüsyon Kesitler Paftası	84
Şekil 46.	Restitüsyon Görünüş Paftası.....	84
Şekil 47.	Proje üzerinden renk ve taramalarla bölgesel işlev gösterimi.....	91
Şekil 48.	Proje ekibi tarafından oluşturulan mekansal kodlama sistemi	110
Şekil 49.	Mekarlardan İç Mimar tarafından alınan numune, taş, seramik, taban karosu ve pigment örneklerinin fotoğraf ile belgelendirilmesi	112
Şekil 50.	Mekarlardan İç Mimar tarafından alınan numune harç ve sıva örneklerinin fotoğraf ile belgelendirilmesi	114
Şekil 51.	Antakya Kuseyri Konağı taş ve taban karosu örneklerinde fiziksel testler.....	117

Şekil 52.	Antakya Kuseyri Konağı seramik örneklerinde fiziksel testler	117
Şekil 53.	Antakya Kuseyri Konağı taş ve taban karosu örneklerinde fiziksel testler.....	118
Şekil 54.	Antakya Kuseyri Konağı taş örneklerinde fiziksel testler	120
Şekil 55.	Schmidt Çekici sertlik ölçüm cihazı	120
Şekil 56.	Yıllık halka, ilkbahar ve yaz odunu, yıllık halka sonuna doğru traumatik reçine kanalları	122
Şekil 57.	Torusu dişli kenarlı geçitler (solda). Teğet kesitte uniseri öz ışınları (bir adet multiseri öz ışını)	123
Şekil 58.	Yaz odununda reçine kanalı (sol), teğet kesitte uniseri öz ışınları	123
Şekil 59.	Kenarlı geçitler (solda). Öz ışını paranzim hücreleri, enine traheidler ve piceoid tip karşılaşma yeri geçitleri	124

GİRİŞ

Yapının, yazar tarafından inceleme konusu olarak seçilme nedenlerinden ilki; yapının yenilenme sürecinin başından itibaren projelendirme aşamalarına dahil olunmuş olmasıdır. Yapıyla alakalı proje öncesi araştırma ve saha keşfinde bulunulması, yapının en ince detaylarının biliniyor olması seçim konusunda belirleyici olmuştur. Diğer bir belirleyici madde ise bu yapıya ait restorasyon kararının alınmasının ardından ilgili kurum tarafından öne sürülen şartname maddesidir. Bu maddede kullanılan ibareye göre; 'Bu yapıya ait rölöve restitüsyon ve restorasyon projelendirmesinin yükümlülüğünü alan firma bünyesinde, teknik ekipte, İç Mimar olmalıdır'.

Teze konu olan restorasyon çalışmasına 2013 yılının sonlarında başlanmış olup, çalışma 2014 yılının sonlarında proje olarak teslim edilmiştir. Projenin amacı; tarihi anıt niteliği taşıyan bu yapıya ait restorasyon projesinin, yetkin meslek gruplarının olumlu müdahaleleri ışığında ortaya başarılı bir proje olarak çıkmasıdır. Bu projede tam olarak yetkin ve alanı doğrultusunda yer alan meslek gruplarının her birinin yine alanları doğrultusunda işe etkileri ile en ince detaylar düşünülerek yapının olumlu bir yenileme, bakım ve onarım süreci geçirmesi için çaba gösterilmiştir. İç Mimarlık meslek grubunun bu projedeki yeri, etkisi, görevleri ve katkıları, proje aşamaları ve yapılan incelemeler doğrultusunda verilmiştir.

Tezin giriş bölümünde yapının geçirmiş olduğu rölöve, restitüsyon ve restorasyon aşamaları incelenmeye başlamadan önce bu kavramlar hakkında bilgi verilmiştir. Ülkemiz, bulunduğu coğrafya neticesinde geçmişten günümüze birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve bunun neticesinde birçok bölgede farklı kültür barındırmıştır. Bu kültür ve farklı medeniyet anlayışları alanımız doğrultusunda mimariyi de doğrudan etkilemiştir. Gerek kültürel faktörler

gerekse bölgesel faktörler mimari üslupları farklılaştırmış olup ülkenin her bir bölgesinde bazen benzer, bazen de farklı bir mimari kimlik oluşturmuştur. Anıt niteliğinde ve geçmişini olan bu yapıların korunması, farklı kamu kurumları tarafından sağlanmakta olup; gerekli görülen bazı yapılar için de rölöve, restitüsyon ve restorasyon kararları alınarak yapının ilk günkü kimliğine kavuşturulması çabası vardır. Bu bağlamda yapının restorasyon projesi olarak nitelendirilen yenileme aşamalarının tek ve büyük çaplı bir yapıda gösterildiği bu tezin 1. Bölümü bu kavramların tanıtılmasına ayrılmıştır.

1. BÖLÜM: RÖLÖVE, RESTİTÜSYON VE RESTORASYON KAVRAMLARINDA İÇ MİMARIN ETKİSİ

1.1. Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Nedir?

Öncelikle incelenen yapıya ait üç ana kavramın genel anlatımlarının yapıldığı bu kısımda halihazırda uygulanacak olan projenin de sıralaması bu doğrultuda olmaktadır. Bu bağlamda bir iç mimar rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelendirmelerinde hangi aşamalarda bulunur ve hangi kararları alarak sürece katkı sağlar algısı incelenecektir.

1.1.1. Rölöve Nedir?

Rölöve; bir yapının, var olduğu şehir ile birlikte incelenmesi, belgelendirilmesi ve nihayetinde elde edilen verilerin birleştirilip restorasyon projesinin hazırlanabilmesi için toplanmasına verilen addır.

Rölöve çalışmaları günümüzde gelişmiş teknoloji cihazlar ile fotoğraf makineleri, çeşitli ölçüm cihazları ve bu cihazların kullanımına hakim vasıflı personel ile gerçekleştirilmektedir.

Rölöve çalışmaları binayı ve bütün donatı elemanlarını anlatır biçimde plan, kesit ve görünüşler hazırlanarak yapılmalıdır. Binaya ait cephesel ve mekânsal alanların fotoğrafları, çekildikleri kısımlar yapının mimari planı üzerinde işaretlenerek gidilmeli ve karmaşaya yol açılmamalıdır.

Rölövelerde malzeme türleri ve mimari, iç mimari bileşenlerin korunma durumları açıklamalarla belirtilir. Bezemelerle ilgili fotoğraf ve ayrıntılı çizimler

dosyada yer alır. İleri seviye ölçüm yapabilen lazer tarayıcılar, total station adı verilen ölçüm cihazları, lazer metreler ile hatasız bir rölöve süreci geçirilmesi mümkün olabilmektedir.

Lazer tarayıcılar, rölöve projelerinde kullanılan en ileri teknoloji ürünlerden olup, mekanda yapılan tarama sonucunda mekanı olduğu gibi nokta bulutu şeklinde bilgisayar ortamına atarak 3 boyutlu sistemle incelenmesi, plan, kesit ve görünüş gibi verilerin oluşturulması için en etkin elemandır.

Yapının tüm bu süreçlerle alakalı olarak mimari ve iç mimari anlamda 1/1000, 1/500, 1/100, 1/50 ve 1/20 ölçekli olacak şekilde çizimlerinin çıkarılması, elde edilen fotoğraflar, incelemeler doğrultusunda hazırlanan raporlar ve elde edilen veriler ile başarılmaktadır.

1.1.2. Restitüsyon Nedir?

Yapı üzerinde değişikliğe uğramış, yıpranmış, deforme olmuş, kısmen de olsa yok olmuş mimari elemanların, binanın ilk yapıldıkları tarihteki durumunu çeşitli tarihsel kaynaklardan, bina üzerine işlenen işlemlerden, yapıya ait mimari çizim ve o döneme ait fotoğraf gibi verilerden faydalanılarak plan, kesit, görünüş ve 3 boyutlu görselleştirme, animasyon çizimlerle anlatımına restitüsyon denir (Ahunbay, 1996).

Bu aşama bir mimari yapının restorasyonunun yapılabilmesi için bilimsel ve zorunlu bir aşamadır. Bütün mimari elemanların yapboz gibi tekrar bir araya getirilmeleri konusu olmasa da restitüsyon çalışmaları anıt niteliği taşıyan bu tür yapıların kendine has kimliklerini açıklamak, tarihsel süreçlerini irdelemek, mimari elemanların kalıntılarının daha net bir şekilde öğrenilebilmesini sağlamak için yapılmaktadır (Ahunbay, 1996).

Restitüsyon sürecinde proje yapılırken, binadaki iz, korunmuş olan kısım, yapıya benzeyen diğer binalar gibi durumlardan faydalanıp yapının yapıldığı güne ait verileri elde etmek de mümkündür.

1.1.3. Restorasyon Nedir?

Dönemsel, tarihsel ve kendine has bir çizgisi olan, tarihteki önemli gün veya olaya sahiplik yapmış anıtın, yapıldığı döneme ait izlerin aynen yeniden inşa edilmesine restorasyon denir (Ahunbay, 1996).

Restorasyon aşamasına gelmek için yapıya ait analizleri iyi yapmak, rölöve ve restitüsyon proje aşamalarını çok kapsamlı tamamlamak gerekmektedir. Bu süreçte elde edilen veriler ne kadar çok ve doğru olursa yapılacak olan restorasyon çalışması da o kadar başarılı olacaktır.

1.2. Projelendirme ve Malzeme Analizlerinin Yapılma Aşamalarında Proje Ekibindeki Meslek Grupları

Bu yapıya ait olmak üzere rölöve, restitüsyon ve restorasyon proje ekibinde yer alan meslek gruplarının başında mimarlar gelmektedir. Mimarlar, bu projelendirme aşamalarının yapının genel hatlarının etkin bir biçimde yeniden işlevlendirilmesi ve bu proje ekibinin yönlendirilmesinde önemli rol oynamaktadırlar. Bir diğer meslek grubu Harita (Jeodezi ve Fotogrametri veya Geomatik) Mühendisleridir. Yapının var olduğu şehir içinde hangi koordinatlarda ve eğimlerde olduğunun saptanması için bu meslek grubu yapının projelendirilmesine başlanmadan önce müracaat edilecek olan ilk gruptur.

Bir diğer meslek grubu ise İnşaat Mühendisleridir. Yapının genel hatları ile statik anlamda bütün taşıyıcı sistemlerinden ve yapının ayakta durmasına etken bütün sistemleri incelemekten ve kontrol etmekten sorumludurlar. Arkeologlar ve Sanat Tarihçileri de rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelere ekibinin muhakkak içinde olması gereken diğer meslek gruplarıdır. Arkeologlar, alandan alınan numuneleri incelemekte, Sanat Tarihçileri ise yapının yapıldığı dönemlere ait bilgi vermekte ve restorasyon projesinin sıkıntısız bir süreç geçirmesine katkı sağlamaktadırlar. Biyologlar, Kimyagerler, Orman Endüstri Mühendisleri ve Ağaçışleri Endüstri Mühendisleri ise yapıdan alınan, özellikle ahşap numunelerin hangi şartlarda deforme olduklarını ve bu şartların tekrar oluşmamasına yönelik hazırladıkları raporla yapının tekrar aynı deformasyona uğramamasına katkı sağladılar.

Tezin oluşum amacına hizmet eden bir diğer meslek grubu olan İç Mimarlar ise bu sürece yapının mekânsal izlenimi, mekanlardan alınan numuneler, iç mekan donatı elemanlarının incelenmesi, projelendirilmesi ve restore edilmesine ilişkin gelen veriler doğrultusunda restorasyon projesine olan katkısıyla rol oynamaktadır.

1.3. Projelendirme ve Malzeme Analizlerinin Yapılma Aşamalarında İç Mimarın Etkisi

Bir önceki ana başlıkta, restorasyon projesi ile ilgili olarak rölöve, restitüsyon ve nihayetinde restorasyon kavramlarının açıklamasına yer verilmiştir. Restorasyon projesinin yapımına karar verilmiş olan yapıya ait gerekli izinler ve ihale süreci aşamaları ardından yapının ilk olarak rölöve, malzeme analiz ve tarihi araştırma aşamaları başlatılmaktadır. Bu aşamada projelendirmeyi yüklenen firma, mimarlar, iç mimarlar, sanat tarihçileri, inşaata mühendisleri ve yapı malzemeleri alanında uzman kişilerle saha keşfine başlar. Tezin ana

maddesi olan iç mekanlara yönelik koruma çabası ve dolayısıyla iç mimarın rolü de tam olarak bu aşamada başlamış olur. Bu aşamayla birlikte, yapının tamamen yok olmuş olan ya da kısmen ayakta kalan kısımlarıyla ilgili gerek statik gerekse tarihi anlamda diğer uzmanlarla istişarelerde bulunulması ve iç mekanlara ve içlerinde barındırdıkları donatı elemanlarına yönelik fikir ve öneriler geliştirilmesi aşamaları da başlatılmış olur. Yapının iç mekanlarından ve donatı elemanlarından alınan örneklerin incelenmesi ve restorasyon projesindeki yerlerini aynı malzeme ve aynı dokuyla tekrar almaları amaçlanmaktadır. İleriki bölümlerde yapıya ait malzeme analizlerinde de görüleceği üzere yapıdan alınacak olan taş, sıva, ahşap, kaplama vb. malzemelerin dönemine uygun olarak işlenmesi ve yapının ilk günkü kimliğine kavuşması açısından bir çaba sergilenmektedir. Bu projede yapıya ait iç mekan ve donatı elemanlarından numune seçimleri tek tek ve eksiksiz yapılmış olup her oda için ayrı bir incelemede bulunulmuştur. Bu da yapıda kullanılan yapı malzemelerinin farklılıklarını ya da benzerliklerini göz önüne sererek, restorasyon projesinde çıkan sonuçta bir başarı sağlamıştır. İşte tam olarak bu sebepten ötürü tarihi bir yapının restorasyon projelerine bir iç mimarın dahil olması, yapının iç mekanlarına ve donatı elemanlarına daha detaycı bir gözle bakılarak çok daha başarılı bir restorasyon projesinin ortaya çıkarılmasının önünü açmıştır. Bu proje baz alınarak, yapının ihale sürecini üstlenen Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından, farklı illerde yürütülen ve tarihi anıt değeri taşıyan yapılara yönelik sonraki projelerin şartnamelerinde yer alan Teknik ve Uzman kadro listelerine de iç mimar eklenmiştir.

1.4. Restorasyon Projelerinde İç Mekan Projelendirmesi Nasıl Yapılmaktadır?

Bu başlıkta değinilen kısım rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin mimari ve iç mimari anlamda projelendirilmesi aşamalarından olmuştur. Diğer

başlıklarda değinildiği üzere bir restorasyon projesinin çizim aşaması; rölöve, restitüsyon ve en sonunda restorasyon olarak sıralanmaktadır. Mimari, iç mimari, statik ve çevre düzenlemelerinin tam olarak projelere işlenmesi, bütün rölöve ve restitüsyon çizimlerinin tamamlanmasının ardından olmaktadır. İç mekanlara yönelik rölöveler ise mimari ile eşzamanlı gitmektedir. Ayrıldıkları tek nokta cephe çizimleri aşamasında olmaktadır. İç mekanda bezeme, kitabe, dolap sistemleri, mutfak, banyo, niş, seramik gibi elemanların detaylandırılması ve çizimlere eklenmesi, tamamıyla iç mimar tarafından yapılmalıdır ve bu projede de bu tutum benimsenmiştir. Yapının taşıyıcı kısımlarının bütün malzeme ve doku analizlerinin işlenmesi ve tarihi açıdan bölgesel, çevresel ve dönemsel araştırma verilerinin birleştirilmesi ile rölöve ve restitüsyon çizimleri tamamlanmaktadır. Rölöve ve restitüsyon çizimleri şartnameler doğrultusunda 1/100, 1/50, 1/20 ve donatı elemanlarının da 1/10 ölçekli detay çizimleri ile verilmektedir.

1.5. Sürece İç Mimarın Dahil Olmasının Etkileri

Ülke genelinde yapılan tarihi anıt niteliğindeki bu yapıların yenileme projelerinde genellikle vasıfsız ya da alan dışı elemanların yer alması, gerek proje gerekse uygulama aşamasında başarısız sonuçların doğmasında neden olabilmektedir. Bunun birçok örneğini görmek mümkündür. Bu ve buna benzer birçok yenileme sürecinde iç mekanlara ve donatı elemanlarına ince ve ayrıntılı bir gözle bakması öngörülen meslek grubunun iç mimarlar olması, başarılı sonuçlar elde edilmesinin önünü açmıştır. Hakkında yenileme kararı alınan bu yapıyla ilgili olarak bu işi yüklenecek olan kamu kuruluşunun da etken olarak bu kararın arkasında durması, bu sürecin olumlu sonuçlanmasının bir başka önemli kısmıdır. Bu şekilde anıtsal nitelik taşıyan yapılar, buldukları çevreye önemli katkılar sağlamaktadır. Gerek turist gerekse yerel ziyaretçiler tarafından ilgi odağı olan bu yapılar başarılı bir yenileme süreci geçirdikleri ve özlerine uygun

nitelikler kazandırıldıkları sürece, buldukları lokasyona ziyadesiyle maddi ve manevi katkı sağlamaktadırlar. Bir başka bakış açısıyla, bu yapılar ülkemizin ve dünyanın kültürel mirasıdır ve bu tür bakım ve onarımların hakkıyla yapılmasını hak etmektedirler.

Bundan sonraki bölümler; yapının var olduğu coğrafya, mimari ve iç mimari elemanlar, yapıya ait malzeme analizleri, yapının künyesi, çevresindeki benzer ya da farklı dönemler ile uyum ya da uyumsuzluklar, rölöve aşamaları, restitüsyon araştırmaları ve nihayetinde oluşturulan restorasyon kararları ve projelendirme aşamaları şeklinde ilerlemektedir.

2. BÖLÜM: İNCELENEN YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR BİLGİLERİ

Tezin bu bölümünde rölöve, restitüsyon ve restorasyon projesi ve sonrasında uygulaması tamamlanmış olan Kuseyri Konağı'nın yer aldığı şehir olan Antakya (Hatay) ile alakalı bazı bilgiler yer almaktadır. Kentin tarihçesi, lokasyonu, çevresel faktörleri, iklim özellikleri, coğrafi konumu, ekonomi bilgileri, nüfus ve ziyaretçi oranları gibi bilgiler paylaşılmıştır. Bu bölümün amacı, yenileme projesine başlanılacak olan yapıya ait kimliği genel bir formda araştırmak ve yapıya kazandırılacak yeni fonksiyon kararında etkili bir kaynak oluşturmaktır.

2.1. Antakya'nın Kentleşmesi ve Tarihçesi

Antakya'nın kentleşmesine ve tarihçesine yönelik bilgi aktarımının yapıldığı bu bölümde amaç; incelemek olan yapının bulunduğu lokasyona ait bilgilere ulaşmaktır. Yapının bulunduğu şehre ait kentleşmenin nasıl ve ne yönde olduğunun bilinmesi ve hangi kültürel etkenlere bağlı kalınarak şekillendiğinin bilinmesi, restorasyon projesinin oluşması hakkında fikir sunmaktadır.

Antakya'nın tarihçesi ve şehirleşme safhaları birtakım şekil ve ibarelerle tanımlansa da şehir, sanayileşme ile birlikte yeni ve modern bir yaşama geçiş yapmıştır. Demografi kavramını benimseyen ve nüfus ile doğrudan ilişkili olan bu süreç, şehirlerin sayılarının ve şehirlere göçün artışı anlamına gelmektedir (Çetin, 2009).

Türkiye'de kentleşme ancak 1950'den sonra belirginleşmeye başlamasına rağmen, çok hızlı bir şekilde ilerlemiştir. Özellikle şehirselleşme ile toplam nüfus içindeki payı ile şehir sayısının gitgide artması, bu değişimin önemli kanıtıdır.

1927 ile 1950 yılları arasında oldukça yavaş ilerleyen artış, 1950 yılı ve sonrasında oldukça kuvvetli bir hız kazanmıştır. 1927 senesinde nüfusu 10 binlerde seyreden 66 şehirde toplam nüfusun %24'ü gözlenirken, 1950'de bu oran %25'i zor geçmiştir. Keza şehirleşme büyük oranda nüfus artışıyla kısıtlı kalmış ve nüfus sayımı dönemleri arasındaki şehirli nüfus artışı 300-400 bin civarlarında gözlemlenmiştir (Çetin, 2009).

Bununla beraber şehirleşmenin büyük hakimi Marmara ve Ege bölgeleri olmuştur. Karadeniz ise şehirleşmede en az rağbet gören bölge olmuştur (Çetin, 2009).

Ülkemizde şehirleşmenin dağılımı 1960-1965 yıllarında kısmen değişim göstermiştir. İstanbul ve İzmir bölgelerinde yeni şehirlerin oluşmasıyla, askeri ve idari organların etkisi İç ve Doğu Anadolu bölgelerine geçmeye başlamıştır (Çetin, 2009).

Hemen hemen 2300 yıllık bir geçmişi olan Hatay'ın bilinen ilk yerleşimi M.Ö. 8.000'lere dayanır. Kent, Büyük İskender'in ölümünün ardından imparatorluğu paylaşan komutanlardan Suriye kralı Seleukos, babası Antiochos adına kurmuştur. Devamında ise Part, Sasani, Bizans, Abbasi, Tolunoğulları, Akşitler, Hamdanoğulları, Selçuklu, Haçlı ve Memluk hükümlerine dahil olmuştur. Kent Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi döneminde Osmanlı egemenliğine geçmiştir. 1937'de bağımsız bir Hatay Devleti kurulmuş, 1939 yılında ise Hatay Türkiye Cumhuriyeti'ne katılmıştır (Demir, 1996).

Hatay şehri Türkiye Cumhuriyeti'nin en eski yerleşim yerlerindedir. Bu bölgenin bilinen tarihi M.Ö. yüz binli yıllara kadar ulaşır. 1954 – 1966 yıllarında Altınözü, Antakya, Çevlik ve Şenköy'de yapılan araştırma sonucu 100.000 – 40.000 yılları

arasında elde edilen veriler orta paleolitik dönemi yansıtmaktadır (İl Yıllığı, 2001).

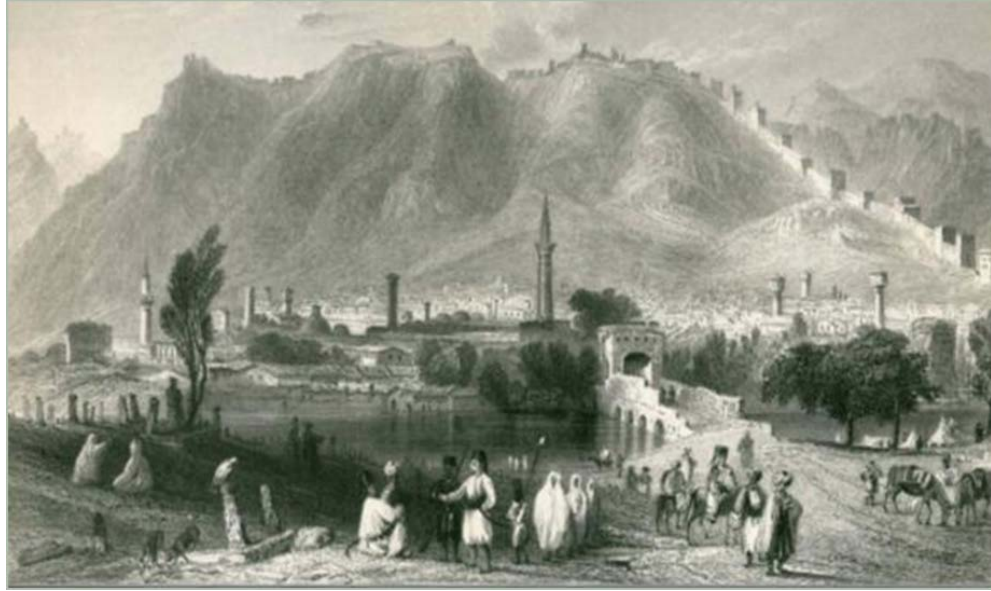
17. yüzyıla kadar bu bölgede hiçbir şekilde Hristiyan bulunmaz iken, 18. yüzyıldan itibaren Hristiyan kesim buraya akın etmeye başlamıştır. Hristiyanlar burada 1846 yılında İtalyan bir papazın liderliği ile kenetlenip 1860'lı yıllarda bu bölgede kendilerine ev inşa etmeye başlamışlardır. O döneme ait edinilen verilere göre; 1891 yılında 1 kışla, 24 camii, 28 mescit, 2 tekke, hatırı sayılır seviyede 42 okul, 3 kilise, 5 hamam, 117 çeşme, 3374 hane, 1451 iş yeri, 35 toptancı mağazası, 20 han, 3 otel, 14 kahvehane, 1 eczane, 25 fırın, 5 su değirmeni, 9 sabunhane, 13 ipek atölyesi ve kaymakamlık makamına ait resmi bir konak bulunmaktaydı (Demir, 1996).

1931 yılında ise nüfus sayısı 35.000'e ulaşan Hatay'da 31.000 Müslüman ve 4.000 Hristiyan ikamet etmekteydi. Bu tarihlerde ise kentte 6 otel, Cuma pazarında 170 dükkan, 1 lise, 4 kız-erkek karışık okul, 7 ilkokul, PTT, 42 cami, 1 sinagog, 4 kilise, biri özel olmak üzere 2 müze, 1 banka, ikisi özel olmak üzere 3 hastane, 4 dernek, 1 kitaplık, 6 doktor, 4 eczacı, 6 dişçi vardı (Demir, 1996).

Halep vilayeti ve kazalarının 19. yy sonlarına ait harita görünümü Şekil 1'de verilmiştir. Şekil 2 ve 3'te ise Hatay-Antakya-Samandağ (Suadiye) Yolu'ndan, Cebrail Tepesi'nden görünüş ve Asi Nehri kıyısında yer alan geleneksel konut dokusu yer almaktadır.

Şekil 1. Halep Vilayeti ve Kazaları: 19. yüzyıl sonları (Kuseyri Konağı Rölöve Restitüsyon Restorasyon Projesi Tarihi Araştırma Raporu, 2013)

Şekil 2. Hatay-Antakya-Samandağ (Suadiye) Yolu'ndan, Cebrail Tepesi'nden görünüş: Asi'nin karşı kıyısından kentin genel görünüşü. Nehri geçen dört kemerli Antakya Köprüsü ve köprüye bağlanan Köprü Kapısı. Geri planda Antakya ve dağların tepelerine tırmanarak kenti çepeçevre saran surlar. James RedAway, 19. Yüzyıl (Kuseyri Konağı Rölöve Restitüsyon Restorasyon Projesi Tarihi Araştırma Raporu, 2013)

Şekil 3. Asi Nehri kıyısında yer alan geleneksel konut dokusu (Antakya Belediyesi Arşivi)

2.2. Antakya'nın Beşeri ve Coğrafi Özellikleri

Öncelikle Antakya'nın konumundan bahsedilmesi, tez içeriğinde incelemesi yapılan yapının bulunduğu coğrafya hakkında genel bir bilgi aktarımını içermektedir.

Hatay, Anadolu'nun güney kısmında bulunmaktadır. Şehir, kuzey kısmında Amanos Dağları ve güney kısmında Kel Dağı arasında kalmış olan Asi Vadisi'nin başlangıcında ve kentin merkezinde yer alan, adını bu merkezdeki camiye de vermiş olan Habib-i Neccar Dağı eteklerinde konumlanmıştır (İl Yıllığı, 2011).

Antakya ilinin fiziksel özellikleri Hatay bölgesi sınırlarında Prekambriyen'den tarihimize kadar olan tüm jeolojik dönemlere ait içeriklere rastlamak mümkündür (Şekil 4). Şehrin sahip olduğu coğrafi lokasyon bu çeşitlilikte önemli rol

oynamıştır. Şehirdeki en yaşlı litolojik birim Prekambriyen'e aittir (Karataş, 2010).

Hatay Kırıkhan-İslâhiye bölgeleri arasındaki Amanos Dağları'nın doğu eteklerinde ve Hassa-Çardak Yayla Yolu'nda konumlanır (Karataş, 2010).

Şekil 4. Hatay'ın jeoloji haritası (Hatay Valiliği İl Yıllığı, 2011)

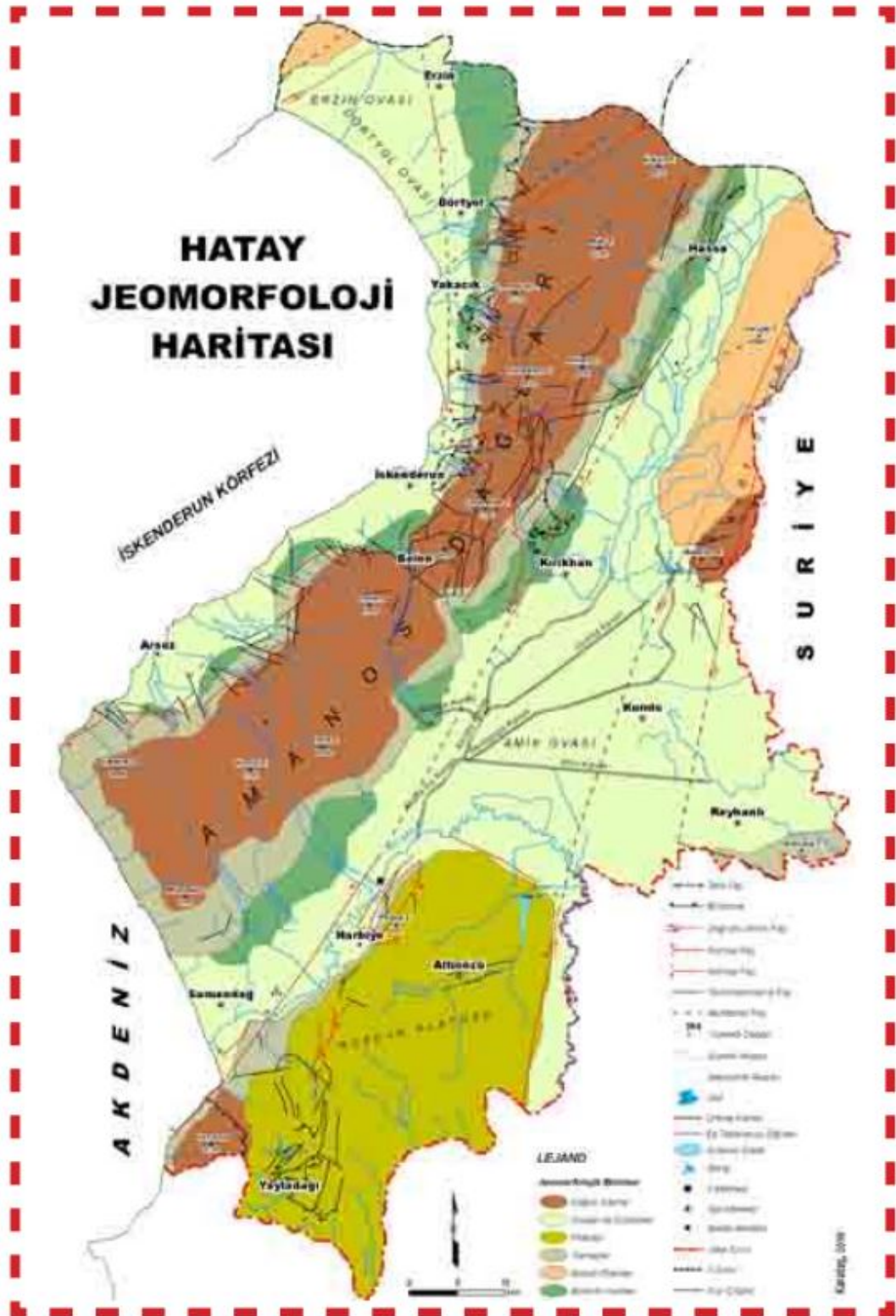
Hatay tektonik özelliği açısından Avrasya, Arabistan ve Afrika levhaların hareketlerini yansıtan bir lokasyonda konumlanmaktadır. Bu levha hareketleri yüzünden lokasyonda önemli fay hatları gelişimi izlenmiştir. Bu depremlerin koordinat ve şiddet verileri Tablo 1'de işlenmiştir (Korkmaz, 2006).

TARİH	ŞİDDETİ		
İ.Ö.37 YILI	VII	5 Ocak 835	VIII-IX
52 YILI	VIII-IX	18 Eylül 844	VIII
115 YILI	X-XI (260,000 ölü)	845	IX
340 YILI	IX	847	VIII (20,000 ölü)
342 YILI	VII-VIII	859	X-XI (1500 ev yıkıldı)
343 YILI	VII-VIII	972	IX
394 YILI		1091 17 Eylül	IX
396 YILI		1106	VIII
447 YILI	IX	1109	X-XI
457 YILI	IX	1170 30 Haziran	IX
458 EYLÜL YILI	IX (80,000 ölü)	1408 30 Aralık	X-XI
525 EYLÜL YILI	IX (Yangın)	1759 7 Aralık	VIII (20,000 ölü)
528 29 KASIM YILI	X-XI	1796 26 Nisan	VIII
557 9 TEMMUZ YILI	VII-X	1822 13 Ağustos	X
588 31 EKİM YILI	IX (60,000 ölü)	1872 3 Nisan	X
20 Mart 713 YILI	IX	1951 8 Nisan	VII

Tablo 1. Antakya ve çevresinde etkili olan tarihsel döneme ait büyük depremler (Beyen, Erdik, Mazmanoğlu, Ekmekçiöğlü 2003).

Bu kısımda, Antakya'nın yeryüzü şekillerinin araştırılması ve incelenen yapının mimarisini etkileyen etmenler hakkında bilgi verilmesi amaçlanmıştır.

Antakya ve bölgesel olarak çevresi yoğun bir şekilde tektonizmaya maruz kaldığından, bölge, yeryüzü şekilleri açısından farklılık göstermektedir. Bu sebepten ötürü kentte ana yeryüzü şekillerini dağ, plato, graben alanları ve ovalar oluşturmaktadır. Bunların dışında, her çeşit birikinti koni ve yelpazeleri ile bir geçiş amaçlayan yamaçlar gibi diğer yeryüzü şekilleri de mevcuttur (Yılmaz, 1984).

Şekil 5. Hatay jeomorfoloji haritası (Yılmaz, 1984)

İklim şartları mimari oluşumun ve özelliklerin en büyük belirleyicilerinden biridir. Yapının temelden çatıya kadar bütün elemanlarının etkilendiği bu kavramdan, tezin içeriğinde asıl araştırılması yapılmakta olan iç mekanların da önemli bir derecede etkilenmesi söz konusudur. Nem, sıcaklık, yağış miktarı gibi etmenler iç mekanlarda kullanılan malzemelerden pencere ve kapı açıklıklarına kadar tüm elemanlar, düşünülmesi gereken konular olmaktadır.

Kent, Akdeniz Havzası'nda ve genel kapsamda deniz etkisine maruz bir lokasyonda olduğundan Akdeniz ikliminin egemen olduğu bir konumda yer almaktadır. Senelik sıcaklık miktarı açısından bakıldığında genel ortalamalarda 15,1-20 °C derecelik bir değişimin gözlemlendiği Hatay'da, aylık olarak bakıldığında ise Ocak en düşük, Ağustos ise en yüksek sıcaklıkların yaşandığı aylar olarak gözlenmektedir (Tablo 2). Şehirde yıllık ortalama toplam yağış miktarı ise 562.2–1216.3 mm'ler arasında değişkenlik göstermektedir. Yağış oranlarına aylık tabloda bakıldığında ise en fazla yağışın kış aylarında, en az yağışın ise yaz aylarında izlendiğini gözlenmiştir (Tablo 3) (Karataş, 2010).

HATAY	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ölçüm Periyodu (1940 - 2018)													
Ortalama Sıcaklık (°C)	8.2	9.9	13.1	17.2	21.2	24.8	27.1	27.8	25.6	20.6	14.2	9.5	18.3
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	12.0	14.4	18.1	22.6	26.5	29.2	31.1	32.0	31.0	27.3	20.1	13.7	23.2
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	4.6	5.8	8.5	12.2	16.4	20.8	23.9	24.6	21.1	15.2	9.5	5.9	14.0
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	3.3	4.5	6.0	7.4	9.1	10.6	11.1	10.4	9.3	6.9	4.9	3.2	86.7
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	15.2	13.4	13.2	9.2	5.7	2.1	0.6	0.6	3.4	7.3	8.9	13.6	93.2
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	193.0	167.6	142.3	102.7	80.1	24.2	6.7	6.6	38.5	78.0	101.6	183.7	1125.0
Ölçüm Periyodu (1940 - 2018)													
En Yüksek Sıcaklık (°C)	20.7	26.6	30.5	37.5	42.5	43.2	44.6	43.9	42.6	39.2	32.5	24.0	44.6
En Düşük Sıcaklık (°C)	-14.6	-6.8	-4.2	1.5	7.7	11.6	15.9	15.4	7.9	2.3	-3.0	-6.6	-14.6

Tablo 2. Hatay'da aylara göre sıcaklık veri formları tablosu (Meteoroloji Genel Müdürlüğü www.meteoroloji.gov.tr, 2019)

İst. Adı	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıl. Ort.
Altınözü	122	114	104	24	42	12	1	0	13	77	132	152	797
Antakya	183	163	144	100	93	14	12	2	34	79	116	167	1112
Belen	84	97	93	55	24	16	2	2	33	50	108	129	697
Dörtyol	104	111	106	92	68	38	21	27	56	99	106	107	940
Erzin	99	111	110	85	76	34	27	10	30	67	123	113	892
Hassa	115	115	87	54	29	6	0	1	8	53	96	133	703
İskenderun	87	90	89	62	44	32	9	17	35	86	89	90	736
Kırıkhan	100	100	75	45	22	5	0	0	4	32	80	94	562
Samandağ	136	120	106	63	44	14	7	6	43	100	110	139	893
Yayladağı	259	190	165	86	64	13	3	4	5	112	142	168	1216

Tablo 3. Hatay'daki bazı meteoroloji istasyonlarına ait aylık ve yıllık ortalama toplam yağış miktarları (mm) (Korkmaz, 2006)

Antakya ve bölgesel olarak çevresi, Anadolu'da yerleşilmek üzere seçilen ilk bölgelerdendir (Hatay Valiliği İl Yıllığı, 2011).

Tarihsel sürecin belli dönemlerine ait yoğun yerleşim dilimlerine bakıldığında bu bölge, insanların oldukça rağbet gösterdiği bir alan olmuştur. Sayılar ile ilgili kesin bilgilere ulaşım olarak ise 1940 ve sonrası verilmektedir (Hatay Valiliği İl Yıllığı, 2011).

Bu veriler ışığında Antakya'nın 1940 yılı dahilindeki nüfus sayısı 246,138'dir. Bu döneme ait güncel nüfus verisi ise (2019) 1.609.856'dır (Hatay Valiliği İl Yıllığı, 2011).

HATAY İLİ İLÇE NÜFUS VE DAĞILIMI 2017			
	Erkek	Kadın	Toplam
Antakya	185.260	185.225	370.485
İskenderun	124.647	122.573	247.220
Defne	72.330	74.473	146.803
Dört Yol	61.578	60.990	122.568
Samandağ	57.910	61.648	119.558
Kırıkhan	56.836	56.260	113.096
Reyhanlı	47.759	47.298	95.057
Arsuz	44.443	43.223	87.666
Altınözü	30.864	29.739	60.603
Hassa	28.139	26.934	55.073
Erzin	20.772	20.654	41.426
Payas	20.794	20.359	41.153
Belen	16.234	16.102	32.336
Yayladağı	15.903	13.051	28.954
Kumlu	6.740	6.488	13.228
TOPLAM	790.209	785.017	1.575.226

Tablo 4. Hatay'da 2017 Yılı Baz Alınarak Nüfusun Yerleşmelere Göre Dağılımı
(www.hatay.gov.tr, 2019)

Yapının kırsal kalması ya da kentleşmeye gitmesi ve bunun hangi dönemlere denk geliyor olması, yapının yapıldığı tarihlerde hangi kavramın baskın geldiğinin bilinmesi de yapının mimari ve iç mimarisini etkileyen önemli etkenlerdendir.

Antakya'da 2000 yılı dahilinde yapılan nüfus sayımı verilerine göre çalışan nüfusun %61.62'si tarım, %30'21'i hizmetler ve %8.15'i ise imalat sanayinde çalışmak üzere istihdam edilmiştir. Hizmet alanında çalışanların %22.17'si gibi büyük bir orandaki kesimi ticaret ile uğraşmaktaydı (Hatay Valiliği İl Yıllığı, 2011).

Hatay'ın 5.559 km² olan yüzölçümünün tahmini %50'sini tarım bölgeleri oluşturmaktadır. Elde edilen veriler ışığında özellikle Asi Deltası, Dört Yol ve İskenderun civarı kıyı ovası ile iç kesimdeki Amik Ovası şehrin önde gelen tarım alanlarıdır (Hatay Valiliği Şehir Rehberi Arşivi, 2011).

2.3. Antakya'nın Kültürel Özellikleri (Hristiyan, Müslüman ve Musevi Dönemleri Bakımından)

Antakya geçmişten günümüze tarihsel süreç dahilinde birçok medeniyete ev sahipliği yapmış bir kenttir. Bu nedenle ki birçok kültür mirasına sahiptir. Antakya tam olarak batı ile doğunun birleşim noktası ve bu nedenle kültürler arası birbirinden etkilenmenin çok yoğun yaşandığı bir kenttir. Hatay'ın bulunduğu konum itibarıyla bu durumun yaşanması kaçınılmazdır. Hatay sadece kuzey ve güney istikametinde yollara sahip olan bir kent değil, doğu ve batı yönlerine de hitap eden yollarıyla İpek Yolu diye adlandırılan tarihin önemli ticaret etmeni olan yolun da önemli bir kavşağı, dolayısıyla bir ticaret merkezi olmuştur (İl Yıllığı, 2001)

2.3.1. Hristiyan Dönemi Kültürel Varlıklar

Hatay Kalesi ve Kale surları M.Ö. 300 yıllarında Büyük İskender'in baş komutanlarından Seleukos I. Nikatör tarafından kurularak hem bulunduğu coğrafyanın hem de dünyanın önemli yapılarından biri olmuştur. Kalenin kullanımı sırası ile Seleukos'lar, Romalılar, Bizanslılar, Haçlılar, Selçuklular ve Osmanlılar tarafından gerçekleştirilmiş; kale, bu sayede günümüze kadar ayakta kalmayı başarmıştır. Birçok deprem, doğal afet ve savaş gibi badireler atlmasına ve büyük deformeler yaşamasına rağmen kalenin tamamen yok olmaması, günümüze kadar taşınması bu tür yapıların hak ettiği değere ulaşması açısından önemli ve sevindirici bir durum olmuştur (İl Yıllığı, 2001).

Sur ve Kale'nin; kuzeyde Halep Kapısı (St.Pol), doğuda Demir Kapı, güneyde Şam Kapısı, batıda Köprü Kapısı ve kuzeybatıda Köpek Kapısı olmak üzere 5 kapısı bulunmaktadır (İl Yıllığı, 2001).

St. Pierre Kilisesi; Hatay-Reyhanlı Yolu üzerinde kente 2 kilometre uzaklıkta Habib-i Neccar Dağı yakınında yer almaktadır. Kilise doğal bir mağara olup, sonradan yapılan eklemelerle kiliseye çevrilmiştir. İsmi aldığı Hz. İsa'nın 12 havarisinden biri olan St. Pierre, Antakya'ya M.S. 29-40 tarihleri arasında gelmiş ve Hristiyanlığı yaymaya başlamıştır. Bölgede ilk dini toplantılar bu kilisede yapıldığı gibi yine bölgede Hristiyan kelimesi ilk kez zikredilmiştir (İl Yıllığı, 2001).

Ortodoks Kilisesi; Hatay'da meşhur Hürriyet Caddesi bölgesinde bulunmaktadır. Bu kilisenin yapımına 1860'lı yıllarda başlanmıştır. Fakat 1872'de bölgede meydana gelen deprem sonucu aşırı hasar almış ve yapımına tekrar başlanarak 1900 yılında ancak tamamlanabilmiştir (İl Yıllığı, 2001).

Barlaam Manastırı; bölgenin Yayladağ ilçesindeki Kel Dağı üzerindedir. Bu dağ Seleukos ve Roma dönemlerinde kutsal olarak varsayılmıştır. Dönemde manastır bölgesinde bir Dorik tapınak da oluşturulmuştur. Hatay'da 526 yılında meydana gelen depremde hasar almış olup 960 – 1050 yılları arasında yeniden inşa edilmiştir (İl Yıllığı, 2001).

St. Simeon Stilit Manastırı; milattan sonra 6. yüzyılda yapılmıştır. Antakya-Samandağ Yolu ile Asi Irmağı üzerinde bulunmakta olan manastır kalıntlarına, Değirmenbaşı Beldesi'nden ayrılan bir yol ile gidilmektedir. Yol, manastır kalıntlarına kadar gitmektedir. Bu kalıntılar, Aknehir Beldesi sınırları içinde 479m yüksekliğindeki bir tepe üzerinde bulunmaktadır (İl Yıllığı, 2001).

2.3.2. Müslüman Dönemi Kültürel Varlıklar

Habib-i Neccar Camii; yazar tarafından tezin inceleme konusu olarak seçilen Kuseyri Konağı ile bitişik nizamda komşudur. Konağın içinden caminin avlusuna açılan bir kapı mevcuttur.

Cami, bölgede bulunan Kurtuluş Caddesi ile Kemal Paşa Caddesi'nin birleştiği noktada yer almaktadır. Cami, adını Hz. İsa'nın havarilerinden olan ve ona inanıp bu uğurda can vermiş olan bir Antakyalıdan almıştır. Cami içerisinde kuzeydoğu yönünde 4m derinlikte Habib-i Neccar Türbesi vardır. Günümüzde de cami olarak kullanılan bu yapı Osmanlı dönemi eserlerindedir. Etrafı boylu boyunca medrese odaları ile çevrilidir ve cami avlusunda 19. Yüzyıla ait bir şadırvan bulunmaktadır (İl Yıllığı, 2001).

Ulu Cami; inşa edildiği tarihlere bakıldığında Antakya'nın en eski camisi olarak gözlenmektedir. Bu yapının Memlük dönemine ait olduğu da elde edilen veriler arasındadır. Cami üzerindeki kitabelerden, cami ve minaresinin geçmişten günümüze farklı dönemlerde bakım ve onarımdan geçtiği de anlaşılmaktadır (İl Yıllığı, 2001).

Şeyh Ahmet Kuseyri Cami ve Türbesi; Hatay bölgesinden Yayladağı'na giden yol güzergahında ve Antakya'ya 25 kilometre uzaklıkta bulunmakta olan Şenköy'de yer almaktadır. Adını Osmanlı döneminde yaşamış olan Şeyh Ahmet'ten almıştır. Eserin 16. Yüzyıla ait olduğu elde edilen veriler arasındadır (İl Yıllığı, 2001).

Sokullu Mehmet Paşa Külliyesi; bölgede bulunan Payas lokasyonundadır. Tamamı Sokullu Mehmet Paşa tarafından dönemin ünlü ve eşsiz mimarlarından olan Mimar Sinan'a 1574 yılında yaptırılmıştır. Külliyenin bölümleri; mutfak, 2

adet eşme, bedesten, kervansaray, hamam, sübyan mektebi ve yine külliye dışında kalan bölümde ise köprü ve Cin Kulesi'dir.(İl Yıllığı, 2001).

2.3.3. Musevi Dönemi Kültürel Varlıklar

Musevi Havrası; Musevilere ait Antakya'da bulunan tek kültürel varlıktır. Katolik Kilisesi yanına yapılmış ve günümüze kadar ayakta kalabilmiştir (İl Yıllığı, 2001).

3. BÖLÜM: İNCELENEN YAPIYA AİT MİMARİ VE İÇMİMARİ ELEMENLAR

İnceleme konusu olan Kuseyri Konağı'na ait mimari ve iç mimari elemanların incelemesinin yapıldığı bu bölümde her bir eleman hakkında detaylı bilgilendirme ve görsel paylaşımında bulunulmuştur.

3.1. Antakya'nın Geleneksel Yapılarının Mimari ve İç Mimari Özellikleri

3.1.1. Yapı Mimarisi Plan Özellikleri

Hatay, geçmişten günümüze bulunduğu konum itibarıyla konut dokusu içinde, kendine ait ve belirgin özelliğe sahip ve plan olarak mekanların konumlandırılması ve mimari elemanların kullanımı açısından ortak belirgin özellikler gösteren birçok yapıya sahiptir. Bölgede bulunan yapılarla alakalı yine dönemin belirgin özelliklerinden olan 2 katlı oluşum ve evlerin sokak ile irtibatlarının önüne geçmede oluşturulan avlu sistemini gözlemlemek mümkündür. Bu özellik, özellikle Kuzey ve Batı Anadolu bölgelerindeki yapılarla benzerlik göstermiştir (Demir, 1996).

Hatay sokaklarına bakıldığında, evlerin dar ve iki cephesinden de yüksek sağır beden veya avlu duvarları ile çevrelenmiş olduğu görülmektedir. Bu avlulardan sokağa taşan ağaç ve bitki dalları da mevcuttur. Avlu içlerinde yapıya ait bir çeşme de mutlaka yer almaktadır (Demir, 1996).

Bazı durumlarda dış kapı doğrudan sokağa açılmakta, evin sokak ile ilişkisi, dar bir geçit veya çıkmaz sokak ile sağlanmaktadır. Bu tür sokaklara yerel dilde *zokmak* diye tabir edilmektedir (Demir, 1996).

Oda sayısı çok ve avlusu büyük olan evlerin dış kapılarında, büyük olan kapı kanadının içinde, bir insanın ancak geçebileceği genişlik ve yükseklikte, ikinci bir kanat daha yer almaktadır. Bu şekilde, üst üste iki kanattan ibaret olan kapılara enikli kapı denilmektedir (Demir, 1996).

Eski Antakya evlerinde, konutun sokak ile ilişkisini kuran pencereler genellikle avlu katında gözlenmektedir. Bu genelleme dışındaki bazı istisnai durumlarda dahi pencerelerin, daima sokaktan geçen bir kimsenin göz seviyesinden yukarıda olduğu gözlenmektedir. Ancak, sonradan yapılan uygulamalarla sokak cepheleri değişikliğe uğramış olan bu evlerde bazı pencerelerin göz seviyesine indirildiği anlaşılmaktadır (Demir, 1996).

Sokaktan geçenlerin evin içini görmelerini engellemek amacıyla pencereler; ahşap panjurlar, ahşap kapaklar ve kafeslerle kapatılmıştır (Demir, 1996).

Konutun ana kapısı olan giriş kapısından, bölgenin yerel dilinde havuş denen ve eski Antakya evlerinin önemli mimari elemanlarından olan avluya girilmektedir. Konutun büyüklüğü ve mekânsal olarak bakıldığı oda sayıları fark etmeksizin avlular daima evin ana mekanı konumundadır (Demir, 1996).

3.1.2. Yapı Mimarisi Cephe Özellikleri

3.1.2.1. Cumba

Zemin katın sağır olan dış duvarlarının doğal yol planını izleyerek oluşturduğu plan şekline karşın üst kat "cumba ve şahnişin" adı verilen çıkmalarla genişleyerek karakteri oluşan bir plana sahip olmuştur. Böylece uygun yönlendirmelerle kare veya kareye yakın planlı odalar oluşturmak mümkün olmuştur. Cumba, avlu katının içe dönük yaşamının tam aksine, evin dış dünya ile ilişki kurduğu mekanlar olarak öne çıkmaktadır. Karşılıklı iki evin cumba şeklindeki çıkmalarının birbirlerine çok yakın olması pencerelerden komşuluk ilişkilerinin gelişmesinin gerçekleşmesini sağlamıştır. Bunun yanı sıra alt kat duvarlarını yağmurdan koruma gibi bir özelliği de bulunmaktadır (Kahraman, 1997).

3.1.2.2. Saçak

Çatı saçaklarında malzeme tercihi olarak ahşap kullanılmıştır. Saçaktaki dikine çıtalarla bölünmeler, bu çıtaların saçak köşelerinde yelpaze gibi açılarak iç veya dışa doğru bir noktada toplanmasıyla gelişen formlar, saçağın, yapının dış görünüşüne estetik açıdan da ayrı bir mimari üslup kazanmasını sağlamıştır (Kahraman, 1997).

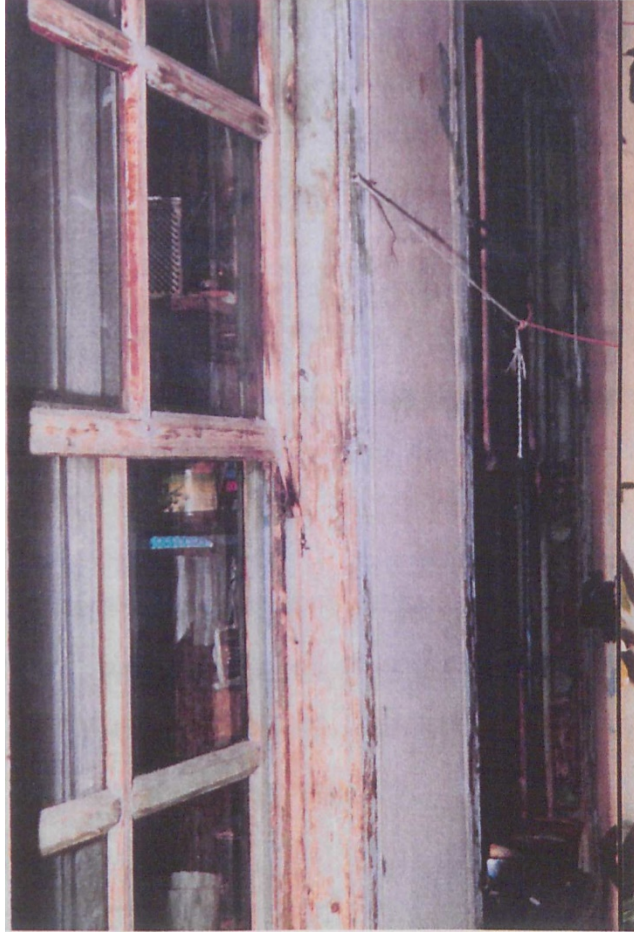
3.1.2.3. Pencereler

İnsan, doğaya ne kadar bağlı olsa da, inanış ve gelenekleri, onu kendi içine kapalı bir konut inşa etmeye yönlendirmiştir. Bir konutta dış dünyayla bağlantılar, değişik yapı elemanlarıyla sağlanmıştır. Sokağa taşan cumbalar,

geniş iç bahçe ve avlular bunun en önemli göstergesidir. Ayrıca evin iç mekanları da, insana huzur ve ferahlık verecek şekilde yüksek tavanlı ve bol pencereli olarak oluşturulmuştur. Böylece mekanlara hem daha çok doğal ışık sağlanmış, hem de dışarıyla ilişkisinin önü kesilmemiştir (Kahraman, 1997).

Pencere kanatlarının açılışları, yatay ya da düşey ekseninde sürme biçimindedir. Yatay açılan pencerelerde iki ya da daha fazla kanat olmaktadır. İnsan başı yüksekliğini kurtaracak ölçü baz alınarak yapılan kanatlar, daima içeriye doğru açılır. Kesit kalınlığı yaklaşık olarak 3 cm olan kanatlar, kasa üzerine bindirme yöntemiyle oturtulur ve kasayla aynı yüzde monte edilirler (Kahraman, 1997).

Giyotin pencerelerin kullanılmaya başlanması ise, XVII. yy. sonuna rastlar. Yukarı doğru sürgü sistemi oluşturulan kanat, ya pencere boşluğunun yarı yüksekliğine kadar çıkar, ya biraz daha yukarı çıkarak bir kısmı duvara gömülür ya da tamamen üst duvar içine gömülür; ki bu, kullanıma bağlı olarak yaratılan detayların belli bir gelişim süreci göstermesiyle gerçekleşmiştir (Şekil 6) (Kahraman, 1997).

Şekil 6. Yukarıya doğru açılan sürgülü ahşap pencere (Yazar arşivinden)

3.1.2.4. Dış Kapılar

Sokak kapıları hem evin dış dünya ile olan bağlantısını soyutlamak hem de onu dış etkenlerden korumak amacıyla dayanıklılık ile şekil ve boyut açısından iç kapılara göre daha farklı yapı şekline sahiptirler. Ahşaptan yapılan bu kapılar, tek veya iki kanatlı olmaktadır. Kapı kanatları kalın tahtaların yan yana getirilerek büyük başlı çivilerle üst, alt ve orta kısımlarından şeritlerin birleştirilmesiyle oluşturulur (Çakma Kapı). Büyük başlı bu çiviler dışarıdan kapı üzerinde bir desen olarak görülür. Kapı tokmakları ve tutamakları, kapı üzerindeki süs rozetleri demir veya bronzdan imal edilmiştir. İki halka şeklindeki

bu tokmaklar kapıyı çalmak ve açarken çekme kolu olarak kullanılmak amacıyla geliştirilmiştir. Menteşe, gullep ve kitlekleri sıcak demircilik yani dövme işidir (Şekil 7) (Kahraman, 1997).

Şekil 7. Avludan sokağa açılan ahşap yapım dövme demir tokmaklı kapı (Yazar arşivinden)

3.1.3. Yapı Mimarisinde Kullanılan Malzemeler

3.1.3.1. Taş

Geleneksel Antakya evlerinde taş malzeme kullanılmış olup yığma tekniğinde oluşturulmuştur (Atacan, 1996).

Taş yapı malzemesinin seçim nedenleri; kalkerin lokasyonda bolca var oluşu, işlenmeye aşırı elverişli olması, sıcak iklim şartlarına karşı en yüksek derecede dahi ısı dengesini iyi sağlıyor olması, planlamadaki mantıklı çözümlerin yapının sağlamlığıyla da vurgulanması olarak sıralanabilir. Taş malzeme kullanımı ile evlerin içi yazın serin, kışın ılık olmaktadır (Atacan, 1996).

3.1.3.2. Ahşap

Geleneksel Antakya konutlarında, taş malzeme, ahşap malzemedan daha çok kullanılmıştır. Ahşap malzemeye çok fazla rağbet olmamasının sebebi bölgede az bulunması ve kullanılacak olursa da dışarıdan getiriliyor olmasıydı. Bütçe doğrultusunda Hatay evlerinde kullanılan ağaçlar bölgede az da olsa bulunan ya da yakın çevrelerinde bulunan bölgelerden getirilen ağaçlar kullanılmaktaydı. Bölgede bulunan ağaçlar; kızılçam, karaçam, köknar ve sedir olmuştur. İç donatı elemanlarından kullanımının görüldüğü ahşap malzeme dönemin yapılarında oldukça görülmüştür (Atacan, 1996).

Cumbalı yapılarda gözlenen çıkmalar ve cumbalar ahşap malzeme kullanılarak bağdadi tekniği ile oluşturulmuştur. İç meknlarda duvarlarda boydan boya ahşap dolaplar, işlemeli ahşap kaplamalar yer almaktadır (Atacan, 1996).

Konut tavanlarında bağdadi üzeri ahşap kubbeler ve bezemeler ile tekne tavanlarda yine ahşap malzeme kullanımı görülmüştür. Ahşap malzeme birçok bölgede ve günümüzde de olduğu üzere o dönemlerde de kullanılmıştır (Atacan, 1996).

3.1.3.3. Metal

Yoğunluklu olarak evlerin avlu kapısı çinko veya sac kaplıdır (Şekil 8). Pencere ve merdiven korkuluklarında gözlenen, çeşitli formlarda yapılan kapı tokmakları da metal yapı malzemesi olan dövme demirden yapılmıştır. Avlu kapılarının dikdörtgen yapıya sahip ahşap kapı kanatları ile kapıyı çevreleyen taş kemerler arasında yer alan ya da ire şeklindeki açıklıklar da dövme demir parmaklıklarla kapatılmıştır (Atacan, 1996).

Şekil 8. Çinko veya sac kaplı dış avlu kapısı (Soysal, 2001)

3.1.3.4. Mermer

Mermer de yapıda çok az miktarda kullanılmıştır. Her evin bütün oda girişlerindeki eşikten sonra yer alan ve oda döşemesinden 15-20 cm daha düşük kot seviyesinde yapılan, pabuçların yıkandığı eşiklik, mermer kullanılarak

yapılmıştır. Bunun haricinde mermerin kullanıldığı tek alan ise avludaki geometrik desenli taş kaplamalarıdır. Çok nadir olarak bazı evlerin de oda döşemelerinde dairesel motifler de gözlenmektedir (Atacan, 1996).

3.1.4. Yapı Mimarisinde İç Mekan Donatıları

3.1.4.1. Döşeme

Döşemelerin genellikle girişten ve avlu katından sonra 30 ile 45 cm arasında bir yükseklik oluşturularak yapıldığı görülmektedir. Kullanılan döşeme malzemelerinde iklim koşullarının önemli yeri olmuştur. Sıcaklığın yüksek ve uzun zaman diliminde olmasından dolayı döşeme malzemeleri genellikle serinlik etkisi düşünülerek mermer ve mozaik malzemelerden seçilmiştir. Kullanılan bu mermer ve mozaik malzemenin de diğer iç mekan donatı elemanları gibi işlemeli olduğu ve motiflerle bezendiği gözlenmektedir.

3.1.4.2. Raflar ve Dolaplar

Mekarlarda kapıdan girildiği zaman, odanın mevcut genişliğince uzanan kapalı olan kullanım alanlarında dolaplar ve dönemin çok kullanılan iç mekan donatı elemanı olan yüklükler bulunmaktadır. Dolaplar kullanım amacı dahilinde eşya depolama ve korunumunun sağlanması için kullanılmaktaydı. Kavukluk, yüklük, tembel deliği, peşkirlik, çubukluk, lambalık, cezvelik, fincanlık, feslik, çiçeklik, değneklik, testilik gibi adlar alan bu alanların boyutları, kullanım amaçları ve konumlandırılan obje boyutlarına göre değişkenlik göstermektedir (Şekil 9) (Kahraman, 1997).

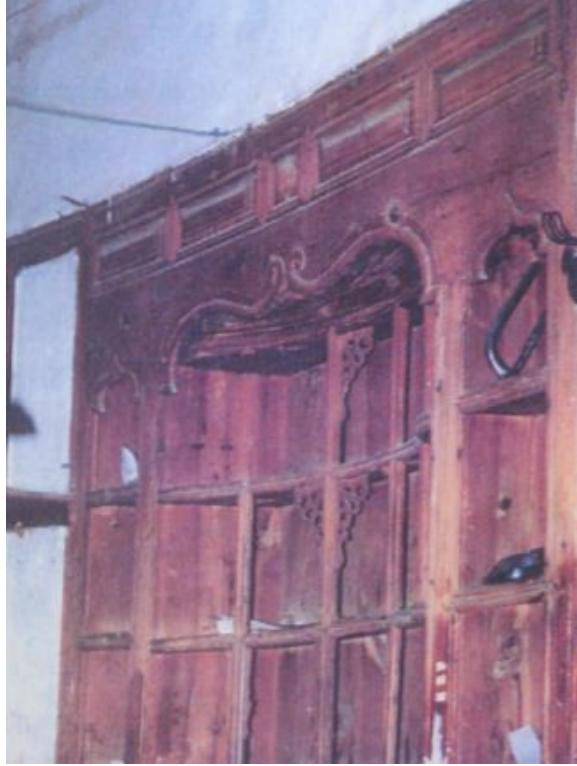
Şekil 9. Ev içi gömülü ahşap dolap ve raf sistemleri (Soysal, 2001)

3.1.4.3. Oda Kapıları

Kapı, odaya girişi düzenlediği için, odanın bir tasarım elemanı gibi düşünülebilir. Açılış yönü oda içine doğrudur ve açıldığında 180 derecelik bir açılım yaparak duvara kadar dayanır. Dış yüzeyleri yalın - sade olan kapıların iç yüzeyleri oda genel dekoruna uygun olarak oldukça süslü ve motiflidir (Şekil 10) (Kahraman, 1997).

Şekil 10. Oda içi ahşap kapılar (Soysal, 2001)

Şekil 11. Oda İçi Ahşap Raflar (Soysal, 2001)

3.1.4.4. Tavanlar

Tavanlar ahşap bir taşıyıcı sistemin üzerine tahta kaplanmasıyla yapılır. Üzerine oluşturulmak istenen motif, ince çubuklar, oymalı göbekler ve kenarlarda bir eki bordür tahtalarıyla oluşturulur. Bu tavanlar, tahtaların birleşme yerini örten çıtalarla küçük kareler halinde bölünür. Tavanın orta kısmı ise, çıtalarla altıgen veya sekizgen formlarla oluşturduğu geometrik desenlerle süslüdür. Tavan ortaları renkli, yıldızlı çiçek ve bitki desenleriyle süslenmiştir Derin oyma tekniği ile yapılan sarkıtlarla tasarım endişesi güçlendirilmiştir (Şekil 12) (Kahraman, 1997).

Şekil 12. İncelemesi yapılan yapının süslü ahşap tavan görseli (Demir, 1996)

4. BÖLÜM: İNCELEMESİ YAPILAN YAPININ KÜNYESİ VE ÇEVRESİNDEKİ YAPILARLA OLAN UYUMU

Rölöve, restitüsyon ve restorasyon projesi ve uygulaması yapılan yapıya ait bölge künyesi bu bölümde yer almaktadır. Yapının verilen görsellerle Türkiye'deki lokasyonu (Şekil 12) ve çevresindeki yapılarla olan uyum ya da uyumsuzluğu gözlenmektedir (Şekil 13). Yine proje ve uygulaması yapılan yapının vaziyet planının teknik çizime dökülmüş vaziyet planı da Şekil 14'te sunulmuştur. Hatay Belediyesi'nden temin edilmiş olan imar paftası da yapının konum ve koordinasyonlarının belirlenmesi için tedarik edilmiştir (Şekil 15).

4.1. Araştırılan Yapının Künyesi

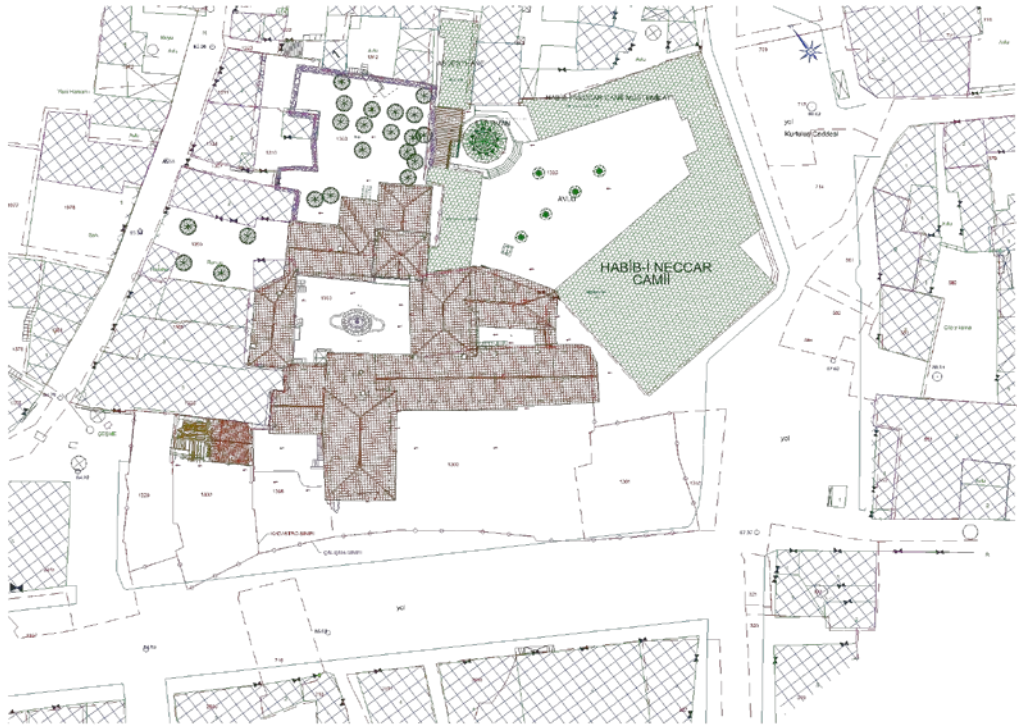
Yapının Künyesi ve Yeri	
İl	Hatay
İlçe	Antakya
Ada	1301-1302-1303-1306-1329-1330
Sahibi	Vakıflar Genel Müdürlüğü

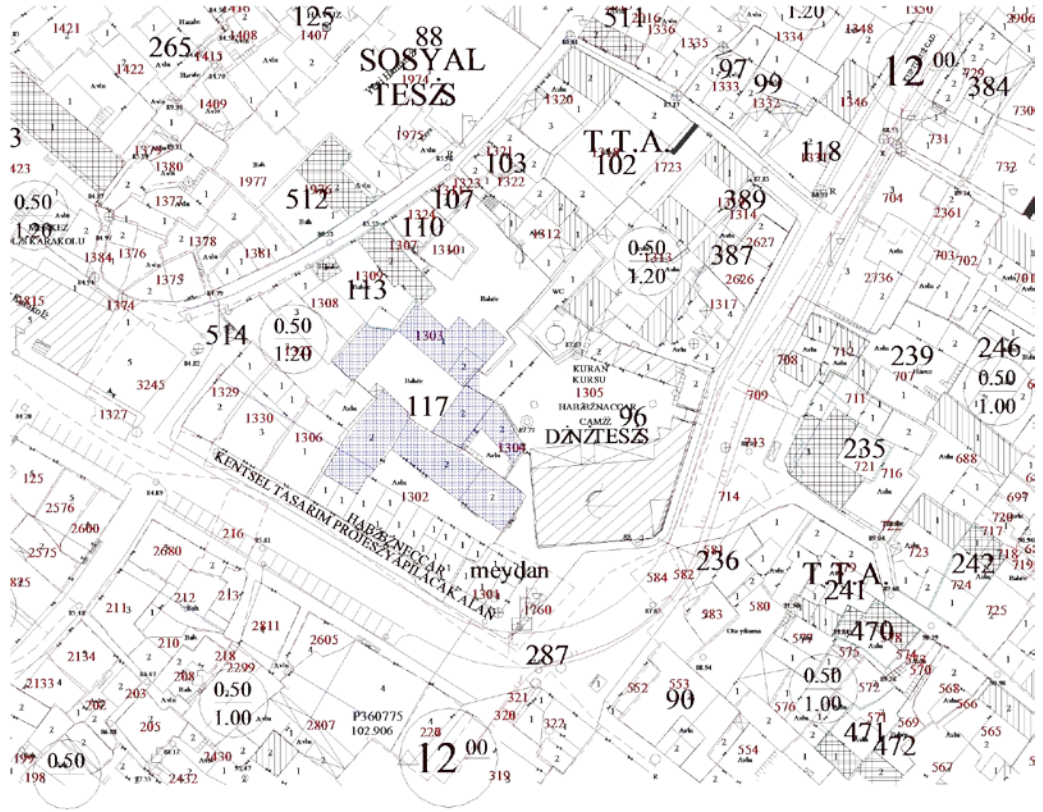
Şekil 12. Türkiye haritasında konumu.(<https://goe.gl/br9eC>)

Şekil 13. Hava fotoğrafı (Yazar arşivinden)

Şekil 14. Hali hazır harita ve adalar (Yazar arşivinden)

Şekil 15. İmar planı (Hatay Belediyesi Şehir Planlama Paftası)

İncelenen yapının gerek yapıldığı dönemde gerekse günümüzde, var olan komşu yapılarla olan uyum ve uyumsuzluğunun irdelendiği bu bölümde bir taraftan da yapıya ait olan bölge ve katların incelemesi, detaylı olarak anlatımı söz konusudur. Bu bölümde yapının sözlü anlatımla projesi çıkarılmaktadır.

4.2. Alanda Bulunan Benzer Yapılar Hakkında Bilgi

Proje lokasyonunda bulunan yapılar Hatay merkezinde; Kemal Paşa Caddesi ile Kurtuluş Caddesi'nin kesiştiği köşede, Habib-i Neccar Camii'nin hemen yanında bulunmaktadır (Şekil 16). Bu yapıların büyük bir kısmı Kuseyri Ailesi tarafından oluşturulmuş ve kullanılmıştır (Fındık, 2005).

Yapılara ait inşa ya da onarım kitabesi yoktur. Bu nedenle konutların inşa tarihi konusunda kesin ifade kullanmak doğru olmamakla birlikte; benzer niteliklere sahip konut örnekleri incelendiğinde bazı sonuçlara ulaşmak mümkün olabilmektedir. Çankaya Caddesi 8 Numaralı Ev (1806), Fehim Paşa Evi (1839) ve Abdussamet Kuseyri Evi (1841) inşa tarihleri bilinen konutlardır. Sözü edilen konutlar ile Kuseyri Evinde görülen ahşap tavan düzenlemesi ve bezemelerin yakınlığı, konutların 19. yüzyılın ilk yarısında ve daha sonraki dönemlerde oluşturulmuş olabileceğini düşündürmektedir (Fındık, 2005).

Konutların ilk sahipleri hakkında bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak, 19. yüzyılın sonlarında Mustafa Kuseyri tarafından satın alındığı bilinmektedir. Konutun avlusu ve avlunun karşı tarafında bulunan ek binalar, ev sahibi Mustafa Kuseyri tarafından 1930'lu yıllarda, Suriye'de milletvekili ve ziraat veziri olduğu sıralarda inşa edilmiştir. Evin ilk inşa dönemine ait kısmı 1930'lu yılların sonlarından itibaren birkaç yıl Habib-i Neccar Mektebi, 1980'li yıllarda ise kısa bir süre özel dersane olarak kullanılmıştır (Tekin, 2011).

Kuseyri Ailesi'nin mülkiyetinde olan konut, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 2013 yılında kamulaştırılmıştır. Konut, bir avlu etrafına yerleştirilmiş ve birbirleri ile bağlantılı bir yapı topluluğundan oluşmaktadır (Tekin, 2011).

Şekil 16. Yapının yapıldığı döneme ait bir kare (Fındık, 2005)

Şekil 17. Yapının yapıldığı dönemde Kuseyri Konağı ve komşusu olan Habibi Neccar Cami (Fındık, 2005)

4.3. Yapıya Komşu Olan Yapılar (Habib-İ Neccar Camii)

Cami ile birlikte zaman içinde eklenen diğer yapılarla da gelişen Habib-i Neccar Külliyesi, ismini verdiği mahallede, Kurtuluş Caddesi üzerinde yer almaktadır (Şekil 17). Antik çağın Sütunlu Caddesi olan bu aks, Antakya'nın kuruluşundan beri bilinmekte, güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda, şehrin iki ucunu birbirine bağlamaktadır. Caminin bulunduğu alanda, kible doğrultusundaki yönlendirmenin getirdiği zorunlulukla, caddenin ekseni farklılık göstermektedir. Cami, büyük kütlesi ve doku içindeki bu yerleşimi ile kentin kuşbakışı görüntüsünde hemen fark edilmektedir (Hatay Valiliği İl Tarihçesi Yayını, 2011).

Habib-i Neccar Külliyesi; cami, iki türbe, medrese hücreleri ve şadırvandan oluşmaktadır. Külliye yapıları, yamuk biçimli bir avlu etrafında konumlanmıştır. Avluyu çevreleyen yapılar, doğuda ve güneydeki yolları sınırlar, diğer yönlerde komşu parsellerdeki yapı ve avlularla bitişirler.

Külliye avlusunun doğusunda, Kurtuluş Caddesi üzerindeki ana giriş bir taç kapıyla sağlanır. Eyvan biçiminde düzenlenmiş olan taç kapının kütlesi, avlu duvarından yüksek tutulmuştur.

Avluya girildiğinde, kapının hemen güneyinde, ona bitişik konumda, bir türbe yer almaktadır. Batıya bakan basık kemerli giriş kapısının üzerinde, taş levha üzerinde yazılı sekiz satırlık kitabe bulunan türbe, dörtgen planlıdır. Girişin sağında (güneyde), Hz. Yahya (Yuhanna) ve Hz. Yunus'a (Paulos) (Yasin Suresi'nde sözü edilen iki elçi olduğuna inanılan kişilere) atfedilen çift başlıklı bir sanduka yer alır. Sanduka, İslami kurallara uygun olarak doğu-batı doğrultusunda konumlandırılmıştır. Burada, alışılmışın dışında, iki kişinin mezarını simgeleyen tek bir sanduka yapılmış, orta kısmı yükselen üçgen prizma biçimde vurgulanan sandukanın baş tarafına, prizmanın sağına ve

soluna iki ayrı başlık yerleştirilmiştir. Böylelikle burada hem iki ayrı kişinin gömülü olduğu hem de adeta elçilikleri ve halkın kendilerini yalanlamasıyla ilgili kader birliktelikleri ifade edilmiştir. Bu özelliğiyle yapı "İsneyn Türbesi" (Çifte Türbe) olarak da anılmaktadır.

Türbenin güneybatı köşesine birleşen ve avluya doğru çıkıntı yapan minarenin kare planlı kaidesi üzerinde, mukarnaslarla geçilen çokgen planlı gövdesi yükselir. Şerefesi bölgesel özellikte, şemsiyeli tipte yapılmış, üzeri kapatılmıştır.

Minare ve türbenin güneyinde, günümüzde kadınların namaz kılmak için kullandıkları yamuk planlı bir mekan bulunmaktadır. Caminin son cemaat yerine bakan basık kemerli kapısının yanında bir adet, caddeye bakan doğu cephesinde de üç adet basık kemerli penceresi vardır.

Caminin son cemaat yeri, minare kaidesinin güney ucuna kadar uzanmaktadır. Son cemaat yerinin bittiği bu kısımda, kuzeye, avluya bakan bir kapıyla, güneyde yer alan ikinci bir mekana geçilir. Kapıdan, kadınlar bölümü ile caminin harim doğu duvarı arasında kalan bir geçit vasıtasıyla ulaşılan yamuk planlı bölüm, aşağı kotta kalan ve Habib-i Neccar'ın makamının bulunduğu türbe için bir giriş mekanı konumundadır. Batı duvarına yaslanan bir merdivenle iki kat halindeki türbenin ilk katına inilir.

İki katlı türbe, cami hariminin altında, doğu tarafında kalmaktadır. Türbe ile harimin eksenleri farklı doğrultulardadır. Türbenin ekseni caddeye, kentin antik dönemdeki ızgara planlı yol dokusuna paralellik gösterir. İlk katı kareye yakın dörtgen planlıdır. Güneydoğu köşesinde duvar pahlanarak, içinde yarım daire planlı bir mihrap nişine yer verilmiştir. Güneybatı duvarında yer alan kare bir niş içinde ikinci katına inen merdiven yer alır. Kuzeydoğu ve kuzeybatı yöndeki duvarlarına paralel olarak birer sanduka yerleştirilmiştir. İkinci kat daha küçük

boyutlardadır. Biri kuzeybatı duvarındaki bir niş içinde, diğeri kuzeydoğu duvarına paralel doğrultuda olmak üzere iki ayrı sanduka yerleştirilmiştir. Her iki kattaki sandukalardan kuzeydoğu duvarında olanlar Habib'ün Neccar'ın, kuzeybatı duvarında olanlar Şem'un-u Safa'nın (Yasin Suresinde sözü edilen üçüncü elçi olduğuna inanılan kişinin) makamlarını temsil etmektedir.

Türbeye giriş mekanının güneyinde, cadde ile cami doğu duvarı arasında kalan üçgenimsi planlı alan, basık kemerli pencerelerle hareketlendirilmiş bir duvarla çevrilerek hazire olarak değerlendirilmiştir. Burada üç adet mezar bulunmaktadır. İki katlı türbenin üzerine inşa edilmiş olan cami, avlunun güneyine yaslanmış konumdadır ve bu yöndeki yolu sınırlar. Harimi, kible yönüne paralel, enine dikdörtgen planlı ve tek sahnilidir. Ortada kubbe, zeminleri yüksek tutulmuş, iki yanda ise haç tonozlarla örtülmüştür. İç mekan, kalem işi bezemeyle zenginleştirilmiştir. Yarım daireden geniş planlı yalın mihrap nişi, sivri kemerli kavsarayla sonlanır. Mihrabın sağında bulunan minber mermerdendir. Harimin orta alanında yerleştirilmiş mahfile, kapının doğusundaki duvar kalınlığı içine yerleştirilmiş döner merdivenle çıkılır.

Harime tek girişi sağlayan taç kapı, kuzey cephenin ortasında yer alır. Kapı açıklığının üstünde, kartuşlar içine alınmış, ikişer sıradan üçer satırlık kitabe dikdörtgen çerçeve içine yerleştirilmiştir. Son cemaat yeri, caminin kuzey cephesi boyunca devam eder ve minare kaidesine kadar uzanır. Avlu zemininden yüksek tutulmuştur.

Avlunun kuzey ve batı kenarlarında medrese hücreleri sıralanmıştır. Bunların doğrultuları da külliye yapıları gibi camiye paralel değildir, avlunun yamuk planına uymuşlardır.

Şadırvan, avlunun kuzeybatı köşesinde, iki ayrı grup halinde inşa edilmiş olan medrese hücreleri arasında kalan ve avlu zeminine göre daha düşük kotta bulunan boş alanda yer almaktadır. Su haznesi onikigen planlıdır. Barok üsluptadır. Bu incelemeler proje ekibi tarafından rapolanmıştır.

4.4. Araştırılan Yapının Mimarisi Ve İç Mimarisi (Kuseyri Konağı)

Kuseyri Evi, biri havuzlu olan kısım, diğeri ise doğu yöndeki olmak üzere iki ayrı avlu etrafına yerleştirilmiş; tek bir mekândan değil, zaman içinde birkaç mekânın birleşmesiyle oluşmuş büyük bir yapı topluluğundan ibarettir. Kuzey-güney ya da doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen olmakla birlikte, yapıların çoğunluğu zaman içinde eklemeler sistemiyle oluşturulduğu için düzgün plan özelliklerine sahip değildir. Çoğunluğu iki katlı ve kırma çatılı yapıların alaturka kiremit malzemesi ile kaplı olduğu görülmektedir (Fındık, 2005; Tekin, 2011).

Güneybatı yönündeki ilk konutun Habib-i Neccar Camii'ne bakan cephesi iki katlı olarak oluşturulmuştur. Alt kat, ahşap bir kapı ve demir parmaklık ile girişi sağlanan ticarethane şeklinde düzenlenmiş, üst tarafına ise metal bir sundurma konumlandırılmıştır. Cephenin üst katında iki adet büyük ve dikdörtgen pencere yer almaktadır. Yuvarlak kemerli ve taş söveli pencereler demir parmaklıklara sahiptir. Pencerelerin üst tarafında ise üç adet kuş takası vardır. Konutun, cami avlusuna girişin sağlandığı yöndeki cephesinde ise biri kapatılmış olan iki adet pencere yer almaktadır. Diğerleri ile aynı özelliklere sahip pencerelerin üst tarafında ise bir adet kuş takası izlenmektedir. Konutun güneybatı cephesinde; alt katında biri çay ocağı, diğeri ise atölye olarak değerlendirilmiş iki adet ticarethane bulunmaktadır (Fındık, 2005; Tekin, 2011).

Bitişikteki konut yine iki katlı olarak düzenlenmiştir. Alt katın orta kısmında, sonradan büyük bir kısmı kapatılmış sivri kemerli açıklık yer almaktadır.

Kemerin içerisinde demir parmaklıklı ahşap bir kapı, köşesinde ise kapı açıklığı bulunmaktadır. Kemerin iki yanına, birer kapı ve üçer pencere simetrik olarak yerleştirilmiştir. Dikdörtgen biçimli kapı ve pencerelerden bir kısmının, ahşap yerine metal malzeme ile yenilendiği görülmektedir. Kapılar yuvarlak kemerlidir. Kapı ve pencereler üzerine, bölgesel bir özellik olarak kuş takaları yerleştirilmiştir. Kuş takalarının üst tarafları profilli bir şekilde düzenlenmiştir. İki yandaki orta pencerelerin üst taraflarında birer adet taş bezeme yer almaktadır. Yatay dikdörtgen ve beş kollu yaprak motifleri ile çevrili bezemenin orta kısmında stilize bitkisel bir motif yer almaktadır. Kesme taş örgülü alt katın yüzeyi yer yer sıvalı ve boyalıdır. Ahşap karkas örgülü üst kat cephesinde, aralıklı olarak yerleştirilmiş 9 adet pencere yer almaktadır. Yuvarlak kemerli ve dikdörtgen biçimli pencereler, çift kanat ve ahşap pervazlıdır. Pencerelerin üzerine yine aynı sayıda taka pencereleri yerleştirilmiştir. Taka pencereleri de dikdörtgen biçimli ve ahşap pervazlıdır. Alt kata kemer açıklığının içindeki kapıdan girilmektedir. Kemerin üzengi taşı üzerine üç sıra mukarnas bezeme işlenmiştir. Kapı eşiğine bitişik durumdaki döşemede geometrik bir motif dikkat çekmektedir. Motif, yatay dikdörtgen çerçeve içerisine sekizgen bir geometrik kompozisyonun yerleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Giriş kısmı ve kuzeybatı yönündeki daha büyük odanın duvarları sıvalı ve boyalıdır. Tavanda ahşap kaset tekniği görülmektedir. Kapı eşikleri döşemeden daha alçak tutulmuştur. Duvar içerisinde farklı büyüklükte nişler yer almakla birlikte, ahşap dolaplar günümüze ulaşmamıştır. Kuzeybatı uç kısımda depo ve bir tuvalet bulunmaktadır. Konutun alt kat güneydoğu yönünde büyük bir oda yer almaktadır. Duvarlarında çok sayıda ve farklı büyüklükte niş görülen odanın ahşap tavanı dikkat çekici özelliklere sahiptir. Üç adet ahşap sütunu birleştiren ahşap bir giriş tarafından da desteklenen tavan, en dışta bir bordür ile çevrilidir. Bordür yüzeyinde, küçük boyutlu olarak çizilmiş, çok sayıda ve farklı renklerde dal ve çiçek motifleri görülmektedir (Fındık, 2005; Tekin, 2011).

Bordür ile kademeli bir özelliğe sahip ahşap tavan göbeği arasında, ahşap kaset tekniği görülmektedir. Her kaset içerisine, bordür yüzeyindeki ile benzer özelliklere sahip kalem işi çiçek motifleri yerleştirilmiştir. Kare biçimli bir çerçeve içerisine alınmış ahşap göbeğin merkezinde ahşap bir stalaktit ile altı kollu yıldız ve geometrik bir düzenleme yer almaktadır. Geometrik kompozisyon; ince, ahşap çıtaların birleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Altı kollu yıldızların içerisinde, alçak kabartma tarzında çarkıfelek motifleri görülmektedir (Fındık, 2005; Tekin, 2011).

Şekil 18. Konutun ana girişi (Yazar arşivinden)

Konutun ana girişi Şekil 18’de gösterilmiştir. Konutun ana girişi, yerel dilde *livan* olarak adlandırılan, güneydoğu yönündeki büyük bir eyvandan yapılmaktadır. [1] İki katlı yapının sivri kemerli giriş açıklığı, üst tarafı parmaklıklı olmak üzere

demir bir kapı ile kapatılmıştır. Girişin iki yanındaki birer pencere yuvarlak kemerli ve dikdörtgen biçimlidir. Bu pencerelerin üst tarafında, bölgesel olarak kuş takası şeklinde adlandırılan birer pencere açıklığı daha bulunmaktadır. Oldukça küçük boyutlu ve dikdörtgen biçimli bu pencerelerin üst tarafı, üç dilimli ve kaş kemerlidir. Cephenin güneybatı yönünde, alt sırada, biri kapatılmış dört adet niş yer almaktadır. Fanus takası olarak adlandırılan bu nişlerden üçü yuvarlak kemerli, diğerlerine göre daha küçük boyutlu olan, köşedeki ise üç dilimli ve kaş kemerlidir. Nişlerin üst tarafında, aralıklı olarak yerleştirilmiş üç adet kuş takası bulunmaktadır (Tekin, 2014).

Konutun kesme taş örgülü alt katından farklı olarak üst katın ahşap karkas olduğu görülmektedir. Üst katta bir adet kapı, 9 adet ise pencere açıklığı bulunmaktadır. Saçak altına kadar uzatılmış ortadaki dikdörtgen üç pencere, diğerlerine göre daha büyük boyutludur. İki yandaki üçerli pencerelerden güneybatı yöndekilerden farklı olarak güneydoğu yöndeki pencereler basık kemerlidir. Cephe, geniş ve ahşap bir saçak ile sonlanmaktadır. Ahşap pervazlı pencerelerin çoğunluğunun çift kanatlı olduğu görülmektedir. Eyvanlı girişin güneybatı cephesi, ön tarafındaki ek yapıların yıkılması nedeniyle açığa çıkmış durumdadır. Cephenin alt katında, biri giriş hizasında diğeri ise duvara bitişik bir merdiven ile ulaşılan iki ayrı kapı açıklığı bulunmaktadır. Yıkılmış durumdaki merdivenin izleri duvarda görülmektedir. Alttaki basık kemerli olmak üzere her iki kapı ahşap malzemelidir. Alt katın bir kısmı çimento, diğer tarafları ise sıvalı ve boyalıdır. Ahşap karkas örgülü üst katta, bir adet dikdörtgen kapı, beş adet ise pencere açıklığı yer almaktadır. Ahşap pervazlı dikdörtgen pencereler giyotin biçimlidir. Geniş bir ahşap saçağa sahip cephede, güneydoğu yönde olduğu gibi, doku kayıpları ve yıkılmış durumdaki ek yapıların izleri görülmektedir. Konutun kuzeybatı cephesi alt katında, biri kapatılmış iki adet pencere açıklığı yer almaktadır. Sağır bırakılmış üst katın ahşap karkas tekniği açık olarak izlenebilmektedir. Buna göre, aralıklı olarak yerleştirilmiş dikey

ahşap kirişler, çapraz çıtalarla birleştirilmiş ve araları dolgulanmıştır (Tekin, 2014).

Cephede, yine doku kayıpları ve yıkılmış ek yapıların izleri görülmektedir. Cephe duvarının alt kısmına bitişik betonarme bir merdiven ile hemen yan taraftaki konutun üst katına ulaşılabilir. Sivri kemerli eyvan, kareye yakın dikdörtgen biçiminde düzenlenmiştir. Döşemesinde geometrik kompozisyonlar görülen eyvan, üç yönden seki ile çevrilidir. Kuzeybatı yöndeki dikdörtgen planlı oda ile eyvan arasında bir duvar bulunmaktadır. Duvar yüzeyinde bir adet ahşap kapı ile dört adet pencere yer almaktadır. Yuvarlak kemerli kapı ve pencerelerin arası ahşap kaplamadır. Üst tarafta ise beş adet kuş takası yer almaktadır. Kaş kemerli kuş takalarının ahşap pervazlar içerisine alındıkları ve cam kaplı oldukları görülmektedir. Eyvanın diğer duvarlarındaki pencere ve kuş takalarının sağır oldukları görülmektedir. Bu özellik, eyvanın sonradan elden geçtiğinin izleri olarak kabul edilebilir. Özgün ahşap kaplamaların bir şekilde yok olduğu, nişlerin ise kapatılmış olduğu söylenebilir. Eyvanın en önemli özelliği, ahşap tavan ve göbek düzenlemesine sahip olmasıdır. Kareye yakın dikdörtgen bir alanı kaplayan tavan, en dışta, içerisinde kalem işi bezeme olan bordür ile çevrilidir. Bordürün içerisinde köşelerde birer çiçek, aralarda ise birbirini izleyen şemse motifleri görülmektedir. Bordür ile kademeli bir özelliğe sahip ahşap göbeğin arası, çapraz atılmış ince ahşap çıtalara oluşturulmuştur. Ahşap göbeğin çevresinde ise, üç sıra profilli ahşap kaset tekniği görülmektedir. Dikdörtgen bir bordür içerisine alınmış göbek, merkezinde bulunan ahşap bir stalaktit ile dikkat çekmektedir. Stalaktitin çevresi; ince, ahşap çıtalara oluşturulmuş altı kollu yıldızlar ile dolgulanmıştır. Ahşap göbeği çevreleyen dikdörtgen bordürün köşelerinde de göbeğe göre daha küçük birer ahşap stalaktit yer almaktadır. Ahşap tavan düzenlemesinin diğer bir önemli özelliği ise ahşap tavan eteklerinde görülen resimdir. Bu çalışmada manzara kompozisyonunun tercih edildiği görülmektedir. Ahşap yüzey üzerine kalem işi

olarak gerçekleştirilen resim, yeşil rengin farklı tonlarıyla gün batımı renklerinin egemen olduğu bir bezeme ortaya koymaktadır. Tavan eteği resimlerinde, düz ya da kırma çatılı evler, konaklar, köprüler, farklı tür ve boyutta ağaçlar, kırık alanlar, dağlar ve camiler görülmektedir. Bunlar içerisinde, Habib-i Neccar Camii olduğunu düşündüğümüz, kubbeli ve minareli bir caminin resmi de yer almaktadır. Eyvandan kuzeybatı yöndeki dikdörtgen planlı odaya geçilmektedir. Oda, üç yönden ahşap dolaplar ve yüklükler ile kuşatılmıştır. En dışta bir bordürle çevrili ahşap tavan, çapraz atılmış çitaların yüzeyinin kaset tekniği ile bölünmesi şeklinde düzenlenmiştir. Bordür ve tavan yüzeyinde, kalem işi uygulamayla, sarı renkli zemin üzerinde kırmızı ya da yeşil renkler ile boyanmış çiçek ve dal motifleri görülmektedir (Şekil 19) (Tekin, 2014).

Şekil 19. Kuseyri Evi'nin tavanı (Demir, 1973)

Güneybatı cepheden izlenebilen bitişik konut iki katlıdır. Konutun alt kat orta kısmında, geç dönemde kapıya dönüştürülmüş iki adet açıklık ile iki yanında ikişer pencere açıklığı bulunmaktadır. Yuvarlak kemerli pencere açıklıklarının da ikisi kapatılmış durumdadır. Alt kat çimento sıvalı ve boyalıdır. Kademeli bir kat silmesine sahip konutun üst katında, tek kanatlı ahşap bir kapı ile iki adet pencere yer almaktadır. Kapının hemen yanındaki kare biçimli pencere oldukça büyük tutulmuştur. Diğeri ise dikdörtgen biçimlidir. Ahşap pervazlı pencerelerin beton denizliği bulunmaktadır. Yapının alt katı, güneybatı cepheye bakan kısmı daha büyük olmak üzere, iki ayrı mekândan oluşmaktadır. Her ikisi de doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı mekânlardan cepheye açılan kısmı, kendi içerisinde Bursa kemeri ile iki bölüme ayrılmış durumdadır. Düz tavanlı mekânın iç kısmı tümüyle sıvalı ve boyalıdır. Duvar içerisindeki nişlere ahşap dolaplar yerleştirilmiştir. Dikdörtgen bir çerçeve içerisinde alınmış ahşap dolaplar, yuvarlak kemerli ve çift kapalıdır. İş yeri olarak kullanılmış mekân içerisinde günümüzde moloz ve atık malzeme bulunmaktadır. Depo olarak kullanılmış arka taraftaki mekân ise daha küçük durumdadır.

Ahşap kirişler tarafından taşınan tavana sahip deponun duvarları çimento sıvalıdır. Konutun üst katı, alt kat gibi yine iki ayrı mekândan oluşmaktadır. Doku kaybı görülen katın duvarları geç dönemde briket ve tuğla malzeme ile yeniden örülmüştür. Düz ahşap tavanın yer yer ahşap sütunlarla desteklendiği görülmektedir. Katın arka odasının duvarlarında, farklı büyüklüklere sahip nişler görülmektedir.

Güneybatı cephedeki son konut, kesme taş örgülü ve tek katlı bir yapıdır. Konut cephesinin orta kısmında bir fanus takası (niş), iki yanında ise birer kapı açıklığı yer almaktadır. Her iki kapı ile köşeler arasındaki üçer adet pencere açıklığı, dikdörtgen biçimli ve yuvarlak kemerlidir. Niş, kapı ve pencerelerin üst taraflarına yerleştirilmiş 9 adet kuş takası bulunmaktadır. Bu takalardan üçü ve

çevresinin kesme taş kaplamaları yıkılmış durumdadır. İki yöne eğimli kırma çatının yine büyük oranda yıkıldığı, günümüze ise alaturka kiremit ve ahşap kirişlerden bir kısmının ulaştığı görülmektedir. Cephenin dikkat çekici özelliği, fanus takası ile kuş takalarının üzerindeki dantel biçiminde işlenmiş bezemelerdir. Kuş takalarının kaş kemeri üzerine alınlık biçiminde yerleştirilmiş olan bezemeler; dikdörtgen, daire ya da üçgen biçimli bir çerçeveye içerisine alınmakla birlikte, yer yer kendisini sınırlayan çerçeveyi aşan bir özelliğe sahiptirler. *Güneş kurslarını* andıran ve her biri diğerinden farklı taş oyma ve kabartma bezemeler, bölgenin ayırt edici özelliklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Duvar yüzeyine sonradan applike edilmemiş ve kesme taş örgü içerisinde kalan bezeme yüzeylerinde, geometrik biçimlerin yanı sıra gerçekçi ya da stilize edilmiş bitkisel motifleri görmek mümkündür. Bunlar yıldız, çiçek ve palmet benzeri biçimler olarak karşımıza çıkmaktadır. İki kapı arasındaki fanus takası alınlığında ise etrafa saçılan gerçekçi çiçek motifi görülmektedir. Bölgedeki ev mimarisinin bir özelliği olarak, kapı eşiklerinin döşemeye göre 15-20 cm daha alçak tutulduğu biçim, konut için de geçerlidir. İki ayrı oda şeklinde düzenlenmiş konutun içerisi günümüzde kullanılamaz durumdadır ve doku kayıpları görülmektedir. Duvar yüzeylerinde, nişler içerisine yerleştirilmiş, yuvarlak kemerli ve çift kapaklı ahşap dolaplar bulunmaktadır. Kuş takalarının alt seviyesine kadar yükseltilmiş olan dolapların arası ahşap kaplamadır. Günümüze ulaşan izlerden, ahşap kaplamaların yüzeyinin kalem işleri ile bezeli olduğu anlaşılmaktadır.

Ana eyvanın kuzeydoğusundaki bir başka eyvan ile havuzlu avluya ulaşılmaktadır. Avluya açılan eyvanın örtüsü çapraz tonoz şeklinde düzenlenmiştir. Kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda dikdörtgen planlı avlunun ortasında fiskiyeli bir havuz yer almaktadır. Kesme taş döşeli avlu, başta ağaç olmak üzere, çeşitli bitkiler ile yeşil bir dokuya sahiptir. Avlu döşemesine göre

yüksek bir platform üzerinde bulunan çokgen planlı havuz, mermerden inşa edilmiştir. Havuzun orta kısmında bir adet fıskiye yükselmektedir.

Avlunun kuzeybatısındaki konut tek katlıdır. Yüzeyi sıvalı ve boyalı cephede üç adet pencere görülmektedir. Dikdörtgen biçimli pencerelerin söve ve denizlikleri dışa taşkındır. Dört yöne eğimli ve kırma çatılı konut, Marsilya kiremit ile örtülüdür. Merdiven ile ulaşılan konuta çift kanatlı ahşap bir kapıdan girilmektedir. Dikdörtgen biçimli kapı, doğrudan bir koridora açılmaktadır. Koridorun iki yanında ise birer oda yer almaktadır. Düz tavanlı her iki odanın döşemelerinde geometrik biçimli motifler görülmektedir. Duvarların yüzeyleri sıvalı ve boyalıdır. Diğerine göre daha küçük durumdaki güneybatı yöndeki odada ahşap dolap ve yüklük görülmektedir. Kuzeydoğudaki oda, tuvalet ve banyo ile bağlantılıdır. Konutun bodrum katına bir merdiven ile inilmektedir. *Zerzembe* denilen bodrum kat odalarından biri mutfak olarak düzenlenmiştir. Burada, çeşitli ahşap dolap ve raflar ile kapatılmış bir ocak yer almaktadır. Diğer odalarda da çeşitli dolaplar bulunmakla birlikte, depo olarak değerlendirildikleri anlaşılmaktadır. Konutun arka tarafında bir kapıyla geçilen *cüneyne* (arka bahçe/iç bahçe) bulunmaktadır.

Avlunun kuzeydoğusundaki konut, cephe özellikleriyle dikkat çekmektedir. Konutun cephesinde, kapı ve pencere alınlıklarında neoklasik tarzda yapılmış taş bezemeler bulunmaktadır. Üç ayrı girişe sahip konut, üç kemerli ve kuzeybatısındaki oda ile tek katlı; güneydoğuda ise iki katlıdır. Cephenin ortasında üç kemerli bir açıklık yer almaktadır. Yatay olarak yerleştirilmiş, kademeli ve oval biçimli kemerler, ortada iki sütun ile yanlarda duvarla bağlantılı başlıklara oturmaktadır. İnce bir silme içerisine alınmış kemerler, kilit taşı üzerindeki taş kabartmalar ile vurgulanmıştır. Yüksek tutulmuş bir altlık üzerine oturan yuvarlak sütunlar, mukarnaslı başlıklara sahiptir. Ahşap ve cam ile kapatılmış üç kemerli düzenlemenin ortası çift kanatlı ahşap kapı şeklinde

tasarlanmıştır. Üç kemerli girişin kuzeybatısındaki odanın cephesinde, ortada bir kapı ile yanlarda birer pencere görülmektedir. İki basamaklı merdiven ile ulaşılan giriş, dikdörtgen ve çift kanatlı ahşap bir kapı şeklinde düzenlenmiştir. Kapının başlık, denizlik ve söveleri, silmeli ve dışa taşkındır. Kemer kilit taşı bezemeli bir taş ile vurgulanmış olan kapının köşeliklerinde birer gülbezek motifi bulunmaktadır. Kapının alınlığında ise askılık benzeri bir bezeme görülmektedir. Aynı tasarım ve bezeme anlayışı, iki yandaki pencerelerde de görülmektedir. Pencereler ayrıca ahşap kapaklara sahiptir. Kuzeybatıdaki kapı ve pencere düzenlemesinin benzeri güneydoğudaki kapı ve pencerelerde de görülmektedir. Konutun tek katlı kısmının üzeri kırma çatılı ve alaturka kiremit ile kaplıdır. Konutun kuzeybatı yöndeki odasının duvarları sıvalı ve boyalıdır. Döşeme; siyah, kırmızı ve sarı renkler ile geometrik bezemelidir. Kapı ve pencereler basık kemerli bir niş içerisine alınmıştır. Yüzeyi boyalı düz ahşap tavanın ortasında, oval biçimli ve küçük bir ahşap göbek yer almaktadır. Göbek, stilize bitkisel motif dolguludur. Oda içerisindeki çift kanatlı ahşap bir kapı ile üç kemerli düzenlemeye sahip odaya geçilmektedir. Güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda dikdörtgen planlı odanın duvarları sıvalı ve boyalı, tavanı ise düz ahşaptır. Konutun kuzeydoğu yönündeki kapısı, merdivenler ile arka bahçeye geçit vermektedir. Üst tarafında oval biçimli bir pencereye sahip kapının iki yanında da birer dikdörtgen biçimli pencere bulunmaktadır. Konutun güneydoğu yönündeki duvar yüzeyinde bir lavabo yer almaktadır. Üç dilimli, kemerli ve iki yanda birer sütunce ile çevrili lavabo, mermer malzemesidir ve bir musluğa sahiptir. İki ayrı çift kanatlı kapıdan, konutun güneydoğudaki odasının alt katına ulaşılmaktadır. Bitişikteki odaya göre aynı doğrultuda olmak üzere daha uzun tutulmuş odanın en önemli özelliği ahşap tavan düzenlemesidir. Kalem işi bezeli ahşap tavan, ortadaki daha geniş olmak üzere üç adet bordür ile çevrilidir. Geniş bordür, birbirine bağlanan eşkenar dörtgen biçiminin dört bir yönü dolanması ile oluşturulmuştur. Eşkenar dörtgenin içerisinde kırmızı ve sarı renkli

stilize çiçekler yer almaktadır. İki kenardaki ince bordürler içerisinde ise birbirini tekrar eden geometrik biçimler görülmektedir.

Şekil 20. Kuseyri Evi'nin tavanı (Demir, 1987)

Tavanın ortasındaki göbek, kalem işi bezeme ile stilize dal ve çiçek kompozisyonu içerisine alınmıştır (Şekil 20). Göbek merkezinde sekiz kollu ve çok yapraklı bitkisel bir düzenleme görülmektedir. Bu düzenleme önce daire, dışta ise kırık çizgiler ile oluşturulmuş bir biçim içerisine alınmıştır. En dışta ise, girift bir düzenleme ile dört yöne doğru yönelen şemse biçimli bir düzenleme görülmektedir. Duvarları sıvalı ve boyalı odanın döşemesi geometrik biçimlerle oluşturulmuştur. Duvarların alt kısımlarında profilli ahşap panolar görülmektedir. Üst kattaki oda, üçgen alınlıklı çatısı ve balkona açılan çift kanatlı kapısı ile izlenebilmektedir. Kapının üzerinde oval biçimli bir pencere yer almaktadır. Odanın düz ahşap tavanında kalem işi bezeme görülmektedir. En dıştaki bordür, “C” ve “S” kıvrımlı çokgen alanların birbirlerine bağlanması ile oluşturulmuştur. Alanların içerisine sekiz kollu yıldızlar ile akantüs yaprakları yerleştirilmiştir. Köşelerinde de girift ve bitkisel bir süsleme görülen ahşap tavanın ortasında; daire içinde dört kollu bir akantüs yaprağı görülmektedir. Dairenin çevresindeki girift düzenleme, stilize çiçek ve dal motiflerinden oluşmaktadır. Duvarın en üst kısmında ise profilli ve dikdörtgen kartuşların birbirini izlediği görülmektedir. Ayrıca duvar köşelerinde, yukarıdan aşağıya doğru sarkan, yine girift ve bitkisel bir bezeme yer almaktadır. Duvarların alt kısımlarında da kalem işi büyük panolar görülmektedir.

Avlunun güneydoğusundaki konut iki katlı olarak düzenlenmiştir. İki yandaki alt kat odalarına yuvarlak kemerli ve çift kanatlı kapılar ile girilmektedir. Kapının iki yanındaki pencereler, dikdörtgen ve ahşaptır. Üst sıradaki küçük pencere açıklıkları Tudor kemerlidir. Cephe yüzeyi sıvalı ve boyalıdır. Üst katın orta kısmındaki yan yana iki pencerenin üst taraflarında, üç dilimli ve kemerli birer açıklık daha görülmektedir. İki yandaki üç ayrı pencere ise dikdörtgen, ahşap pervaz ve kapalıdır. Alt katın kuzeydoğu yönündeki odasının tavanı ahşap kirişli, duvarları sıvalı ve boyalıdır. Duvar içerisinde çok sayıda ahşap dolap ve yükükler görülmektedir. Güneybatı yöndeki odanın tavanı kontrplak, duvarları

ise üzerinde çiçek motifleri görülen seramik kaplıdır. Oda içerisinde bir adet niş yer almaktadır. Üst kat cephesi de sıvalı ve boyalıdır. Çıkma yapan konutun üst katına; alt katın ortasına yerleştirilmiş, dikdörtgen, oval kemerli ve büyük bir açıklık içindeki merdiven ile ulaşılmaktadır. Merdiven, “S” kıvrımlı parmaklık ile dolgulanmış demir bir korkuluğa sahiptir. Konutun üst katı, cami yönündeki avlu ile bağlantılı konutun üst katları ile geçişlidir.

Konutun, Habib-i Neccar Camii bitişiğindeki avlu kısmına yuvarlak kemerli bir açıklıktan girilmektedir. Avlu ve iki katlı konut, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda dikdörtgen olmakla birlikte yamuk planlı bir özelliğe sahiptir. Avlu, kesme taş döşelidir. Yuvarlak kemerli bir girişe sahip alt kat depo olarak düzenlenmiştir. Üst katın avluya bakan iki adet penceresi bulunmaktadır. Ahşap pervazlı pencerelerden birinin üzerinde, orta kısımda, yarım elips biçimli bir açıklık daha görülmektedir. Üst katın kapı açıklığına, duvara bitleştirilmiş bir merdiven ile ulaşılmaktadır. Merdiven, “S” kıvrımlı parmaklık ile dolgulanmış demir bir korkuluğa sahiptir. Konutun üst katında yer alan ve farklı ölçülere sahip odaların kapı ve pencereleri ahşaptır. Bazı odaların tavanı kontrplak, çoğunluğu ise düz ahşap şeklinde düzenlenmiştir. Odalar, birbirlerine ve havuzlu avlu yönündeki üst kat odalarına koridorlar ile bağlanmaktadır. Duvarları sıvalı ve boyalı odalardan bazılarında ait ahşap dolap ve yüküklerin kapatıldığı ya da kullanılamaz durumda olduğu, bakımsız kaldığı ve tahrip edildiği görülmektedir. Kat içerisindeki mutfak, banyo ve tuvaletler de benzer bir görünüm sergilemektedir (Şekil 21).

Şekil 21. Kuseyri Evi' nin tavanı ve avlusu (fiskiye) (Yazar Arşivinden)

5. BÖLÜM: YAPININ RÖLÖVE PROJESİNİN ÇIKARILMA AŞAMALARI

Yapıya uygulanacak olan restorasyon projesinin ilk aşaması rölöve çalışmasıdır. Yapının mevcut halinin proje paftasına dökülmesi zaman içinde tahrip edilmiş, yıkılmış olan alanların incelenmesinde ve dijital ortama dökülmesinde aktif rol oynar. Proje aşamasına geçmenin ilk adımı tarih araştırmaları, 2. aşaması ise rölöve çalışmasıdır. Bu bölümde rölöve kavramına ait genel bilgiler ve incelenen yapıya ait rölöve çalışmaları işlenecektir.

5.1. Yapının Rölövesi

Rölöve çalışması yapılan bu yapıya ait işlemlerde en ileri seviyede teknolojik araç ve gereçler kullanılmış olup bütün bu verilerin oluşturulmasında hata payı sıfır olacak bir yol izlenmesine dikkat edilmiştir. Nokta bulutu ve lazer tarama sistemleri ile hazırlanan bu rölöve çalışması, günümüz teknolojisinin en ileri seviyesi ile uygulanmıştır.

5.1.1. Yapıya Ait Rölöve Çalışması

Bu bölümde yazar tarafından inceleme ve tez konusu olarak seçilen bu yapıda, yapının komşu binalar ile olan ilişkisinin görsel ve teknik çizimlerle tespiti yer almaktadır. Yapıya ait gerekli analizlerin yapılıp komşu binalarla olan uyumu ve benzerliklerinin mevcut durumlarının gözlemlenmesiyle çalışmaya başlanmıştır. Sonrasında yapının rölöve çizimlerinin hazırlanma süreci ve buna istinaden ölçüm yapma işlemlerine de başlanmış olunmuştur. Yapının ölçümü ileri teknoloji ölçüm cihazlarından olan lazer tarayıcı aletler ile yapılmıştır. Bu cihazlardan elde edilen bütün veriler bilgisayar ortamına aktarılarak yapının

anlık durumunun dijital ortama aktarımı sağlanmıştır (şekil 22). Bu ölçümlerde hata payı çok düşük olduğu için elde edilen veriler rölöve projesinin temelini oluşturmuştur.

Elde edilen bilgiler ışığında vaziyet planı, kat planı, çatı planı, kesit ve cepheler çizilerek, yapının rölövesi hazırlanmıştır. Vaziyet planı 1/200 ölçeğinde, plan, kesit ve görünüşler ise 1/50 ölçeğinde çizilmiştir. Çizimlerde ölçüler santimetre (cm), kotlar ise metre (m) cinsinden verilmiştir.

Rölöve çizimlerinde; yapıda kullanılan malzeme, yapım tekniği, strüktürel özellikler, strüktür ve malzemeye yönelik bozulma ve deformasyonlar gösterilmiştir.

Çizili belgelerin yanı sıra, yapının mevcut durumunu anlatacak şekilde fotoğrafları çekilerek yapıya ilişkin görsel belgeler oluşturulmuştur.

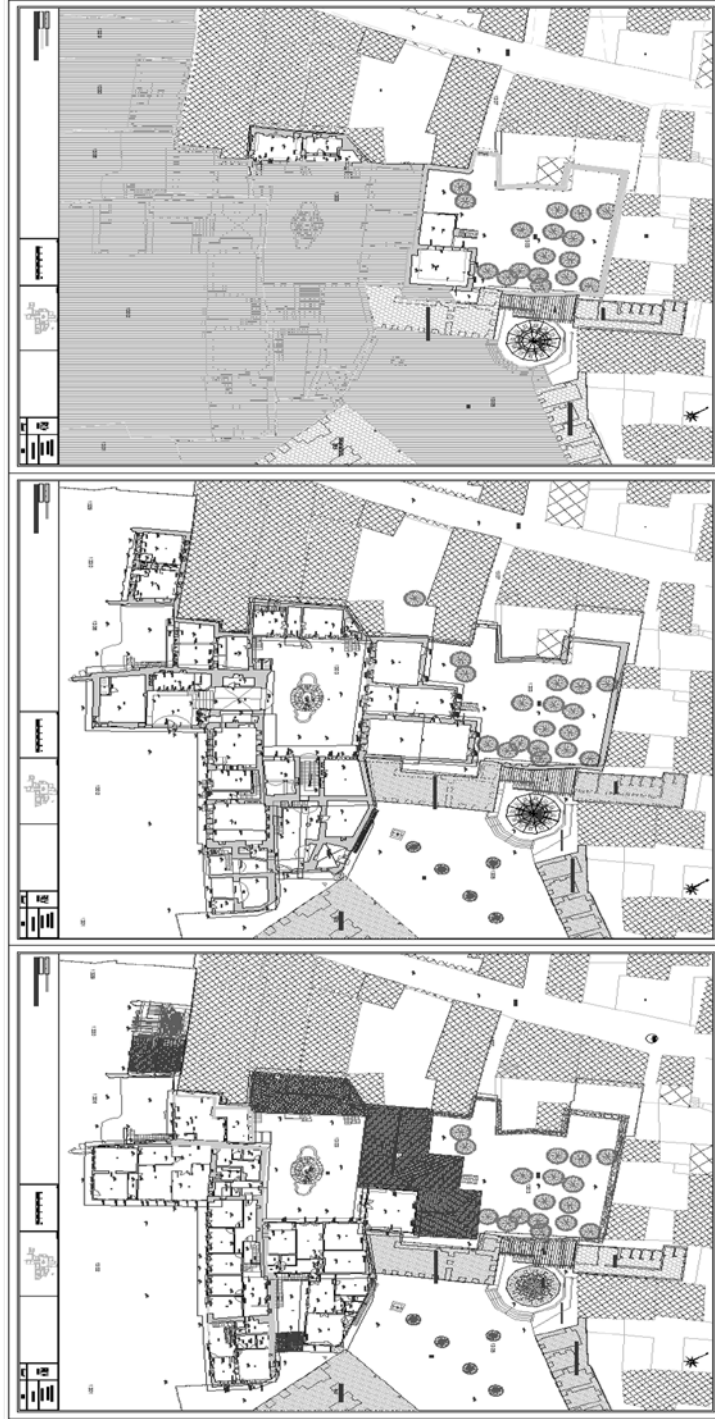
Rölöve kat planları paftası şekil 23'te, rölöve çatı planı paftası şekil 24'te, rölöve kesitler paftaları şekil 25, şekil 26 ve şekil 27'de, rölöve görünüşler paftaları ise şekil 28 ve şekil 29'da sunulmuştur.

5.1.1.1. Lazer Tarayıcı İle Alınan Tarama Verileri (Nokta Bulutu Görselleri)

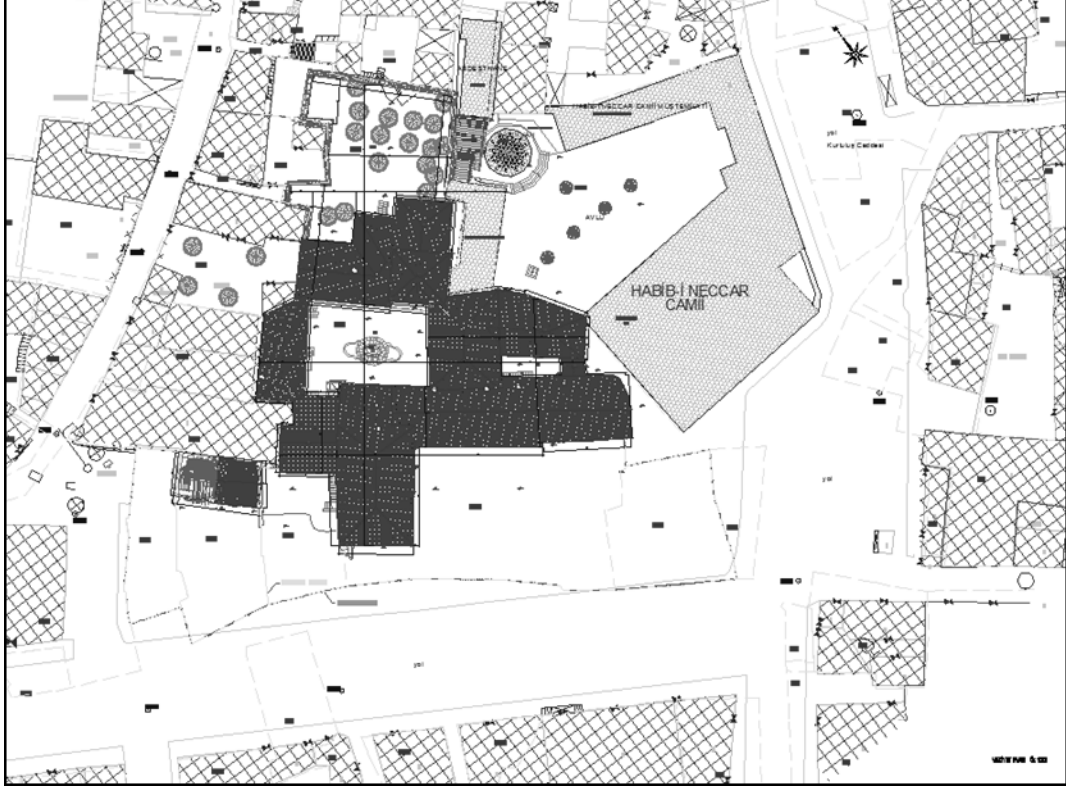
Şekil 22. Yapıya ait lazer scanner tarama verileri (point cloud görselleri) (Yazar Arşivinden)

5.1.1.2. Rölöve Kat Planları Paftası

Şekil 23. Rölöve çizimi (Planlar - Sırasıyla zemin, +1, +2 kat planları)

5.1.1.3. Rölöve Çatı Planı Paftası

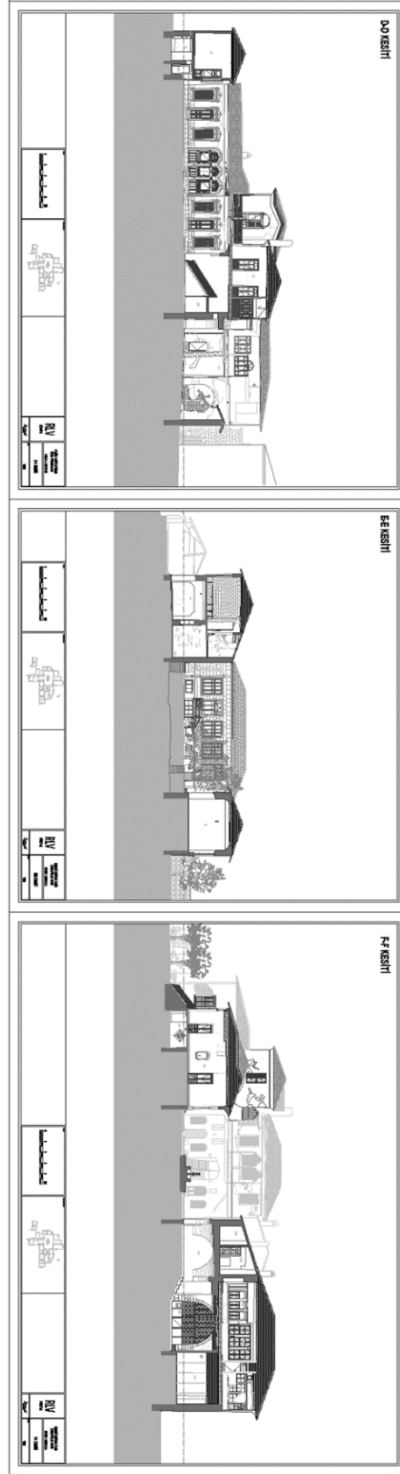
Şekil 24. Rölöve çizimi (Planlar – Çatı Katı Planı)

5.1.1.4. Rölöve Kesitler Paftası (A-A, B-B, C-C)

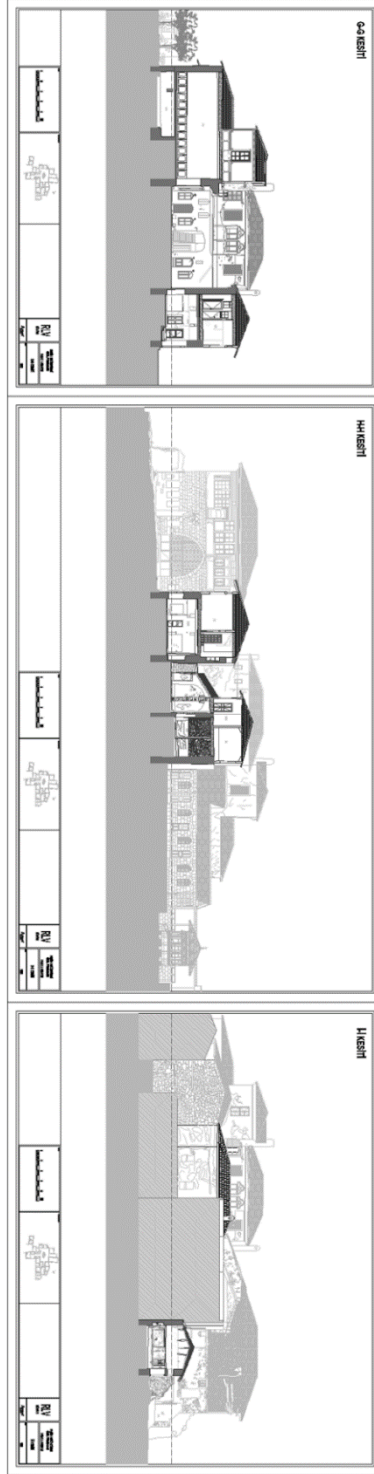
Şekil 25. Rölöve çizimi (Kesitler - sırasıyla A-A, B-B, C-C kesitleri)

5.1.1.5. Rölöve Kesitler Paftası (D-D, E-E, F-F)

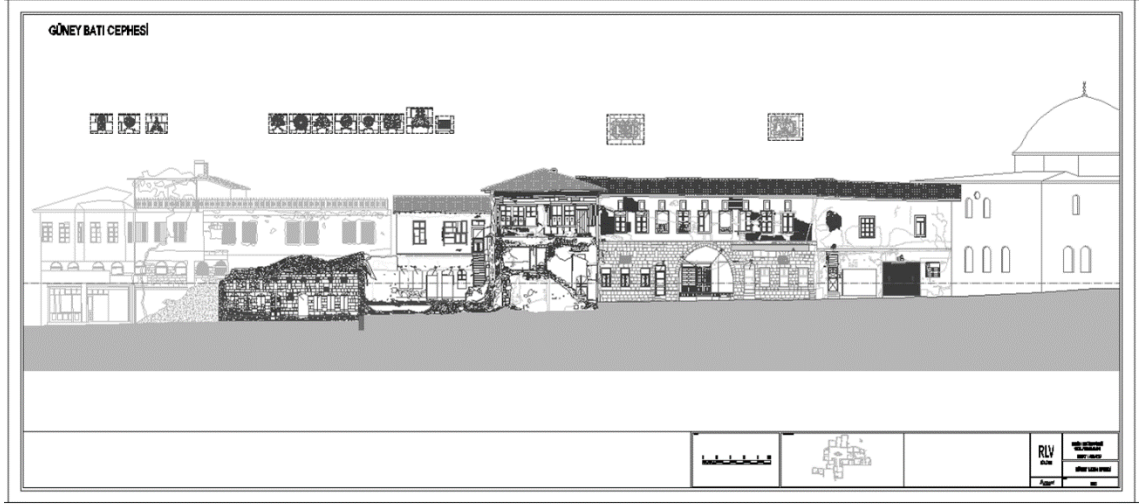
Şekil 26. Rölöve çizimi (Kesitler - sırasıyla D-D, E-E, F-F kesitleri)

5.1.1.6. Rölöve Kesitler Paftası (G-G, H-H, I-I)

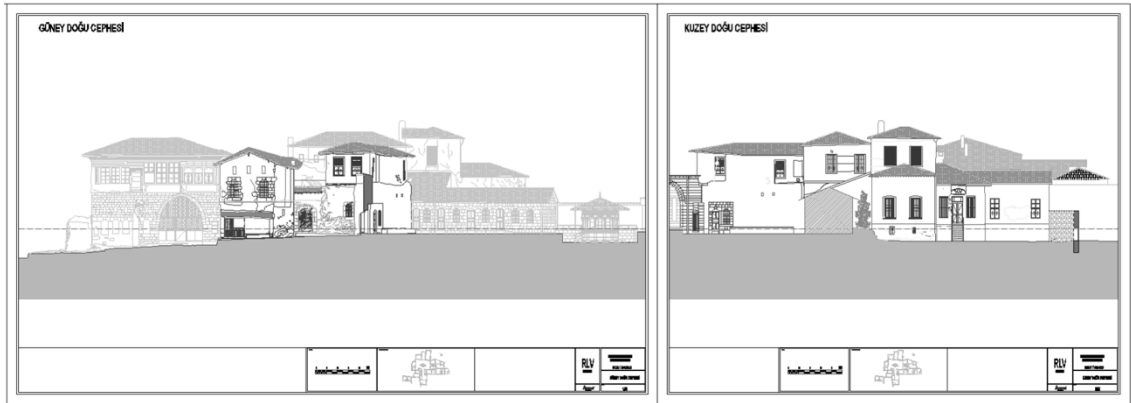
Şekil 27. Rölöve çizimi (Kesitler - sırasıyla G-G, H-H, I-I kesitleri)

5.1.1.7. Rölöve Görünüşler Paftası (Güney Batı)

Şekil 28. Rölöve çizimi (Görünüşler – Güney Batı cephesi)

5.1.1.8. Rölöve Görünüşler Paftası (Güney Doğu – Kuzey Doğu)

Şekil 29. Rölöve çizimi (Görünüşler – Güneydoğu ve Kuzeydoğu cephesleri)

5.2. Rölöve Analiz Çalışması

Binanın yapısal deformasyonları, temel sorunları, taşıyıcı sistem sorunları ve yapı malzemesine ait sorunları tespit edilmiştir.

Yapı ve çevresinde meydana gelmiş bu sorunlar, farklı renklerde ifade edilerek ölçüsüz rölöve çizimleri üzerinde gösterilmiştir (Şekil 30, Şekil 31 ve Şekil 32).

5.2.1. Rölöve Sorunlar Renklendirme Şablonu

RÖLÖVE (SORUNLAR) ANALİZİ		
	①	NEMLENME
	②	NİTELİKSİZ EKLENTİLER
	③	NİTELİKSİZ ONARIM
	④	MALZEME KAYBI
	⑤	AHŞAP ELEMANDA DEFORMASYON
	⑥	YAPISAL ÇATLAK
	⑦	KILCAL ÇATLAK
	⑧	İS VE KİRLENME
	⑨	DEĞİŞMİŞ ELEMAN
	⑩	BİTKİLENME
	⑪	DEĞİŞTİRİLMİŞ AÇIKLIK
	⑫	SONRADAN AÇILMIŞ AÇIKLIK
	⑬	KAPATILMIŞ AÇIKLIK

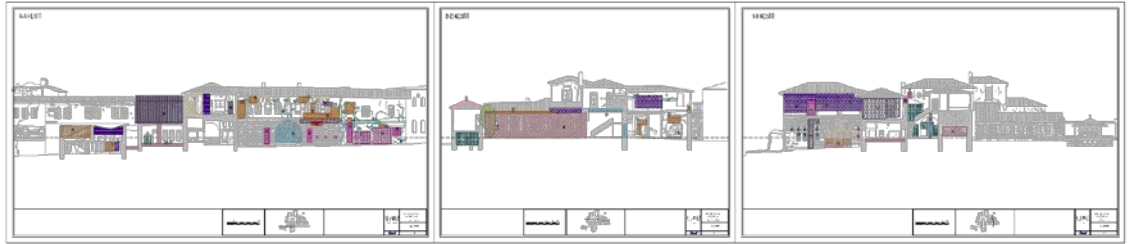
Şekil 30. Rölöve Çizimi (Rölöve Sorunlar Gösterimleri)

5.2.2. Rölöve Sorunlar Paftası (Plan)

Şekil 31. Rölöve Çizimi (Rölöve Sorunlar Gösterimlerinin Planlara İşlenmesi)

5.2.3. Rölöve Sorunlar Paftası (Kesit ve Görünüş)

Şekil 32. Rölöve Çizimi (Rölöve Sorunlar Gösterimlerinin Kesit ve Görünürlere İşlenmesi)

6. BÖLÜM: YAPININ RESTİTÜSYON PROJESİNİN ÇIKARILMA AŞAMALARI

Bu bölümde yapıya ait restitüsyon projesinin oluşum aşamaları ve restitüsyon kavramı çerçevesinde yapının inşa edildiği yıllara ait bilgilendirmeler yapılacaktır. Restitüsyonun temel amacı; yapının inşa edildiği tarihlerde kendisini ve mimari üslubunu etkileyen çevresel faktörleri, komşu yapı gruplarını incelemektir.

6.1. Yapının Restitüsyonu

6.1.1. Restitüsyon Nedir?

Anıt niteliği taşıyan bu yapılarda, yapımı sonrası değişikliğe uğramış, kısmen de olsa yıkılmış veya tamamen yok olmuş olan elemanların, yapıların ilk tasarlandıkları tarihteki durumlarının, çeşitli arşiv kayıtlarından, yapıdaki izlerden, yapıya ait olan çizim-fotoğraf gibi belgelerden faydalanılarak plan, kesit, görünüş ve vaziyetlerinin çizim, 3d görselleştirme veya animasyon gibi tekniklerle anlatımına restitüsyon denir. Restitüsyon; anıt niteliği taşıyan yapıların ilk günkü durumlarının göz önüne serilmesidir (Ahunbay, 1996).

6.1.2. Araştırılan Yapının Restitüsyon Bilgileri

Hatay Kuseyri Konağı'nın restitüsyon çalışması, "Restitüsyon nedir?" başlığında da açıklandığı üzere; çeşitli kaynak, arşiv belgeleri ve buna benzer yöntemler kullanılarak hazırlanmıştır.

Bütün bu elde edilen belge ve bilgilerin değerlendirilmesiyle, özellikle yapıdan gelen izler dikkate alınarak, yapıların 20. yüzyıl ortalarındaki olası durumunun restitüsyon projesi hazırlanmıştır (Şekil 44, Şekil 45 ve Şekil 46) (Tekinalp, 2007).

Antakya Evleri: Kuruluşundan bu yana 23 asırlık bir geçmişe sahip olan Antakya'da, çeşitli uygarlıkların etkileri ile kentsel dokuya ait geometrik düzenin monoton ve katı disiplini zaman içinde değişmiş, yerini organik ve girift bir düzen almıştır. İslâm kentlerine özgü bu doku, dört asırlık Osmanlı döneminde olgunlaşmış, belirgin bir mimari karakterle günümüzdeki biçimini almıştır. Girift kent dokusunun tipik özellikleri olan sokakların çok sıklıkla yön değiştirmeleri, sokaklarda boylu boyunca devam eden daralmalar-genişlemeler ve sokakların kesişme noktalarında meydana gelen birbirinden farklı perspektifler, Antakya eski konut dokusuna son derece dinamik, kendine has bir nitelik kazandırmıştır (Tekinalp, 2007).

Kalın, yüksek ve masif avlu duvarları, ev-sokak ilişkisini kesin olarak kontrol altında tutar ve avluların yabancı gözler tarafından rahatsız edilmesine izin vermez. Bu nedenle, eski bir Antakya evini, avluya girmeden, sadece sokağa yansıyan elemanları ile tanımak olanaksızdır. Meyve ağaçlarının gölgelediği, taş döşeli, fısıkiyeli serin avlular, kesme taş beden duvarları üzerindeki taş oymalar, odaların duvar yüzleri, dolaplar ve tavanlardaki bezemeler, bölgenin taş ve kalem ustalarının eserleri olarak Antakya evlerinin belirgin zenginlikleridir (Tekinalp, 2007).

S. H. Eldem'in *Suriye Evi* olarak tanıttığı grup içinde ele alınan geleneksel Antakya evleri, her bir kenarında odaların yer aldığı avlunun temel öge olduğu bir ya da iki katlı evler olarak dikkati çekmektedir. Suriye, Osmanlı İmparatorluğu'ndan önce de yaklaşık 800 yıl boyunca Müslümanların

egemenliğinde kalmış ve dolayısıyla bu bölgede Arap kültürü egemen olmuştur. Bu uzun süreç boyunca konut mimarisinde eski inşa teknikleri uygulanmış ve Osmanlı geleneksel konut mimarlığının etkileri 18. yüzyılda görülmeye başlamıştır. Osmanlı etkisinin en tipik uygulamaları Mardin, Diyarbakır, Şanlıurfa, Gaziantep, Halep, Antakya ve Şam'da görülmektedir. Bununla birlikte 18. yüzyıl başlarında, İstanbul kökenli bezeme repertuarı popüler olmuş ve imparatorluğa yayılmıştır. İlk olarak özellikle ahşap işlerinde dikkati çeken bezemeler, Osmanlı'nın taşradaki en önemli merkezlerinden olan Halep ve Şam evlerinde de uygulanmıştır (Şekil 33 ve Şekil 34) (Tekinalp, 2007).

Şekil 33. Asi Nehri kıyısındaki konutların görünümü (Bell, 1905). <https://goe.gl/0C3b5>

Şekil 34. Asi Nehri kıyısındaki konutların görünümü (Bell, 1905). <https://goe.gl/0C3b5>

Meyve tasvirleri arasında elma, armut, kiraz, kayısı, incir, hurma, karpuz gibi yenilebilir meyvelerin yanında çeşitli ağaçların meyveleri de betimlenmiştir. Hemen her evde girişteki panolarda karpuz ve bıçak tasvirli natürmortlar dikkati çekmektedir (Fındık, 2005).

Anadolu ve Suriye arasında, Osmanlı döneminden kalma ve âdeta iki coğrafya arasındaki ortak kültürün bağı niteliğindeki konutların korunması önem taşımaktadır (Fındık, 2005).

Söz konusu altı evin baş odasında ve birkaç örnekte, baş odaya bitişik olan ikinci odada kalem işi bezemelerin olduğu görülmektedir. Baş oda evin diğer ana mekânları gibi basık kemerli kapı ve pencereleri avluya açılmaktadır. Bu oda cephede giriş kapısının hemen yanında yer alan bir fanus takası ile avludaki diğer mekânlara göre vurgulanmaktadır. Odanın kalem işi süslemeleri duvarlarda ve tavanda yer alan ahşap kaplamalar üzerinde görülmektedir.

Zenginler Mahallesi 17 Numaralı Evin baş odasının iki, Balcızade Evi'nin baş odasının üç, Abdussamet Kuseyri, Zeki Efendi, Fehim Paşa, Kuseyri ve Balcızade Evlerinin baş oda ve ikinci odasının dört duvarı ahşap kaplıdır. Antakya evleri içinde kalem işi bezemelerin mekân dışında görüldüğü iki örnekten biri Zeki Efendi Evi'nin seki tavanları, diğeri ise Kuseyri Evi'nin eyvan tavanıdır (Tekin, 2013).

Baş oda ve diğere odaların iç düzenlemesinde ortak birtakım özellikler dikkati çekmektedir. Hemen hemen her örnekte duvarlar belli bir seviyeye kadar ahşap kaplı olup, kademeli bir konsolla sonlanmaktadır. Kapı arkasında kitabiye, yan duvarlarda mahmel denilen yüklük kısmı, girişin karşısındaki duvarlarda da basık kemerli ahşap dolaplar iç mimaride görülen ortak öğelerdir. Ahşap kaplamalar uzun dikdörtgen panolar halinde olup bu öğelerin arasında yer almaktadır. Tavanlar stalaktit göbekli ve kirişli olmak üzere iki tipte karşımıza çıkmaktadır (Tekin, 2013).

Süslemeler çoğunlukla duvarlardaki bu ahşap panolar üstünde; oval ve yuvarlak kartuşlardan oluşan üçlü ya da beşli düzenlemeler içinde görülmektedir. İki konunun ağırlıklı olarak tekrar edildiği bu kompozisyonlarda; oval kartuşlarda vazoda çiçek düzenlemeleri, yuvarlak kartuşlarda ise çeşitli meyve kâseleri görülmektedir. Süslemede özellikle natüralist üslupta çiçek motifleri egemendir ve bu tasvirlerde oldukça çeşitli türlerin tercih edildiği dikkati çekmektedir. Bu çiçekler vazoda ya da sürahi içinde son derece simetrik bir kompozisyonda yerleştirilmişlerdir. Süslemede motiflerin dereceli boyama ile üç boyutlu bir etkiye sahip olduğu görülse de meyvelerin ve vazoda ya da kâse gibi nesnelerin yapımında iki boyutlu anlayışın devam ettiği görülür. Özellikle sehpa üzerindeki vazoda çiçek düzenlemelerinde sehpanın minyatürlerde olduğu gibi resmedildiği dikkati çekmektedir (Tekin, 2013).

Çiçek demetleri ve meyve kaselerinden oluşan her iki kompozisyon da Antakya evleri içinde geleneksel bir süsleme anlayışının yaygınlığını göstermektedir. Balcızade Evi gerek süsleme konuları, gerekse üslup özellikleri ile diğer örneklerden farklı bir yere sahiptir. Bu evin süslemelerinde barok ve geleneksel üslubu bir arada görmek mümkündür (Eskici, 1997).

Akdeniz’de yetişen türler olduğu tespit edilmiştir. Antakya’da yetişen ve oldukça yaygın olduğu gözlemlenen bir meyvenin bezemelerde kullanılması sanatçıların ustaca gözlemler yaptığını kanıtlarken, sanatçı kimlikleri konusunda da ip uçları vermektedir (Tekin, 2013).

Evlerdeki kalem işi süslemelerde egemen renkler; kırmızı, kahverengi, sarı, yeşil, mavi, krem, pembe ve tonlarıdır. Bununla birlikte Balcızade Evi’nde tavanda karşımıza çıkan altın yaldızın diğer evlerde de kullanıldığı ancak tahrip edildiği düşünülmektedir (Tekin, 2013).

Süslemelerde altın yaldız kullanımının Suriye’deki örneklerde de yaygın olduğu bilinmektedir. Zemin ve motif arasındaki renk ilişkisi gözü rahatsız etmeyecek bir uyum içindedir. Motiflerin uygulandığında da benzer bir uyum dikkati çeker. Bu sayede bezemelerdeki hiçbir renk ya da motif diğerinden baskın görülmemektedir (Tekin, 2013).

Abdussamet Kuseyri ve Zeki Efendi Evlerinin bulunduğu Kantara Mahallesi ile Kuseyri Evi’nin yer aldığı Habib-i Neccar Mahallesi, Antakya’nın en eski mahalleleri olarak bilinmektedir. Bu mahalleler aynı zamanda *Kethüdayeri*, *Yeniçeri Çorbacısı* ve *Ağa Beşe* gibi unvanları taşıyan askeri zabıt ve askeri sınıfın oturmayı tercih ettiği mahallelerdir. Geleneksel mimaride az sayıda örnekle temsil edilen bu evlerin aynı zamanda zengin evleri olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle evlerin dekorasyonunda tercih edilen süsleme, ev

sahiplerinin ekonomik ve sosyal statüleri ile ilişkili görünmektedir (Şekil 35) (Tekin, 2013).

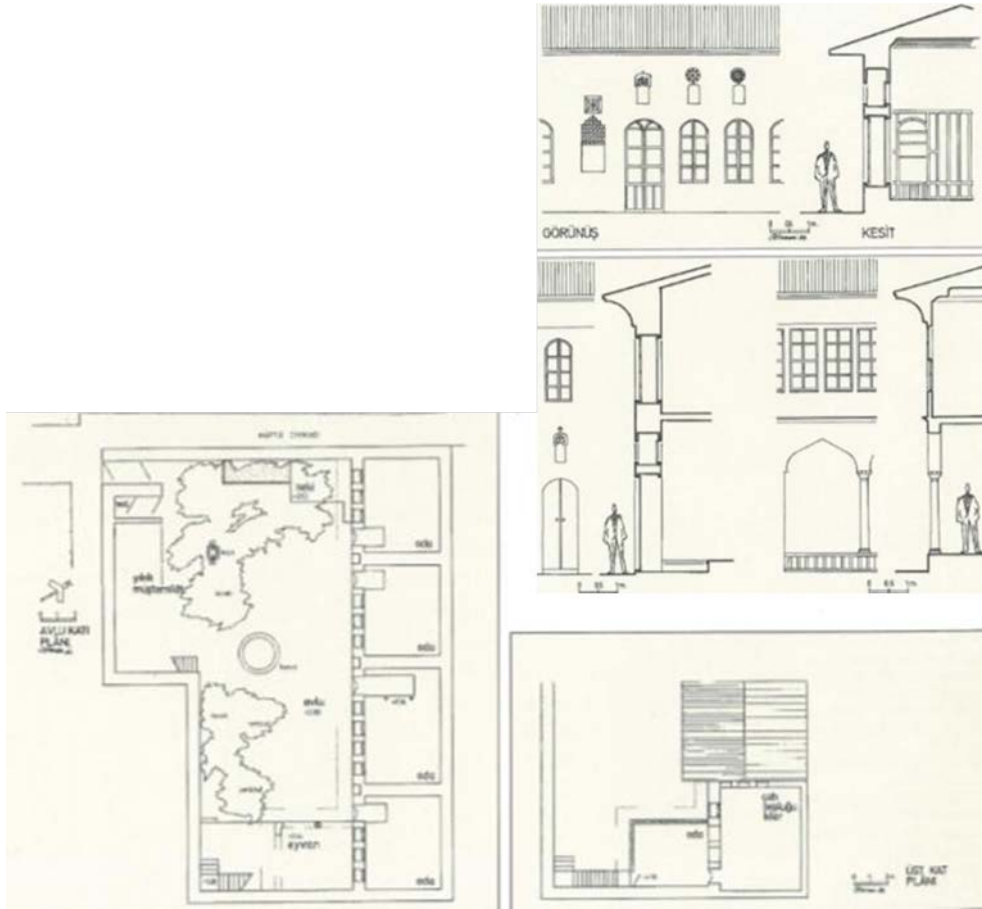
Şekil 35. Bir 19. yüzyıl gravürü; Hatay-Antakya'da bir ev (Circiyus Edip'in Evi): Antakya'da bir evin avlusu. Gravürün sağında, süslü pencereleri ile harem dairesi yer almaktadır. Avluda, çocuklarla oynayan, kuyudan su dolduran yerel giysiler ile hizmetliler, geri plandaki eyvanda elinde çubuğu ile oturan ev sahibi Circiyus Edip ve hemen önünde oturan misafirleri, T. Dixon (Kuseyri Konağı Rölöve Restitüsyon Restorasyon Projesi Tarihi Araştırma Raporu, 2013)

6.1.3. Araştırılan Yapıya Yönelik Görsel Veri Toplama

Yapının inşa edilme tarihi baz alınarak, o tarihlere yakın görseller toplanarak restitüsyon projesine dahil edilmektedir. Yapıya ait görsel veri yoksa yapının yakın çevresindeki yapıların o tarihteki görsel verilerinden de faydalanılabilir.

6.1.3.1. Araştırılan Yapının Yapıldığı Döneme Ait Çizim Görseli

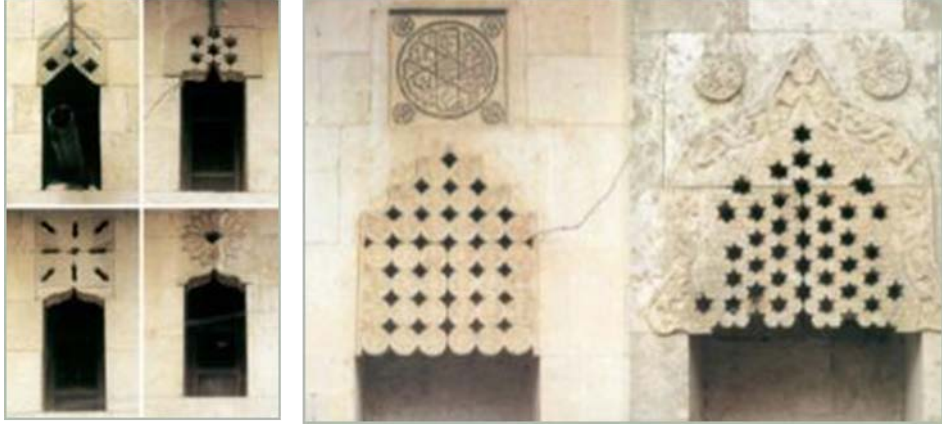
Yapının uygulama projesine ait çizim görselleri yapı yıkılmış dahi olsa yapının mimarisini hakkında önemli bilgiler içermektedir (Şekil 36).

Şekil 36. Yapının yapıldığı döneme ait çizim görselleri (Demir, 1996)

6.1.3.2. Araştırılan Yapının Cephe Görselleri

Yapının yıkılmamış ve tahribata uğramış bölgeleri ile cepheleri incelenerek restitüsyon projesine dahil edilmektedir (Şekil 37 ve Şekil 38).

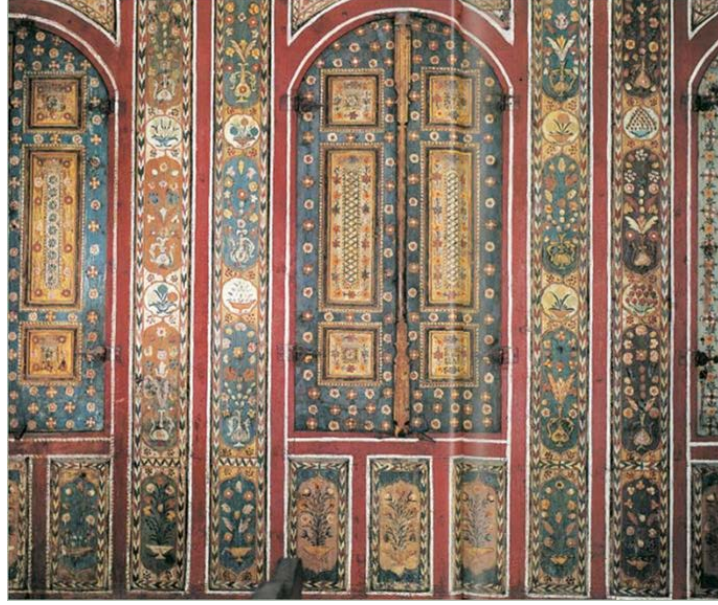
Şekil 37. Kuş ve fanus takaları, 1973 (Demir, 1996)

Şekil 38. 1330 adada bulunan yapıya ait cephe (Öncül, 2014)

6.1.3.3. Araştırılan Yapının İç Mekan, Dolap ve Raf Görselleri

Yapıya ait iç mekan donatı elemanları da restorasyon projesi tarihinde bize yapının ilk gün projesi hakkında fikir vermektedir (Şekil 39).

Şekil 39. Dolap kapakları ve duvar yüzeyindeki bezemeler, 1987 (Demir, 1996)

6.1.3.4. Araştırılan Yapının Avlu GörSELLERİ

Yapının avlusunun yıkılmadan günümüze kadar ulaşmış olması restitüsyon ve daha sonrasında uygulanacak olan restorasyon projesi hakkında önemli katkılar sağlamaktadır (Şekil 40 ve Şekil 41).

Şekil 40. Kuseyri Konağı avlusu Abdussamet Kuseyri Evi, 1973 (Demir 1996)

Şekil 41. Kuseyri Konağı avlusu Abdussamet Kuseyri Evi, 1973 (Demir, 1996)

6.1.3.5. Araştırılan Yapının Çevre ve Sokak Görselleri

Yapı yıkılmış dahi olsa çevresindeki binaların mimarisi bize bu bina hakkında önemli veriler sağlayabilir. Araştırılan binanın tamamen yok olmamış olması proje ekibinin elinde ciddi bir güç sağlamaktadır. Fakat yine de araştırılan yapının çevresindeki komşu yapılarla ilişkisini görmek adına çevresindeki binaların da bu araştırmaya dahil edilmesi daha olumlu sonuçlar elde etmemize yardımcı olmaktadır (Şekil 42).

Şekil 42. Kuseyri Konağı proje öncesi çevre fotoğrafları (Öncül, 2014)

6.1.3.6. Araştırılan Yapının Restitüsyon Projesinde Bölümlerinin Yapıldığı Döneme Ait Olan Renklendirme Çalışmaları

Proje ekibi tarafından oluşturulmuş olan restitüsyon projeleri Şekil 43'te ve bu görsel ile ilgili açıklamalar Tablo 5'te verilmiştir.

Şekil 43. Kat planları ve vaziyet paftası (Renkli kısımlar yapının projesinin tamamlandığı dönemleri temsil etmektedir, Bkz Tablo 5)

Yapıların Yapıldığı Dönemler	
	1- DÖNEM- 19 yy da yapıldığı tahmin edilen yapılar
	2- DÖNEM- 19 yy sonlarında yapıldığı tahmin edilen yapılar
	3- DÖNEM- 20 yy başlarında yapıldığı tahmin edilen yapılar
	4- DÖNEM- 20 yy ortalarında yapıldığı tahmin edilen yapılar
	5- DÖNEM- 20 yy sonlarında yapıldığı tahmin edilen yapılar

Tablo 5. Yapının projesinin yapılma dönemleri

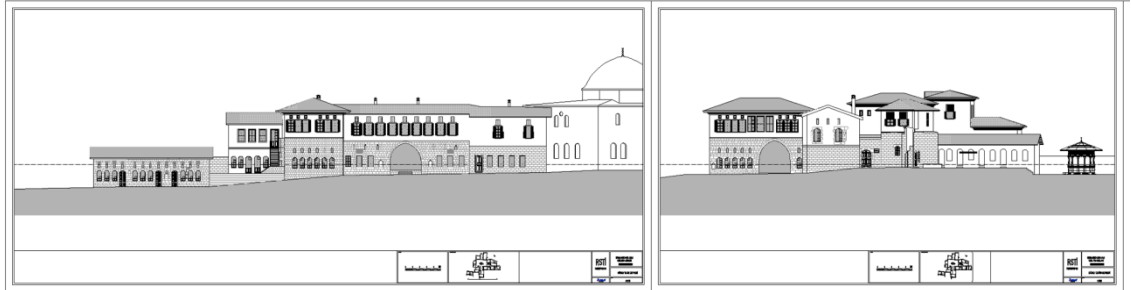
6.1.3.7. Araştırılan Yapının İç Mimar ve Proje Ekibi Tarafından Oluşturulan Restitüsyon Projesinden Örnekler:

Şekil 44. Restitüsyon Plan Paftası

Şekil 45. Restitüsyon Kesitler Paftası

Şekil 46. Restitüsyon Görünüş Paftası

7. BÖLÜM: YAPININ RESTORASYON PROJESİNİN İÇ MİMAR TARAFINDAN OLUŞTURULAN KISIMLARI

Bu bölüm yapıya ait restorasyon projesinin oluşum aşamaları ve restorasyon kavramı çerçevesinde yapının inşa edildiği yıllara ait oluşumun tamamının eksiksiz ve aynı şekliyle raporlanması, projelendirilmesi ve uygulama aşamalarını anlatmaktadır. Restorasyon kararları şimdiye kadar incelenmiş olan bölümlerin nihai sonucudur. Bütün bu inceleme, detaylandırma, araştırma gibi çabalar bu bölümdeki maddeyi oluşturmak ve yapının ilk haline bürünmesi içindir.

7.1. Yapının Restorasyon Raporunda İç Mimarın Etkisi:

Yapının tarihi araştırmaları ile birlikte rölovesi ve restitüsyonu hazırlandıktan sonra, yapıda yapılacak onarımlara ilişkin İç Mimar ve proje ekibi tarafından restorasyon yaklaşımı belirlenmiş ve restorasyon kararlarına geçilmiştir. Restorasyon kararlarında, yapıda meydana gelen iç mekan ve dış mekan sorunlarının kaynaklarına yönelik, kaybolan ve bozulan kısımların onarılmasına yönelik ve değişimlere ilişkin kararlar verilmiş ve bu doğrultuda restorasyon projesi hazırlanmıştır. Proje kapsamında ve tezin oluşturulma amacına bakıldığı zaman, daha çok iç mekana yönelik alınan kararlar ön plana çıkarılmıştır. Mekanlardaki yeniden işlevlendirme ve bakım-onarım kararlarına ilişkin raporda İç Mimarın almış olduğu kararlar incelenmektedir.

7.1.1. Restorasyon Projesinin Amacı, Hedef ve İlkeleri

Restorasyonda; sanat ve kültür tarihimiz açısından büyük önem arz eden yapıların sorunları giderilerek özgün kısımlarının korunması, yaşatılması ve

gelecek nesillere aktarılması temel amaç olarak belirlenmiştir. Yapının özgün mimari kimliğinin korunarak gelecek kuşaklara aktarılmasının sağlanabilmesi için hazırlanan bu proje çalışmasında, aşağıda belirtilen ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri doğrultusunda kararlar geliştirilmiştir.

1. Türkiye Cumhuriyeti, Kültür Bakanlığı, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
2. Dünya Kültürel ve Doğa Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme (1972-UNESCO)
3. Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi (1982-AVRUPA KONSEYİ)
4. Venedik Tüzüğü Onarım İlkeleri (1964)

7.2. Restorasyon Projesinin İç ve Dış Mekansal Genel Yaklaşımı

1. Yapının özgün karakterlerinin korunması temel amaç olarak benimsenmiştir. Yapının özgün her iz ve kalıntısı olduğu gibi korunacaktır.
2. Yapıda yapılacak tamamlamalar gerekli olan en az düzeyde yapılacaktır.
3. Yapıda saptanan fiziksel bozulma nedenleri ortadan kaldırılacaktır.
4. Yapıda yok olan veya hasara uğramış kısımlar, özgün malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak, yapıdan gelen izlere göre onarılacaktır.

5. Yapılacak uygulamalar, müdahale önerilerine sadık kalınarak, çağdaş koruma yöntemlerini esas alan, alanında uzmanlaşmış kişiler ve bunların oluşturduğu ekipler tarafından gerçekleştirilecektir.

7.3. Restorasyon Kararlarında İç Mimar Tarafından Alınmış Olan Kararlar

Restorasyon projesinin amacı, hedef ve ilkeleri, restorasyon projesinin genel yaklaşımı esas alınarak koruma (konservasyon) kararları verilmiştir. Fiziksel problemlere karşı kalıcı koruma önlemlerinin alınabilmesi ve sorunların tekrar etmemesi için, malzeme onarımlarından önce bu sorunların kaynaklarına yönelik müdahalelerde bulunulmuştur.

7.3.1. Kaybolan ve Bozulan Mekanlara Ait İç Mimar ve Proje Ekibi Tarafından Onarılmasına İlişkin Kararlar:

Fiziksel müdahalelerde, yenileme ve değiştirmeden ziyade mümkün olduğunca mevcut malzeme ve elemanlar korunmuştur. Malzeme bozulmalarına yönelik onarım, tamamlama ve değiştirme yapılacak yerler belirlenmiştir. Yapılacak müdahalelerde mümkün olduğunca geleneksel yapı malzemeleri ve teknikleri kullanılacaktır.

7.3.2. Mekanda Var Olan Değişimlere İlişkin İç Mimar ve Proje Ekibi Tarafından Alınan Kararlar:

Tarihi süreç içerisinde yapılarda meydana gelen müdahalelerin yapı üstündeki olumlu ve olumsuz etkilerinin değerlendirilmesinin ardından, bu müdahalelere ilişkin kararlar alınmıştır. Yapıların belli dönemlerine ilişkin önemli bilgiler veren

eklerinin muhafaza edilmesi, yapının özgün mimari, fiziki ve tasarım özelliklerine zarar veren eklerinin ise yapının bünyesinden ayıklanmasına karar verilmiştir.

7.3.3. Kullanılacak Malzemelere İlişkin İç Mimar ve Proje Ekibi Tarafından Alınan Kararlar:

Onarımda kullanılacak harçlar ve karışım oranları, malzeme değerlendirmeleri ve öneriler bölümünde önerildiği şekliyle uygulanacaktır. Yapıların onarımında, yapıda daha önce kullanılmış özgün malzeme ve teknikler kullanılacaktır. Onarımlarda, çimento ve türevleri kullanılmayacaktır. Uygulamalar uzman ekipler tarafından yapılacaktır.

7.3.4. Yapılarda Meydana Gelen Sorunlar ve Müdahalelere İlişkin İç Mimar ve Proje Ekibi Tarafından Alınan Kararlar:

Yapılarda kullanılan malzemeler üzerinde oluşan bozulma türleri ve nedenleri saptanmış ve bu doğrultuda mevcut sorunlara ilişkin çözümler önerilmiştir. Yapılarda meydana gelen kayıplar, eklentiler, bozulmalar ve deformasyon gibi sorunlara yönelik müdahale kararlarının yanında, yapının özgün yapısına ve günümüz kullanım şartlarına uygun müdahale kararları verilmiştir.

7.4. İç Mimar ve Proje Ekibi Tarafından Yapılara Önerilen Yeni İşlevler:

Antakya merkezinde bulunan konut ve iş yeri amaçlı kullanılan yapılar Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından kamulaştırılmıştır. Yapıların büyük bir kısmı Kuseyri Ailesi tarafından konut olarak kullanılmıştır. Yapılara sonradan eklenmiş olan niteliksiz eklentiler kaldırılmıştır.

Yapıların Habib-i Neccar Camii bitişiğinde yer alması ve Şehir silüetinde önemli bir noktada olması, yapıya verilecek işlevin önemini bir kat daha artırmaktadır. Yapıların büyük bir kısmı geleneksel Antakya Evi mimarisine uygun olarak alt katı kesme taş, üst katı ise ahşap çatkılı olarak inşa edilmiştir. Yapıların bir kısmı ise 20. yüzyılın ilk yarısında inşa edilmiş olup, bu dönemin mimarisini yansıtmaktadır. Yapılara yeni işlev verilmesinde geleneksel yapım sistemi ve mimari özellikler dikkate alınmıştır. Yeni kullanımda günümüzün kullanım şartlarına uygun ve bedensel engellilerin de kullanabileceği düzenlemeler yapılmıştır.

Yapılarda, Antakya halkına ve Habib-i Neccar Camii'ne gelen ziyaretçilere hizmet edecek şekilde düzenleme yapılmıştır. Yapıların konumu gereği, Şehre ve özellikle Habib-i Neccar Camii'ne gelen yerli ve yabancı kişilerin, Antakya tarihi konusunda yazılı ve görsel olarak bilgi alabileceği mekanların oluşturulması, kentte üretilen el sanatlarını görebileceği veya satın alabileceği yerlerin ayrılması, kentin geleneksel giysilerinin, günlük yaşamda kullanılan eşyaların sergilendiği bir etnografya müzesinin yapılması uygun olacaktır. Yine yapıların bir kısmının özel müzeciliği teşvik için, özel müze alanı olarak ayrılması uygun olacaktır. Yapıların bir bölümü ise Habib-i Neccar Araştırmalar Merkezi olarak düzenlenmiştir. Yapıların kuzeydoğusunda bulunan yeşil alan ile cami şadırvanı arasına tasarlanmış bir kapı ile birbirine bağlantısı sağlanmıştır. Bu ayırım hem cami avlusunun özgün yapısını bozmayacak, hem de gelen ziyaretçilerin dinlenebileceği bir alan olacaktır. Ayrıca bu avludan sokağa açılan koridor vasıtası ile camiye üçüncü bir giriş sağlanmış olacaktır. Camiye ait mevcut abdesthane kaldırılarak erkekler ve bedensel engelli abdesthanesi olarak yeniden düzenlenmiştir. Kadınlar abdesthanesi ise, sergi salonu olarak düzenlenen mekanın altında bulunan ve mevcutta depo olarak kullanılan yerde yeniden düzenlenmiştir. Yapıların güneyinde bulunan alan ise meydan olarak düzenlenmiştir.

Bu doğrultuda Antakya kentine ve ziyaretçilere en uygun hizmet verecek şekilde yeni kullanım önerisinde bulunulmuş ve bu alanlar kat planlarında renklendirilerek gösterilmiştir (Tablo 6 ve Şekil 47).

	EL SANATLARI SATIŞ
	MÜZE
	SERGİ SALONU, SUNUM ODASI VE TURİZM DANIŞMA
	YİYECEK- İÇECEK
	ABDESTHANE
	BAHÇE
	DEPO
	YÖNETİM, PERSONEL
	HABİB-İ NECCAR ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
	AVLU

Tablo 6. Renk ve taramalarla bölgesel işlev öneri alanlarının gösterimi

Şekil 47. Proje üzerinden renk ve taramalarla bölgesel işlev gösterimi

7.5. İç Mimarın Restorasyon Projelendirme Sonrasında İncelenen Yapının Çevresi ve Katları Hakkında Alınan Müdahale Kararları

- Yapıların çevresine zaman içerisinde niteliksiz eklentiler yapılmıştır. Yapıların çevresindeki yapılar proje kapsamında kaldırılmıştır. Kaldırılan bu yapıların yeri meydan olarak düzenlenecektir.
- Meydanda projeye uygun havuz, pergola ve yeşil alan düzenlemesi yapılacaktır.
- Şadırvanın çevresinde bulunan rampa ve merdivenler yeniden taş malzeme kullanılarak düzenlenecektir.
- Yağmur, kar ve çevre sularının yapılardan uzaklaştırılması için yağmur suyu drenajı yapılacaktır.
- Yapıların çevresinde yapılacak olan duvar ve döşemelerde taş malzeme kullanılacaktır.

7.6. İç Mimarın Restorasyon Projelendirme Yapının Dış Cephelerinde Meydana Gelen Sorunlar ve Müdahale Kararları

1. Yapı cephelerinde zaman içerisinde malzemede kayıp ve özgün olmayan eklenti gibi sorunlar mevcuttur.
2. Yapıların genel olarak zemin katlarında taş, üst katlarında ise ahşap çatki veya bağdadi sistem kullanılmıştır. Bu duvarlarda taşlarda kayıplar, sıvada ise dökülmeler meydana gelmiştir.

3. Yapı cephelerinde bulunan elektrik kablo ve diğer armatürler kaldırılacaktır.
4. Yapıların bazı odalarına yapılacak olan yeni pencere ve kemerli boşluklar projeye uygun olarak yapılacaktır.
5. Yapının tüm pencerelerinde ve kapılarında ahşap doğrama kullanılacaktır.
6. Deforme olan veya çürüyen ahşaplar yenisiyle değiştirilecektir.
7. Özellikle zemin katta bulunan taş malzemede meydana gelen bozulmalar onarılacaktır.
8. Sıva dökülmeleri raspa edildikten sonra tekrar sıvanıp boyanacaktır.

7.7. İç Mimarın Restorasyon Projelendirme Sonrasında Yapının Üst Örtüsünde Meydana Gelen Sorunlar ve Müdahale Kararları

1. Yapıların üst örtülerinde zaman içerisinde deformasyonlar ve malzeme kayıpları meydana gelmiştir.
2. Çatıların ahşap çatkısı tamamen yenilenecektir.
3. Çatı saçakları projeye uygun olarak yapılacaktır.
4. Sağlam durumdaki alaturka kiremitler yeniden kullanılacak, kötü durumda olanlar ise yenisi ile değiştirilecektir.
5. Çatı yağmur olukları yenilenecektir.

6. Bacalar projeye uygun olarak yeniden yapılacaktır.

7.8. İç Mimarın Restorasyon Projelendirme Sonrasında Avlularda Meydana Gelen Sorunlar ve Müdahale Kararları

Restorasyonda mekanlara numara verilmiş, her mekanda meydana gelen sorunlar tespit edilmiş ve bu sorunlara ilişkin müdahale kararları verilmiştir (Mekan Numaraları için Bkz. Restorasyon Projesi).

7.8.1. AVL-1

1. Konağın arka bahçesi olarak kullanılan alana, Habib-i Neccar Cami'nin avlusu ile bağlantı sağlanacaktır. Bu alan camiye gelecek ziyaretçilere hizmet verecek şekilde avlu olarak düzenlenecektir.
2. Avlu duvarları taş malzemeden projeye uygun olarak yeniden yapılacaktır.
3. Avluda bulunan ağaçlar mümkün olduğunca korunacaktır.
4. Avlu içerisine projeye uygun duvar çeşmesi yapılacaktır.
5. Avlunun kuzeydoğu duvarına projeye uygun ahşap sundurma yapılacaktır.
6. Avlunun kuzeybatısında bulunan ve sokağa açılan kapı yeniden yapılacaktır.

7.8.2. AVL-2

1. Avluda yapılmış olan hela kaldırılacaktır.
2. Avlu zemininde bulunan taş döşemede meydana gelen kayıplar tamamlanacaktır.
3. Avlunun ortasında yer alan mermer havuz korunacaktır. Mermer malzemede meydana gelen kirlenmeler temizlenip, gerekli olan onarımlar yapıldıktan sonra kullanılır hale getirilecektir.
4. Avluya yağmur suyu drenajı yapılacaktır.

7.8.3. AVL-3

1. Avlu Kapısı ahşap malzemedен yeniden yapılacaktır.
2. Avlu giriş kapısı üzerinde bulunan ahşap çatı yeniden yapılacak ve alaturka kiremit döşenecektir.
3. Avlu zemininde bulunan mevcut taşlar kullanılarak ve eksiklikleri tamamlanarak, döşeme yeniden yapılacaktır.
4. Avluya yağmur suyu drenajı yapılacaktır.

7.9. İç Mimarın Restorasyon Projelendirme Sonrasında Bodrum Katta Meydana Gelen Sorunlar ve Müdahale Kararları

Bu kısımda BK-01 ile BK-08'e kadar kodlanmış mekanlara mimar, içmimar ve diğer proje ekiplerince alınmış kararlar doğrultusunda yapılacak olan müdahale kararları verilmektedir.

1. Odalar konağın müştemilatı olarak kullanılmıştır. Proje kapsamında bu mekanların personel odası olarak kullanılması önerilmiştir.
2. Kapıları, pencereleri ahşap doğramalı olarak yeniden yapılacaktır.
3. Zemine seramik döşenecek, sıva onarımı yapıp duvarlar boyanacaktır.
4. Bu mekanlarda bulunan ahşap dolapların onarımı yapılacaktır.
5. Duvarlar sıvanıp boyanacaktır.

7.10. İç Mimarın Restorasyon Projelendirme Sonrasında Zemin Katta Meydana Gelen Sorunlar ve Müdahale Kararları

Bu kısımda ZK-01 ile ZK-29'a kadar kodlanan mekanların, iç mimar ve projelendirme ekibi tarafından zemin kat için restorasyon projesi aşamasında atılacak olan adımlara yer verilmiştir. Her mekan tek tek kodlanıp mekânsal kimlikleri incelenerek yapılacak olan işlemlerden bahsedilmiştir.

1. Şu anda boş olan ve geçmişte konut olarak kullanılan yapının iki odası özgün olarak günümüze kadar ulaşmıştır. Proje kapsamında bu yapının

özgün şekliyle korunarak geleneksel el sanatlarının sergilendiği ve satışının yapıldığı bir yer olarak düzenlenmesi önerilmiştir.

2. Yapının dış cephesinde meydana gelen taş kayıpları tamamlanacaktır.
3. Yapının çatısı yeniden yapılacak ve alaturka kiremit döşenecektir.
4. İç mekanda bulunan ahşap dolaplarda yok olmuş veya deforme olmuş kısımların onarımı yapılarak özgün şekliyle korunacaktır.
5. İç mekanlarda bulunan ahşap malzeme üzerine uygulanmış olan yağlı boyalar temizlenerek ahşap koruyucu sürülecektir.
6. Yapının taş olan zemini özgün şekliyle korunacaktır. Ancak yok olan veya bozulan kısımlar yine aynı malzemeyle tamamlanacaktır.
7. Tavana çıtalı ahşap tavan yapılacaktır.
8. Pencere, kapı ve kapakların yok olanları yeniden yapılacaktır.
9. Yapının iç sıvalarında meydana gelen kayıplar onarılacaktır.
10. Zemine taş döşeme yapılacaktır.
11. Kapatılan pencere ve tepe pencereleri açılacak ve yok olan kısımlar özgün şekliyle yapılacaktır.
12. Duvarları sıvanıp boyanacaktır.

13. Mutfak bölümüne baca ve tezgah yapılacaktır.

7.11. İç Mimarın Restorasyon Projelendirme Sonrasında 1. Katta Meydana Gelen Sorunlar ve Müdahale Kararları

Bu kısımda 1K-01 ile 1K-29'a kadar kodlanan mekanların iç mimar ve projelendirme ekibi tarafından 1. kat için restorasyon projesi aşamasında atılacak olan adımlara yer verilmiştir. Her mekan tek tek kodlanıp mekânsal kimlikleri incelenerek yapılacak olan işlemlerden bahsedilmiştir.

1. Mekana, dışarıya yapılacak olan merdivenle ulaşılacak ve alt katla birlikte kullanılacaktır.
2. Yapının özgün beden duvarları korunarak, sonradan ilave edilmiş veya hasar görmüş duvarlar yeniden yapılacaktır.
3. Duvarlar sıvanıp boyanacaktır.
4. Kapı, pencere ve dolaplar projeye uygun olarak ahşap doğramadan yeniden yapılacaktır.
5. Tavan, çıtalı ahşap tavan olarak yeniden yapılacaktır.
6. Zemine ahşap döşeme yapılacaktır.

8. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde birçok restorasyon projesi gerçekleştirilmektedir. Bu proje sürecini nitelikli ve her biri alanında uzman kişiler ile yürütmenin projeye yansıyan durumundan bahsedilmektedir. Dünden bugüne iç mimarlık alanıyla doğrudan alakalı olan ve anıt tabir edilebilecek bu yapıların aslında kültürün bir parçası olduğu aşikardır. Her bir yapının, her bir bölgenin; kendine ait bir mimari dili ve çevresel etmenlere bağlı kalınarak oluşmuş bir mimari, iç mimari karakteri söz konusudur. Tez içeriğinde, restorasyon sürecinin, alanında uzman kişiler tarafından yürütülmesinin sürece ve sonuca sağladığı katkılar ve yapının nasıl bir yenilenme süreci geçirdiğine dair değerlendirmeler verilmiştir.

Gelişen teknoloji ürünlerinden sonuna kadar faydalanılması, bu yapıların restore edilmesi aşamasında gerekli husus ve kuralların hiçe sayılmaması, açığa çıkan proje paftalarına uygun bir uygulama süreci geçirilmesi önerilmektedir. İncelemesi yapılan bu yapıya ilişkin olarak, tez içeriğinde bütün aşamalar açıklanmıştır.

Hatay Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından restorasyon projesi kapsamında ihale edilen bu sürecin projelendirmesi işini üstlenen firma ekibi tarafından gerçekleştirilen aşamalardan da bahsedilmiştir. Öncelikle çevresel etmenler ve hemen ardından yapının tarihçesi incelenip bir rapor hazırlanmıştır. Yapının çevresiyle olan ilişkisi ve mevcut durumunun yani rölövesinin projelendirmesi gerçekleştirilmiştir. Rölöve aşamasının, yine tez içeriğinde aktarıldığı gibi mekanlar ve cepheleri ileri teknoloji olan lazer tarayıcı cihazlarla tek tek taranarak bilgisayar ortamında nokta bulutu adı verilen veriler elde edilerek yapılması, sürecin olumlu geçmesi için önerilmektedir. Önerilen bu ileri teknoloji adımlar sayesinde alınan 3 boyutlu verilerle, yapının restorasyon

öncesi mevcut halinin teknik çizimleri neredeyse hiç hata payı olmaksızın tamamlanmıştır.

Bundan sonraki aşamada ise tarihi araştırma ekibinden gelen rapor doğrultusunda yapının tahrip edilmiş ve yıkılmış alanlarının tahmini ilk günkü halinin projelendirmesi yapılmıştır. Yapının inşa edildiği dönemde nasıl bir görünüme sahip olduğu, hangi amaca hizmet ettiği ve çevresiyle olan etkileşimi, proje paftasına birebir yansıtılmış ve yapının teknik çizimlerle yeniden hayata dönmesi amaçlanmıştır. Bu aşamada yine bahsedildiği üzere en önemli kaynak, tarihi araştırma raporu olmuştur ve bu raporlama sistemine birebir uyulması önerilmektedir.

Restitüsyon projesinin de tamamlanmasının ardından restorasyon projesine geçilmiştir. Bu aşamadaki kaynak, şimdiye kadar oluşturulan tüm verilerdir. Tarihi araştırma raporları ile elde edilen restitüsyon projesi, yapının mevcut halinin gösterildiği rölöve projesi gibi aşamalar bu kısımda tek tek incelenmiş ve birleştirilmiştir. Bu kısımda proje ekibinden sorumlu olan kişilerin kararları çok önemlidir. Çünkü yapının restorasyon projesinin son aşamasına ve yapının yeniden kullanımına geçilmeden önceki faaliyet alanlarına ilişkin kararlar bu kısımda verilmektedir. Yıkılan ve tahrip edilen alanların ilk günkü haline dönmesi için, uygulama aşamasında kullanılacak olan malzemelerin incelenen yapı analizleri baz alınarak seçilmesi, iç mimarlar tarafından mekânsal düzenleme kararlarının verilmesi ve mimarlar tarafından cephe ve yapı strüktür kararlarının belirtilmesi tamamen bu aşamada hayat bulur ve uygulama projesi olarak adlandırılan teslim projesi tamamlanmıştır.

Bu tür anıt niteliği taşıyan yapıların yenilenme sürecinde iç mekanlara yönelik adımların, projelendirme ve nihai kararların alanında uzman olan iç mimarlar tarafından gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Nitelikli eleman endişesiyle girilen

birçok iş, aslında alanında uzman olmayan kişiler tarafından yürütülmekte ve bu tür projelerde sıkıntılı ve sancılı süreçlerin yaşandığı görülebilmektedir.

İç mimarın sürece olan katılımı ve etkisini özetlemek gerekirse, bütün bu sürece öncelikle projelendirme kapsamında oluşturulan ihale şartnamesindeki maddeye istinaden katılmıştır.

İç mimar restorasyon projesinin ilk ayağı olan rölöve çalışması ile projeye ilk adımı atmaktadır. Yapının anlık durumunun incelenerek, çeşitli teknolojik cihazlarla ölçümlerinin yapılması, mekanlardaki sıkıntıların raporlanması ve iç mekan donatı elemanlarının listelerinin çıkarılması, restore edilerek, bozulmuş olan mekanlarla alakalı müdahale, yapım, bakım ve onarım kararlarının alınması, mekandan çeşitli taş, kayaç, seramik, sıva vb. numunelerin alınarak bunların hangi şartlara yönelik bozulmalarının oluştuğunun laboratuvarlara gönderilerek saptanması ve yapının şu anki mevcut durumuna ait projenin iç mekanlarının çizimlerinin yapılması ile rölöve adımı tamamlanmıştır.

İç mimar, restitüsyon projesi aşamasında da sanat tarihçisinden gelen verilere istinaden yapının iç mekan ve iç mekan donatı elemanlarının ölçekli ve detaylı çizimlerini yaparak yapının ilk günkü halinin sureti sayılabilecek adımı da gerçekleştirmektedir.

Son olarak restorasyon projesi aşamasında elde edilen bütün bu bilgiler doğrultusunda iç mekan ve iç mekan donatı elemanlarının yeniden işlevlendirilmesi aşamasına dahil olup, projelendirip, mekanların hangi işlevde kullanılıp donatı elemanlarının da hangi şartlara yönelik olarak tekrar uygulanacak olması kararlarını, hem proje hem de rapor bazında sunarak restorasyon adımını da tamamlamış olmaktadır.

İç mimarların restorasyon projelerinde yer almasının nedenlerinin ortaya konmaya çalışıldığı bu çalışmada, sürecinde bir iç mimarın yer aldığı bir restorasyon projesinde ön plana çıkan etkiler ele alınmış; süreçlere bir meslek grubunun dahil edilmesinin önemi vurgulanmaya çalışılmıştır. Sonraki çalışmalara bu yönüyle katkı sağlayabileceği düşünülen bu çalışmayı; iç mimarın farklı projelerdeki rollerinin irdelenmesini ve sağlanan faydaların kategorize edilerek meslek mensuplarının bu alana yönelik faaliyet alanlarının geliştirilmesini hedefleyen çalışmalar takip edebilecektir.

KAYNAKÇA

- ANTAKYA Valiliği Hatay İl Yıllığı Antakya (2001)
- Ahunbay, Z. (1996). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyonlar*. İstanbul: YEM Yayınları.
- ASTM (American Society for Testing and Materials), (1984). *Standard Test Method for Unconfined Compressive Strength of Intact Core Specimens. Soil and Rock, Building Stones: Annual Book of ASTM Standards 4.08*. Philadelphia: Pennsylvania.
- Atacan, S. (1996). *Erkan Geleneksel Gaziantep Plan ve Form Özellikleri* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Başarır, H., Kumral, M. ve ÖZSAN, A. (2004). *Kayaçların Tek Eksenli Basınç Dayanımının Basit Deney Yöntemleriyle Tahmini - Predicting Uniaxial Compressive Strength Of Rocks From Simple Test Methods*, KAYAMEK'2004-VII Bölgesel Kaya Mekaniği Sempozyumu, Sivas.
- Beyen, K. Erdik, M. Mazmanoğlu, C. Ekmekçioğlu Z. (2003). *Antakya'nın Geçmişten Günümüze Sismik Aktivitesi ve Yapılması Gerekenlerin Bir Konferansın Işığında Değerlendirilmesi*, TMH – Türkiye Mühendislik Haberleri Sayı 423 – 2003/1
- Bell, G. (1905). Erişim: 28.01.2018, <http://www.gerty.ncl.ac.uk/>
- Bozer, R. (1992). *15.yy Ortasına Kadar Anadolu Türk Sanatında Ahşap Kapılar* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çetin, B. (2009). *Hatay'da Kentleşmenin Seyri (1940-2009) ve Mekansal Dağılışı* Mustafa Kemal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Antakya/HATAY
- Bulut, Y. (Ed.). (2011). *İl yıllığı 2011. Tüm zamanların gözdesi. Hatay: Hatay Valiliği*. 511 s
- Demir, A. (1996). *Çağlar İçinde Antakya*. İstanbul: Akbank Kültür ve Sanat Kitapları.
- Eskici, B. (1997). *Taş Eserlerin Korunması Üzerine Notlar*, Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı: 31, Ankara, s. 383–392.
- Fındık, E. (2005). 19. Yüzyıl Avlulu Antakya Evlerinde Kalem İşİ Süslemeler. *VIII. Orta Çağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu, Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, Sakarya. s. 241.

- Günay, Y. (1954). *Amanos Dağları'nın Jeolojisi ve Karasu - Hatay Grabeninin Petrol Olanakları*. TPAŞ Arama Grubu Başkanlığı Hakkari Şaryaj Projesi. TPAO Rap. No: 1954.
- Hatay ilinin Türkiye haritasındaki yeri ve konumu nerede? Erişim: 05.01.2019. <https://www.lafsozluk.com/2012/01/hatay-ilinin-turkiye-haritasindaki-yeri.html>
- Kahraman, B. (1995). *Geleneksel Türk Evi Odasında Ahşap İç Mimari Elemanlar* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Karataş, A. (2010). *Hatay İli'nin Su Potansiyeli ve Sürdürülebilir Yönetimi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Karataş, A., Bom, A. (2010). *Daphne (Laurus Nobilis L.) and Daphne Industry In Hatay*, 2nd International Geography Symposium (GEOMED–2010), Antalya.
- Merev, N., (2003). *Odun Anatomisi ve Odun Tanıtımı*, KTÜ, Orman Fakültesi, Genel Yayın No: 210, Fakülte Yayın No: 32, Trabzon.
- RILEM, (1980). *Research and Testing*, Materials and Construction 13, Chapman and Hall, Paris.
- Schoch W., Heller I., Schweingruber F. H., Kienast, F. (2004). *Wood anatomy of central European species* (www.woodanatomy.ch). Erişim 07.09 2017
- Tekin, M. M. (2011). Tarihi Antakya Evlerinde Taş ve Ahşap Süslemeleri, *Hatay Kültür ve Tarih Araştırmaları Derneği Yayınları*. s. 34.
- Tekinalp, P. Ş. (2007). Geleneksel Antakya Evlerinde Yeralan Boyalı Nakışlar Üzerine Bir Değerlendirme: Başkent'ten Akdeniz'e Ulaşan Bezeme Programı, *Adalya, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Yıllığı*, X.
- Ulusay, R., Gökçeoylu, C. ve Binal, A. (2005). *Kaya Mekaniği Laboratuar Deneyleri*, TMMOB Jeoloji Müh. Odası Yayınları: 58, Ankara.
- Yaltırık F., Akkemik Ü. (2011). *Türkiye'nin Doğal Gymnospermleri (Açık Tohumlular)*. T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü, ISBN: 978-605601143-1-4, Ankara.
- Yaman, Ü. B. (2012). *Wood Anatomy of Eastern Mediterranean Species*, Kessel Publishing House, ISBN 978-3-941300-59-0.

Yılmaz, Y. (1984). Amanos Dağları'nın Jeolojisi (Cilt: 1-4), T.P.A.O. Rap. No:1920 (Yayımlanmamış), Ankara.

EK 1: YAPIYA AİT İÇ MİMARİ MALZEME ANALİZLERİ

Yapının inşa edildiği döneme ait malzemeler ile günümüzdeki malzemeler arasında fark vardır. Gerek gelişen endüstri gerekse teknolojik gelişimler yapı malzemelerinin gelişiminde önemli rol oynamıştır. Yapıların restorasyon projelendirmesi aşamasında dikkat edilmesi gereken husus yapının inşa edildiği malzeme kalitesi ve tarzını yakalayabilmektir. Yapıda kullanılan yapı malzemelerinin ilk günden günümüze farklılık göstermesi restorasyonun başarılı bir şekilde tamamlanmamış olması demektir. İnşa edilen tarihteki malzemeleri günümüzde bulmak ve kullanmak zor olabilir fakat bunu yine gelişen teknolojiyle uygulayabilmek mümkündür. İşte bu bölümde tamamen bu konular ele alınacaktır.

1.1. İç Mimar Tarafından Alınan Numunelere İstinaden Yapılan Yapı Malzeme Analizi

Kuseyri Konağı'nda gerçekleştirilen yapısal malzeme incelemeleri, belgeleme ve örneklemelerin sonucunda elde edilen örnekler üzerinde gerçekleştirilen arkeometrik çalışmaların sonuçları ve değerlendirmeleri bu raporun konusunu oluşturmaktadır.

Kuseyri Konağı'na ait malzeme grubu "Tarihi Yapı Malzemelerinin Spektroskopik ve Jeofiziksel Yöntemlerle Araştırma ve Veri Tabanı Oluşturma Projesi" kapsamında "Antakya, Tarihi Kuseyri Konağı Yapı Malzeme Analizi" adı altında Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü, Malzeme Araştırma ve Koruma Laboratuvarı (MAKLAB) ile Ankara Üniversitesi Yer Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi (YEBİM) Laboratuvarları'nda incelenmiştir. Bu bölümde yer alan tablo ve görseller ilgili incelemeler sonucu oluşturulan rapordan alınmıştır.

1.2. Arkeometrik Çalışmaların Amacı, Kodlama ve Belgeleme

Tarihi Kuseyri Konağı'nın korunmasına ve belgelenmesine yönelik çalışmalar ilgili birimlerin izninin ardından müellif firmanın (A Proje Müh. Mim. Müş. İnş. San. ve Tic. A.Ş.) başvurusuyla başlatılmıştır.

Bu amaçla 10 Haziran 2013 tarihinde gerçekleştirilen alan çalışması ile örneklenen taş/kayaç, seramik (tuğla ve kiremit), harç, sıva, taban karosu ve pigment örnekler çeşitli arkeometrik yöntemlerle incelenmiştir.

Tarihi yapıya ait iç ve dış mekanlarda kullanılan malzemeler üzerinde gerçekleştirilen arkeometrik çalışmalarla; yapısal malzemelerin öncelikle belgelenmesi, malzeme sorunlarının belirlenmesi ve restorasyon çalışmaları için uygun bir zemin yaratılması hedeflenmiştir. İç mekanların tamamında iç mimarlardan oluşan ekip kararı doğrultusunda ilerleyen bir süreç olmuştur.

1.2.1. Örneklerde Kodlamalar

Yapıya ait iç mekanların iç mimar proje ekibi tarafından çalışma standartlarına uygun bir biçimde tek tek kodlanmasına yönelik yapılan uygulamadır.

1.2.2. Örneklerin Belgelenmesi (Fotoğraflama)

Alanda İç Mimar tarafından rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelendirmesi yapılması adına mekanların tek tek ve en ince ayrıntılarına kadar fotoğraflama işlemi yapılmaktadır. Projenin yapım aşamasında atlanacak herhangi bir nokta olmaması adına geriye dönük olarak bu fotoğraflar mekanlar hakkında ciddi anlamda bir kaynak işlevi görmektedirler.

1.3. Kuseyri Konağı Yapı Malzeme Grupları

Yapıya ait malzeme gruplarından alınan örnekler Tablo 7’de verilmiştir.

Malzeme Grup Kodu	Malzeme Grubu Açıklamaları	Ana Örnek Sayısı
AKK-T	Taş/Kayaç Örnekler	11
AKK-B	Seramik (Tuğla ve Kiremit) Örnekler	5
AKK-H	Harç Örnekler	6
AKK-S	Sıva Örnekler	15
AKK-K	Taban Karosu Örneği	1
AKK-P	Pigment Örnekler	4

Tablo 7. Yapı malzeme grupları

1.4. İncelemeler, Analizler ve Yöntemler

Belgeleme (Fotoğraflama, Kodlama ve Kataloglama)

Temel Fiziksel Testler (Birim Hacim Ağırlığı, Su Emme Kapasitesi, Gözeneklilik)

Kondaktometrik Analiz (Suda Çözünen Toplam Tuz Miktarı)

Tuz Türü Testleri (SO₄²⁻, Cl⁻, PO₄³⁻, CO₃²⁻, NO₃⁻ ve NO₂⁻)

Agrega / Bağlayıcı Analizi

Agregalarda Granülometrik Analiz (Tane Boyutu Dağılımı)

Petrografik İnce Kesit Optik Mikroskop Analizi

X-Işınları Floresans Analizi (Mikro-XRF)

X-Işınları Floresans Analizi (PED-XRF)

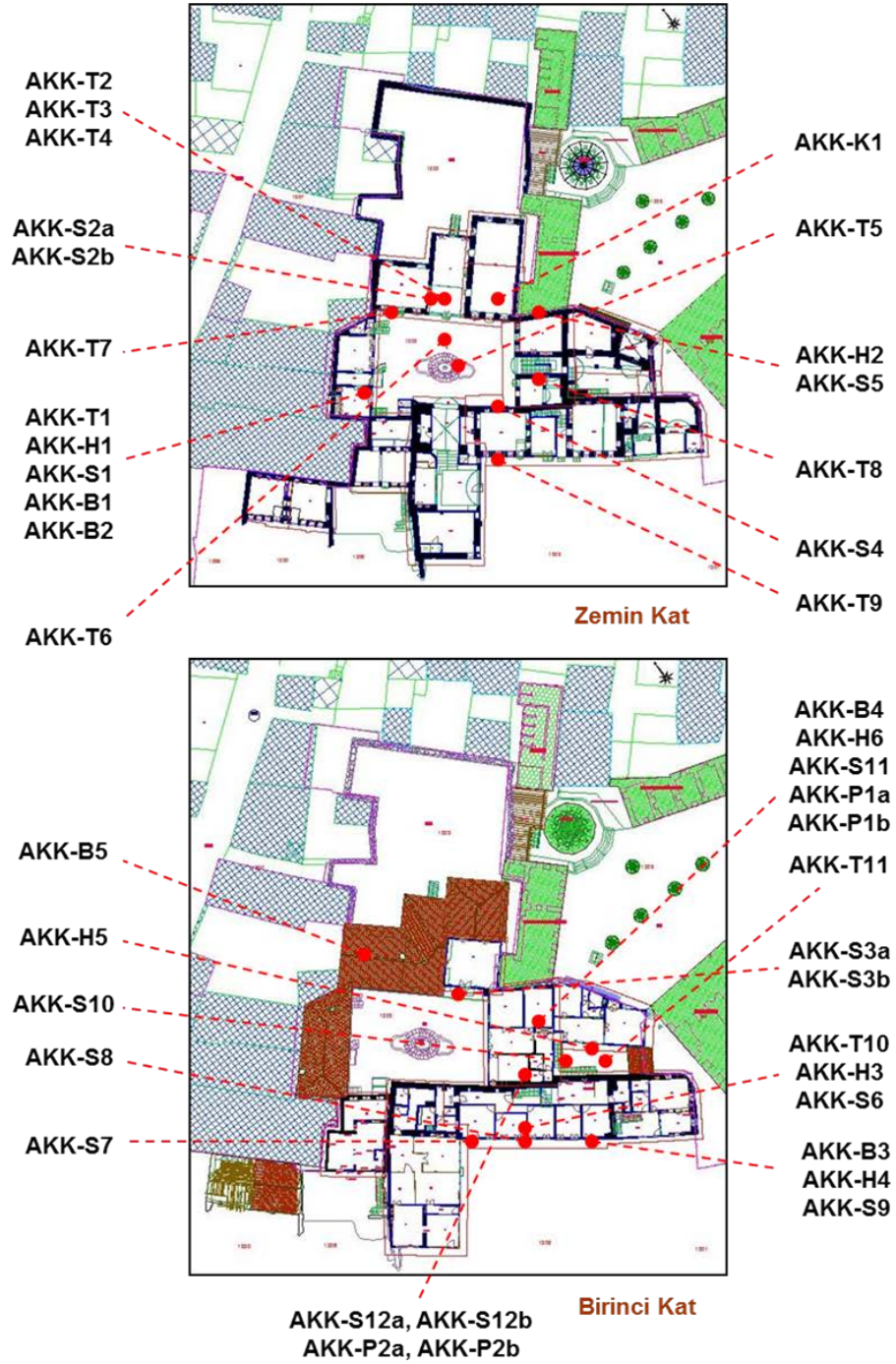
Bu maddelerden yola çıkarak alınan numune örneklere uygulanan işlemler Tablo 8'de verilmiştir.

Malzeme Grubu	Uygulanan Analizler / Testler
Taş/Kayaç Örnekler	1, 2, 3, 4, 7, 9
Seramik Örnekler	1, 2, 3, 4, 7, 9
Harç Örnekler	1, 5, 6, 7, 9
Sıva Örnekler	1, 5, 6, 7, 9
Taban Karosu	1, 7
Pigment Örnekler	1, 8

Tablo 8. Alınan numune örneklerine uygulanan işlem numaraları

1.4.1. Kuseyri Konağı Örneklemeleri

Kuseyri Konağı'na ilişkin iç mimarlardan oluşan ekip tarafından yapı içerisinde uygulanan oda isimlendirme işlemi Şekil 48'de verilmiştir. Odalar bu şekilde kodlandırılarak anlatımının basite indirgenmesi sağlanmıştır. Bundan sonraki gösterimlerde bu kodlara yönelik bir hedef oluşturularak mekana ait bilgiler verilecektir.

Şekil 48. Proje ekibi tarafından oluşturulan mekansal kodlama sistemi

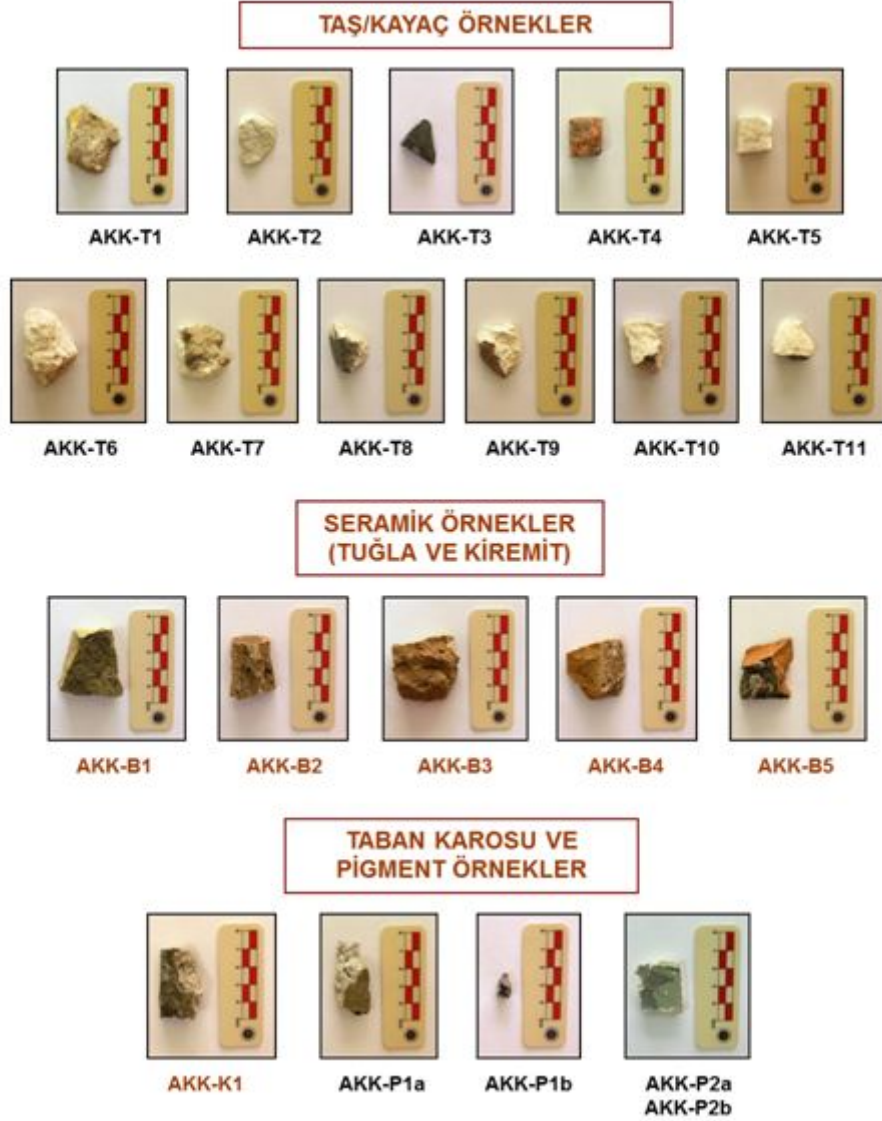
1.4.2. Kuseyri Konağı Örnekleri (Taş/Kayaç, Seramik, Taban Karosu ve Pigment)

Yapı içindeki mekanlardan alınan taş, seramik, taban karosu ve pigment örneklerinin hangi mekanlardan alınarak incelendiği Tablo 9'da gösterilmiştir ve yine alınan bu numunelerin fotoğraflandırılarak belgelendirilmesi de Şekil 49'da sunulmuştur.

Örnekler	Açıklamalar	Malzeme Türü
AKK-T1	Avlu solundaki bodrum kat ilk oda giriş kapısı moloz dolgudan (3)*	Taş
AKK-T2	Zemin kaplama taşı (6)	Taş
AKK-T3	Zemin kaplama taşı (7)	Taş
AKK-T4	Zemin kaplama taşı (8)	Taş
AKK-T5	Avlu havuz kaplama taşı (12)	Taş
AKK-T6	Avlu zemininden (16)	Taş
AKK-T7	Kapı sövesinden kaplama taşı (19)	Taş
AKK-T8	Merdiven basamağından (20)	Taş
AKK-T9	Güney cephe dış taş duvar örgüden (21)	Taş
AKK-T10	Ön cephe 2. kat daire 2'den (24)	Taş
AKK-T11	Zemin kaplama taşı (31)	Taş
AKK-B1	Avlu solundaki bodrum kat ilk oda moloz döküntüden (4)	Kiremit
AKK-B2	Avlu solundaki bodrum kat ilk oda moloz döküntüden (5)	Kiremit
AKK-B3	Çay ocağının üst katındaki iç odadan (29)	Tuğla
AKK-B4	Cami yan giriş 2. kat balkonlu odadan (35)	Tuğla
AKK-B5	Çatı seviyesinden (37)	Kiremit
AKK-K1	5 nolu oda zeminden taban karosu (11)	Taban Kaplama
AKK-P1a	Cami yan giriş 2. kat balkonlu odadan sıva üzeri boya katı (koyu yeşil) (36)	Pigment
AKK-P1b	Cami yan giriş 2. kat balkonlu odadan sıva üzeri boya katı (siyah) (36)	Pigment
AKK-P2a	Cami sağ giriş 2. kattan yeşil boya katı (40)	Pigment
AKK-P2b	Cami sağ giriş 2. kattan mavi boya katı (40)	Pigment

Tablo 9. Mekanlardan alınan numune, taş, seramik, taban karosu ve pigment örneklerinin mekan kodlarının gösterilmesi

(*) Belirtilen rakamlar örnekleme sırasını ifade etmektedir.

Şekil 49. Mekanlardan İç Mimar tarafından alınan numune, taş, seramik, taban karosu ve pigment örneklerinin fotoğraf ile belgelendirilmesi

1.4.3. Kuseyri Konağı Örnekleri (Harç ve Sıva Örnekler)

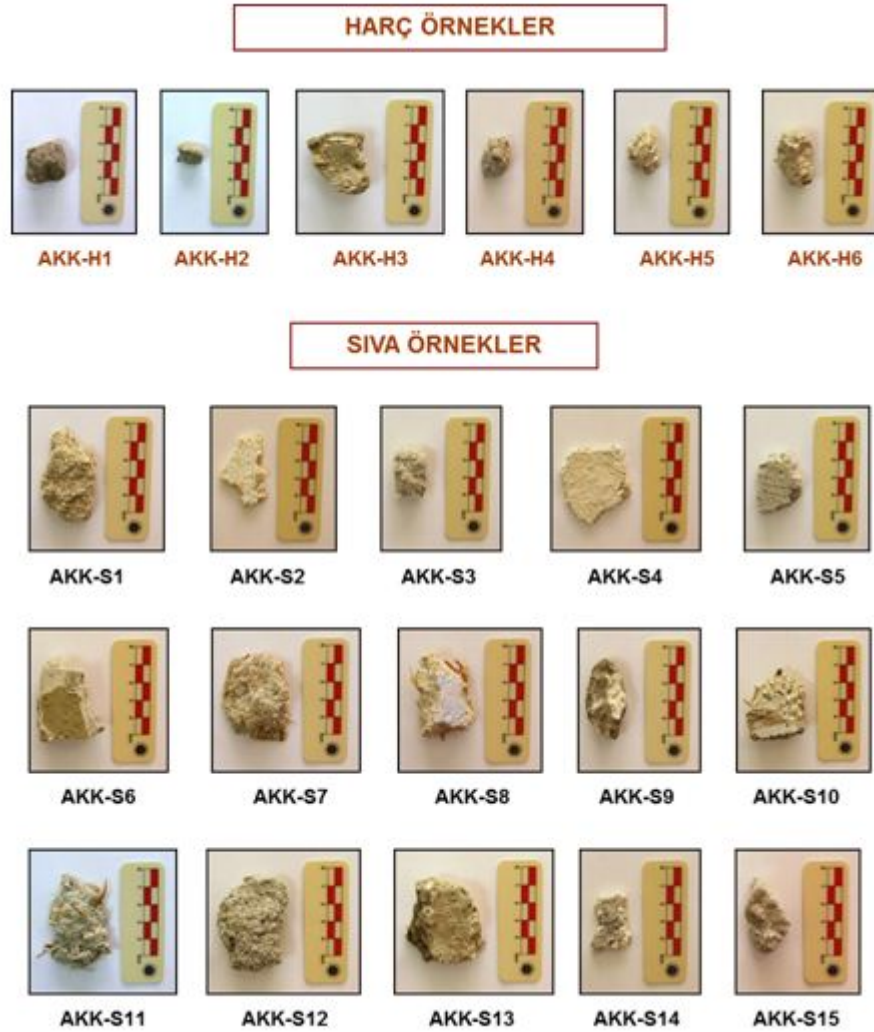
Yapı içindeki mekanlardan İç Mimar tarafından alınan harç ve sıva örneklerinin hangi mekanlardan alınarak incelendiği Tablo 10'da gösterilmiştir ve yine alınan bu numunelerin fotoğraflandırılarak belgelendirilmesi de Şekil 50'de sunulmuştur.

Örnekler	Açıklamalar	Malzeme Türü
AKK-H1	Toprak-kireç moloz dolgu harcı (2)*	Harç
AKK-H2	6 nolu odadan moloz dolgu harcı (18)	Harç
AKK-H3	Ön cephe 2. kat daire 2 den moloz dolgu harcı (23)	Harç
AKK-H4**	Çay ocağı üst katından derz harcı (28)	Harç
AKK-H5	Moloz duvar ön yüzden derz harcı (30)	Harç
AKK-H6	Cami yan giriş 2. kat balkonlu odadan derz dolgusu (34)	Harç
AKK-S1	Avlu solundaki bodrum kat ilk oda giriş kapısından kırıktı sıva üzeri çimentolu (1)	Sıva
AKK-S2a	3 nolu oda ara duvardan üst onarım sıva katı (9)	Sıva
AKK-S2b	3 nolu oda ara duvardan alt sıva katı (9)	Sıva
AKK-S3a	Avlu saçak üst onarım sıva katı (13)	Sıva
AKK-S3b	Avlu saçak alt sıva katı (13)	Sıva
AKK-S4	Avlu güney duvarından onarım sıvası (14)	Sıva
AKK-S5	6 nolu odadan alt sıva katı (17)	Sıva
AKK-S6	Ön cephe 2. kat daire 2'den alt sıva katı (22)	Sıva
AKK-S7	Ön cepheden dış sıva (25)	Sıva
AKK-S8	Ön cepheden dış sıva (26)	Sıva
AKK-S9	Çay ocağı üst kat iç odadan onarım sıvası (27)	Sıva
AKK-S10	Cami yan girişinden onarım dış sıvası (32)	Sıva
AKK-S11	Cami yan giriş 2. kat balkonlu odadan (33)	Sıva
AKK-S12a	Cami sağ giriş 2. kattan üst onarım sıva katı (39)	Sıva
AKK-S12b	Cami sağ giriş 2. kattan alt sıva katı (38)	Sıva

Tablo 10. Mekanlardan alınan numune harç ve sıva örneklerinin mekan kodlarının gösterilmesi

(*) Belirtilen rakamlar örnekleme sırasını ifade etmektedir.

(**) Kırmızı renkle belirtilen örnekler onarım örnekleridir.

Şekil 50. Mekanlardan İç Mimar tarafından alınan numune harç ve sıva örneklerinin fotoğraf ile belgelendirilmesi

1.4.4. Analizler - Fiziksel Testler (Birim Hacim Ağırlığı, SEK ve Gözeneklilik)

Yapı malzemelerinin dayanımı, fiziksel özelliklerinin belirlenmiş standart sınırlar içinde ne durumda (dayanımlı/dayanımsız) oldukları ile açıklanabilir. Görsel olarak oldukça sağlam (dayanıklı) olarak algılanabilecek malzemeler (özellikle taş, metal, ahşap vb.); iklimsel (mevsimsel döngüde sıcaklık ve nem değişimi,

donma çözülme süreci gibi), çevresel (sanayi bölgelerine, atık alanlara yakınlık, egzoz gazları salınımı vb.) ve insani (tahripkar/vandalist veya turistik etkilerle) etkilerle olumsuz yönde etkilenmekte, ani veya orta/uzun dönemli tuzlanma, çatlama, kopma, yapraklaşma, siyah tabakalanma, likenleşme gibi bozulmalara uğrayabilmektedirler. Uygulanan fiziksel testler ile (sertlik, birim hacim ağırlığı, su emme kapasitesi ve gözeneklilik gibi) yapı malzemelerinin (özellikle taş/kayaç) özgün niteliklerini korudukları veya ne derece uzaklaştıklarını tespit etmek mümkün olabilmektedir.

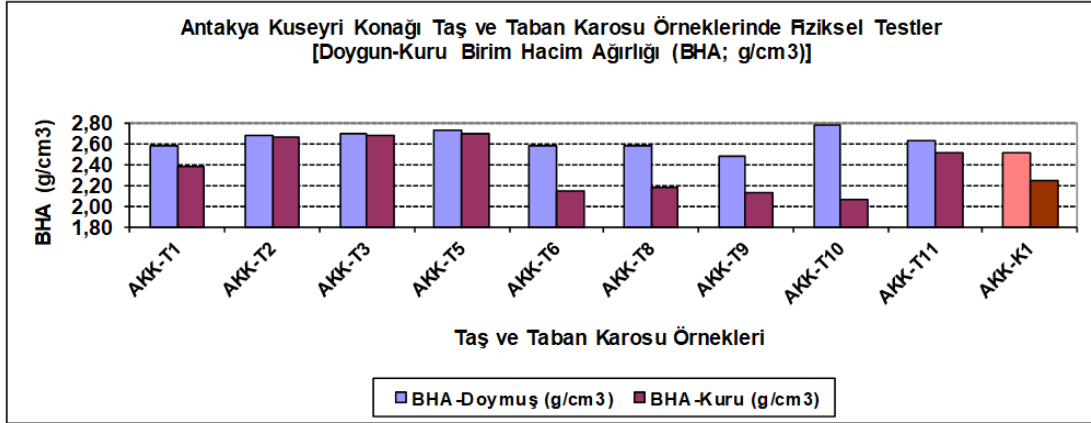
Kuseyri Konağı'na ait taş, taban döşemesi (karo) ve seramik (tuğla ve kiremit) örnekler üzerinde gerçekleştirilen temel fiziksel testler ile malzemelerin fiziksel durumları belirlenmiştir (Tablo 11, Tablo 12 ve Şekil 51, Şekil 52). Standart fiziksel testleri yapabilmek için gereken örnek miktarı 5-10 cm³'lük standart örnekler; standart uygulamalar açısından mümkün olmadığı için test uygulamaları, örnekleme ile alınan taş ve seramik parçaları üzerinde gerçekleştirilmiştir. Taş, taban döşemesi ve seramik örneklere; birim hacim ağırlığı, su emme kapasiteleri ve gözenekliliklerini belirlemeyi amaçlayan temel fiziksel testler ile taşlara sertlik (Schmidt Çekici Sertliği) testleri uygulanmıştır (RILEM, 1980)

Örnekler	BHA-Doymuş (g/cm ³)	BHA-Kuru (g/cm ³)	SEK (%)	P (%)	Tür
AKK-T1	2,58	2,38	3,26	7,76	Kireçtaşı
AKK-T2	2,68	2,65	0,31	0,83	Mermer
AKK-T3	2,70	2,68	0,20	0,55	Kireçtaşı
AKK-T5	2,72	2,69	0,41	1,11	Mermer
AKK-T6	2,57	2,14	7,73	16,56	Kireçtaşı
AKK-T8	2,57	2,17	7,22	15,64	Kireçtaşı
AKK-T9	2,47	2,12	6,72	14,23	Kireçtaşı
AKK-T10	2,77	2,06	12,41	25,57	Kireçtaşı
AKK-T11	2,62	2,51	1,65	4,15	Kireçtaşı
AKK-K1	2,50	2,25	4,47	10,06	Taban Döşemesi
AKK-B1	2,49	1,41	30,74	43,37	Kiremit
AKK-B2	2,48	1,58	23,14	36,45	Kiremit
AKK-B3	2,34	1,65	17,80	29,42	Tuğla
AKK-B4	2,33	1,69	16,34	27,54	Tuğla
AKK-B5	2,54	1,59	23,35	37,23	Kiremit

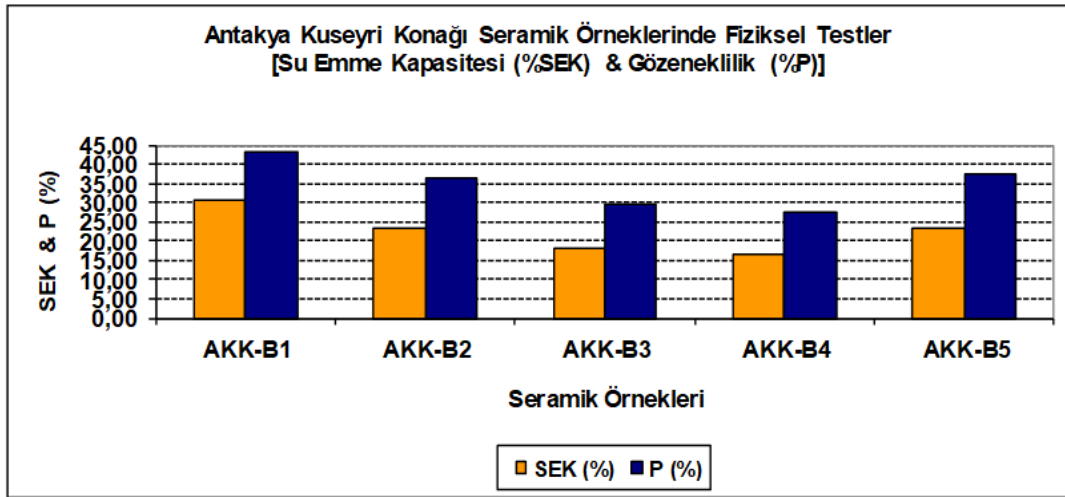
Tablo 11. Schmidt Çekici Sertliği test verileri

Örnekler	Testler	Ortalama
AKK-T1	21-27	23,8
AKK-T2	26-29	27,5
AKK-T3	26-28	27,2
AKK-T5	27-30	28,6
AKK-T6	24-29	25,6
AKK-T8	22-27	24,4
AKK-T9	25-27	25,8
AKK-T10	24-27	25,4
AKK-T11	24-25	24,6
Ortalama	21-30	25,9

Tablo 12. Test verileri

Şekil 51. Antakya Kuseyri Konağı taş ve taban karosu örneklerinde fiziksel testler

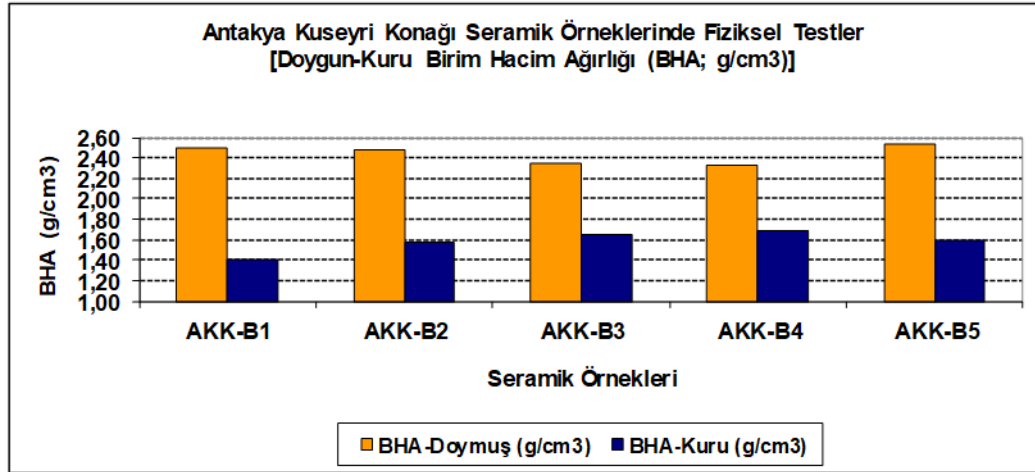

Şekil 52. Antakya Kuseyri Konağı seramik örneklerinde fiziksel testler

Örneklerin doğrudan alınan kuru ağırlıkları, arşimet (su içerisinde) ve doymun ağırlıkları (saf su içerisinde 50 torr basınç altında gözeneklere ulaşması sağlanan sulu ağırlık) yardımıyla birim hacim ağırlıkları (ıslak/kuru BHA, g/cm³), su emme kapasitesi (%SEK) ve gözeneklilik (%P) değerleri belirlenmiştir.

Taş örnekler doğal kayaç yapılarına göre değişen fiziksel özelliklere sahiptirler. Yapısal özellikleri ile düşük birim hacim ağırlığına ve yüksek gözenekliliğe sahip örnekler daha dayanımsız durumda olan örneklerdir.

Tarihi konağa ait farklı kayaç türündeki örneklerin ıslak/kuru birim hacim ağırlıkları 2,47-2,77 g/cm³ / 2,06-2,69 g/cm³ arasında, taşların toplam su emme kapasiteleri %0,20-12,41 arasında ve toplam gözeneklilikleri de %0,55-25,57 arasında değişim göstermektedir (Tablo 11, Şekil 51 ve Şekil 52). Seramik örneklerin ıslak/kuru birim hacim ağırlıkları 2,33-2,54 g/cm³ / 1,14-1,69 g/cm³ arasında, seramiklerin toplam su emme kapasiteleri %16,34-30,74 arasında ve toplam gözeneklilikleri de %27,54-43,37 arasında değişim göstermektedir (Tablo 11, Şekil 52 ve Şekil 53). Örneklenen tek taban döşemesi örneğinin fiziksel verileri de Tablo 9'da belirtilmektedir.

Şekil 53. Antakya Kuseyri Konağı taş ve taban karosu örneklerinde fiziksel testler

Taş örneklerin fiziksel verileri kayaç türlerine göre değerlendirildiğinde mermer (Tablo 11 üzerinde AKK-T2 ve AKK-T5) örnekler kireç taşı örneklerden belirgin bir şekilde yüksek dayanım içeren fiziksel verileri ile ayrılmaktadır. Kireç taşları içinde Tablo 11 üzerinde AKK-T3 örneği düşük gözeneklilik ve yüksek birim hacim ağırlığı ile diğer örneklerden farklı ve daha yüksek dayanım verilerine sahiptir (Tablo 11).

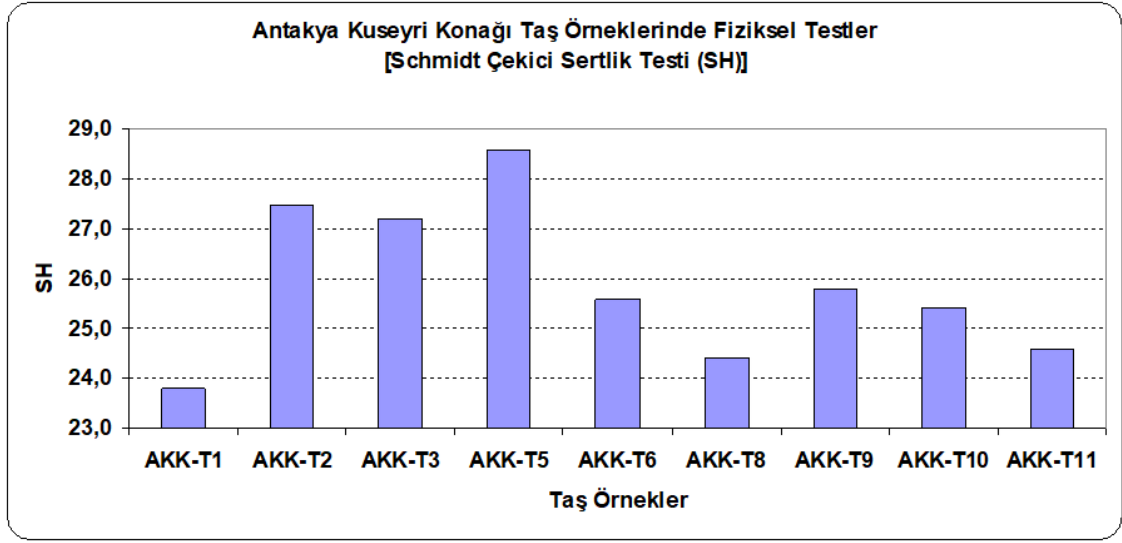
Tarihi konaktan örneklene seramik (tuğla ve kiremit) örnekle rin fiziksel özellikleri değ erlendirildi ğ inde; kiremit ve tuğla örnekle rin birbirinden farklı üretim kalitesine (piş irim sıcaklı ğ ı ve ham madde seç imi gibi) sahip oldu ğ u anlaşı lmı ş tır. Tuğla örnekle r kiremitlerden daha yüksek dayanım verileri sunmaktadır (Tablo 11).

1.4.5. Analizler - Fiziksel Testler (Schmidt Ç ekici Sertlik Testi)

Kayaç ların tek eksenli basma dayanımı (UCS) verileri gerek yer üstü, gerekse de yer altı mühendislik yapı larının tasarımı nda sıklıkla kullanılmaktadır (Baş arır, Kumral ve Özsan, 2004).

Tek eksenli basma dayanımı deneyinin uygulanmasındaki standart prosedür Amerikan Test ve Malzeme Toplulu ğ u ve Uluslararası Kaya Mekani ğ i Toplulu ğ u tarafından belirtilmi ş tir. Schmidt Ç ekici (SHV) ve sonik hız (SV) gibi testler tek eksenli basma dayanımı değ erlerinin tahmini için yaygın olarak kullanılmaktadır. Taş ınabilir Schmidt Ç ekici gibi kullanım kolaylı ğ ı sa ğ layan aletler standart kuralların uygulanması açısından (UCS fiziksel testleri için) bu alanda oldukça elverişli veriler sunmaktadırlar (ASTM 1984) (ISRM 1981)

Schmidt Ç ekici, kayaç ların sertlik değ erini belirlemek için kullanılmaktadır. Belirlenen sertlik değ eri UCS tahmininde ve kayaç ların sınıflandırılmasında kullanılmaktadır. Ancak bu yöntem çok yumuş ak ve çok sert kayaç lar da uygulanamamaktadır. Test sırasında çekicinin kaya üzerinde daima dik pozisyonda olmasına dikkat edilmi ş tir. Testte, kayaç yüzeyinde 5 noktada vuruş yapı lmı ş , ortalama sertlik değ erlerine ulaşı lmı ş tır (Tablo 12 ve Ş ekil 54). Ölçümde dijital Proseq marka Schmidt Ç ekici kullanılmı ş tır (Ş ekil 55).

Şekil 54. Antakya Kuseyri Konağı taş örneklerinde fiziksel testler

Kuseyri Konağı'na ait örneklerin Schmidt Çekici sertlik ölçümü sonuçları, temel fiziksel test verilerini destekler niteliktedir (Tablo 9 ve Tablo 10). Taş örnekler 21-30 arasında değişen (ortalama 25,9) sertlik ölçümü değerlerine sahiptir.

Mermer örnekler (Tablo 9 üzerinde AKK-T2 ve AKK-T5) kireç taşı örneklerden daha yüksek sertlik verisine sahiptir. Kireç taşı örnekler içinde AKK-T1 örneği en düşük sertlik verisine sahip örnek durumundadır (Tablo 10, Şekil 39).

Şekil 55. Schmidt Çekici sertlik ölçüm cihazı

1.4.6. Yapıdan Alınan Ahşap Örneklerinin Cins/Tür Teşhisi

Kuseyri Konağı'ndan *Yrd. Doç. Dr. Ali Akın Akyol, İç Mimar Murat Özkan Öncül, İnşaat Teknikerleri Cafer Üstünel ve Yalçın Mutlu* tarafından alınan ve *AKK-A1* ve *AKK-A2* kodları verilen ahşap örnekler ile ilgili açıklamalar Tablo 13'te, ahşap örneklerin alındığı in-situ bağdadi duvar ve pencere tentesi görüntüleri Şekil 56, Şekil 57, Şekil 58 ve Şekil 59'da gösterilmiştir.

Örnekler	Açıklamalar	Malzeme Türü
AKK-A1	3 nolu oda, ara duvar bağdadi duvardan ahşap (10) 16 x 1.3 x 3.5 cm boyutlarında	Ahşap
AKK-A2	• Pencere tentesi (15) 11 x 1.8 x 1.3 cm boyutlarında	Ahşap

Tablo 13. Proje ekibi tarafından alınan ahşap numune bilgileri

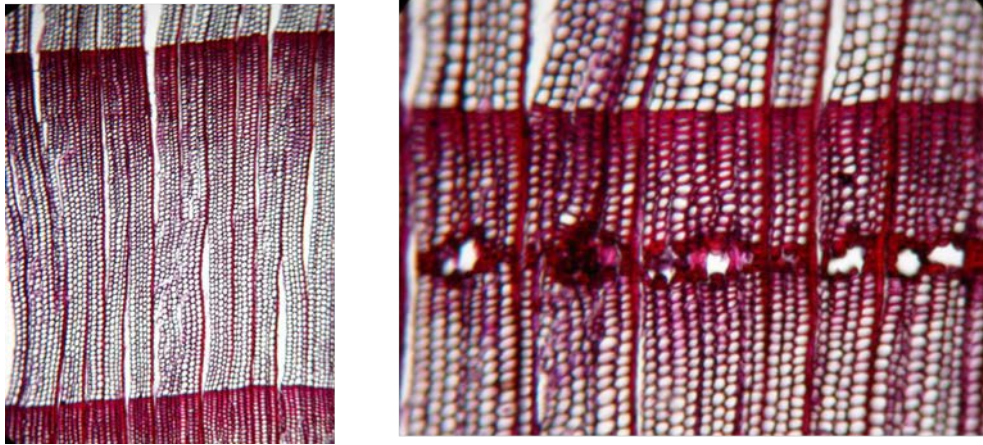
1.4.7. Ahşap Örneklerinin Makroskopik Özellikleri

Bağdadi duvar içi ahşap örneğinin (AKK-A1-Wood-5a) herhangi bir böcek ve mantar saldırısına maruz kalmadığı, sağlam olduğu görülmüştür. Pencere tentesine ait örnekte (AKK-A2-Wood-5a) ise açık hava şartlarına maruz kalmaktan dolayı kısmi bozulmalar tespit edilmiştir. Makroskobik inceleme bulgularının kesin cins/tür teşhisi için yetersiz kalması üzerine, mikrotemle alınan ince kesitler kullanılarak, ahşap örneklerinin mikroskopta detaylı anatomik incelemeleri yapılmıştır.

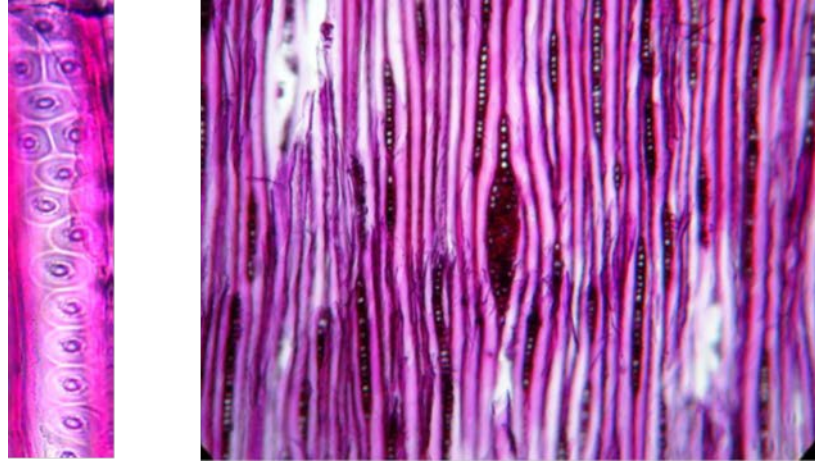
1.4.8. Ahşap Örneklerinin Mikroskobik Özellikleri

Ahşap örneklerinin tür teşhisini yapmamıza olanak sağlayan ve üzerinde çalışılan anahtar nitelikteki anatomik özellikler aşağıda açıklanmıştır:

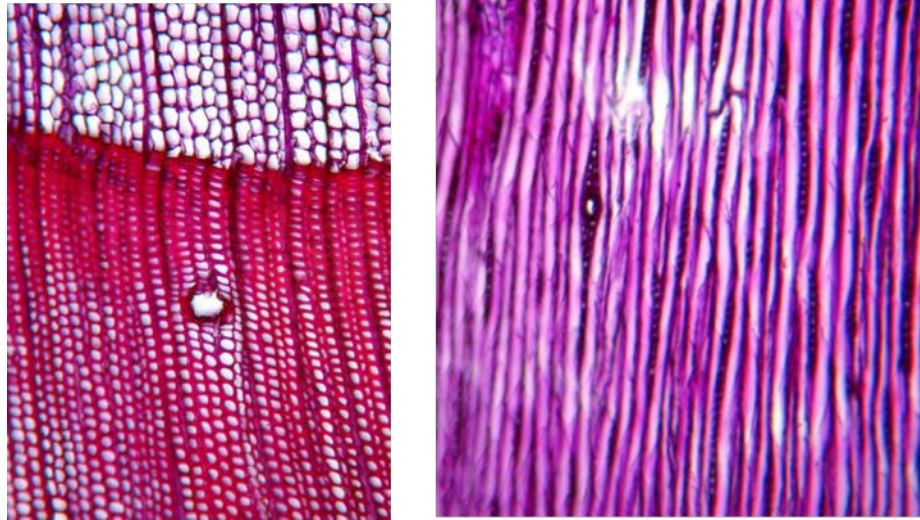
İncelenen *AKK-A1-Wood-5a* no'lu ahşap örneğinin sekonder ksilemi asıl anatomik elemanlar olarak **traheid hücreleri** ile **öz ışınlarından** ibarettir. Yıllık halka sınırları belirgindir. İlkbahar odunundan yaz oduna geçiş ani değil, tedricidir. İlkbahar odunu traheidleri ince çeperli - geniş lümenli iken yaz odunu traheidleri kalın çeperli – dar lümenlidir. Yaz odunu traheidleri aynı zamanda radyal yönde yassılaştırmıştır. Odunda **doğal reçine kanalı yoktur**. Ancak, bir yıllık halkada **traumatik reçine kanallarına rastlanmıştır**. Traheid hücrelerinin radyal çeperlerinde kenarlı geçitler çoğunlukla tek sıralı, nadiren iki sıralıdır. Kenarlı geçitlerde **torus kenarları** dışlıdır. Bu söz konusu örneğin tür teşhisi için anahtar karakteristik özelliğdir. İlkbahar odunu traheid-öz ışını karşılaşma yeri geçitleri piceoid-taxodioid tiptedir. Öz ışınları tek sıralıdır, ancak traumatik reçine kanallarının bulunduğu yıllık halkalarda nadiren çok sıralı öz ışınları da bulunmaktadır.

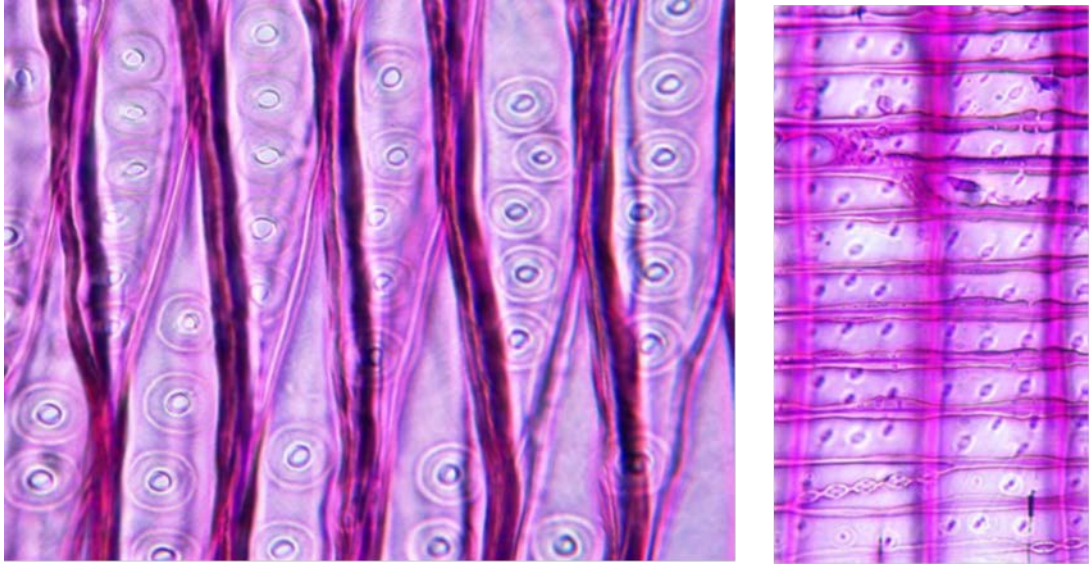
Şekil 56. Yıllık halka, ilkbahar ve yaz odunu, yıllık halka sonuna doğru traumatik reçine kanalları

Şekil 57. Torusu dişli kenarlı geçitler (solda). Teğet kesitte uniseri öz ışınları (bir adet multiseri öz ışını)

Şekil 58. Yaz odununda reçine kanalı (sol), teğet kesitte uniseri öz ışınları

Şekil 59. Kenarlı geçitler (solda). Öz ışını paraşim hücreleri, enine traheidler ve piceoid tip karşılaşma yeri geçitleri

Ahşap testlerin tamamı Doç. Dr. Barbaros YAMAN tarafından Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi'nde yapılmış ve tescilli rapor teslim alınmıştır.

1.4.9. Malzeme Değerlendirmeleri ve Öneriler

Antakya Kuseyri Konağı genel itibarı ile özgün yapısını koruyarak günümüze kadar ulaşabilmiştir. Tarihi konaktan örneklenen yapısal ve dekoratif nitelik taşıyan malzemeler (taş, taban karosu, seramik (tuğla ve kiremit), harç ve sıva/sıva katı, pigment) fiziksel, petrografik ve kimyasal yöntemlerle incelenerek özelliklerine göre sınıflandırılmıştır. Ayrıca yapıdan örneklenen ahşap örnekler de tanımlanmıştır.

Konağın farklı mekanlarından örneklenen derz ve moloz dolgu harçları ile yüzey sıvalarının özgün ve onarım nitelikleri agrega/bağlayıcı yapılarına göre tanımlanmıştır. Onarım niteliği taşıyan örnekler çimento ve alçı (sıvalarda) içerikli, özgün örnekler ise kireç türü bağlayıcı içermektedir. Özgün nitelik

taşıyan moloz dolgu harçlarının yapısında tuğla kırığı parçaları da bulunmaktadır. Mekanların iç yüzeylerinde kireç/alçı ve dış duvarlarında da çimento içerikli sıvalar onarım niteliği taşımaktadır. Bu uygulamalar özgün malzemeler gözetilerek yenilenmelidir. Sıva örneklerin agrega yapısında bitkisel kırıntı da bulunmaktadır. Konağın kaderine terkedilmiş hali ve özensiz onarım uygulamaları malzemelerde tahripkar etkiler yaratmış durumdadır.

Kuseyri Konağı duvar örgüleri derz veya moloz dolgularından ele geçen kireç harçlar gözetilerek yapının koruma/onarım uygulamalarında ağırlıkça;

%30 oranında kireç içeren homojen olarak karıştırılacak bağlayıcının içerisinde,

%30 oranında dişli/kırıklı, elenmiş, yıkanmış, dağılımı özgün kil/harçlarla uyumlu, karbonat içeriğe sahip olmayan yerel akarsu yatağı malzemeli agrega, (ortalama %47 oranında iri/çok iri kum boylu, %38 oranında ortalama kum/iri silt ve %15 oranında da <63 µm ve 63-250 µm taneli kil/silt karışımından oluşan agrega yapısında),

%25 oranında öğütülmüş, elenmiş kireç taşı tozu/kırığı,

%10 oranında volkanik kil/tüf tozu (pozolonik özellikte) ve

%5 oranında tuğla kırığı içeren kireç harcı kullanılması önerilmektedir.

Kuseyri Konağı dış ve iç cephe sıva onarımları için ağırlıkça;

%35 oranında kireç içeren homojen olarak karıştırılacak bağlayıcının içerisinde,

%25 oranında elenmiş, yıkanmış, karbonat içeriğe sahip olmayan yerel akarsu yatağı malzemeli agrega, (ortalama %40 iri/çok iri kum boylu, %46 oranında ince kum/iri silt boylu ve %14 oranında silt/kil boylu agrega karışımından oluşan),

%25 oranında öğütülmüş, elenmiş kireç taşı tozu/kırığı ve %10 oranında kil (tercihen tuf/ignimbirit tozu) içeren kireç harcı kullanılması önerilmektedir.

İç cephelerde tercihen harca %1-2 oranında kırıntı ya da tutuculuğu artırmak adına cam elyafı türü malzeme kullanılması da mümkündür.

Araştırma çalışmalarında duvar örgü ve moloz dolgulardan örneklenen taşlar yoğunlukla kireç taşıdır. Binaların duvar örgü taş onarımları için; yerel kaynaklardan elde edilebilecek özgün malzemeyle dokusal ve formasyon uyumu gösterecek kireç taşı türü kayaçların kullanımı önerilmektedir.

Harç onarımlarında söndürülmüş ve dinlendirilmiş kireç harcı kullanılması önerilmektedir. Kireç harçları mukavemet açısından orta ve uzun vadede yapılar için daha yüksek dayanım özelliklerine sahiptirler. Onarımlarında kullanıma hazır durumda restorasyon amaçlı üretilmiş özel hidrolik kireç kullanılması da mümkündür.

Onarım harcı içeriğinin hiçbir aşamasında çimento içerikli (klasik, beyaz veya pigmentle renklendirilmiş her türlü çimento) malzeme kullanılması kesinlikle önerilmemektedir.

Onarım aşamasında, önerilen harç ve sıva içeriklerinin deneme uygulamalarının yapılması, seçilecek taş/kayaçların önerilen malzeme ile uygunluğunun belirlenmesi için de ayrıca analiz edilmesi önerilmektedir.

1.5. Analiz Raporlarına İstinaden Tartışma

Teknik raporun bulgular bölümünde değinilen odun anatomisi özellikleri; incelenen her iki ahşap örneğinin *Gymnospermae* sınıfından *Pinaceae* familyasına ait olduğunu göstermiştir. Ancak her iki örneğin türleri birbirinden farklıdır. *AKK-A1-Wood-5a* kodlu örnekte traheidler arası kenarlı geçitlerde **torus kenarları** düz değil, **belirgin biçimde dişlidir. Dişli torus**, Sedir (**Cedrus**) cinsinin diğer bütün *Gymnospermae* cinslerinden ayırt edilmesini sağlayan anahtar bir özelliktir (IAWA 2004, Akkemik ve Yaman 2012).

Dolayısıyla *AKK-A1-Wood-5a* kodlu örneğin sahip olduğu dişli torus bu örneğin Sedir (**Cedrus**) olduğunu kanıtlamaktadır. Türkiye’de **Toros Sediri** (Lübnan Sediri) adı verilen tek bir Sedir türü (**Cedrus libani**) doğal olarak yetişmektedir. Bu tür en geniş yayılışını Güney Anadolu’da Toros Dağları üzerinde yapmaktadır (Yaltırık ve Akkemik 2011). Batıda Köyceğiz civarından başlayarak doğuda Göksu, Maraş dolaylarına uzanır, buradan kavis çizerek Amanoslar üzerinden güneye yönelir. *Cedrus libani*’nin çok dayanıklı, sağlam ve değerli bir oduna sahip olmasının yanı sıra, Antakya’nın türün doğal yayılış alanı içerisinde bulunması (veya yayılış alanına yakın olması) Kuseyri Konağı’nın yapımında bu türün tercih sebebi olabilir (Yaltırık ve Akkemik 2011).

AKK-A2-Wood-5a kodlu örnekte ise küçük çaplı **doğal reçine kanalları**, bu reçine kanallarında **kalin çeperli epitel hücreleri**, piceoid tipte traheid-öz ışını karşılaşma yeri geçitleri ve öz ışını paranzim hücrelerinde nodüllü diyagonal çeperler bulunması, örneğin **Ladin (Picea)** odunu olduğunu göstermiştir.

Türkiye’de Doğu Ladini (*Picea orientalis*) adı verilen tek bir ladin türü doğal olarak yetişmektedir. Ancak bu tür Türkiye’nin Doğu Karadeniz Bölgesi’nde doğal yayılış yapmaktadır. Dolayısıyla pencere tentesi yapımında yöre dışından bir tür kullanıldığı, belki de tentenin bir bütün olarak başka bir yöreden satın alınarak temin edildiği anlaşılmaktadır (Merev N. 2003).

1.6. Analiz Raporlarına İstinaden Sonuç

1- Odun anatomisi incelenen **AKK-A1-Wood-5a** kodlu ahşap örneği **Cedrus libani (Toros Sediri)** olarak teşhis edilmiştir.

2- Odun anatomisi incelenen **AKK-A2-Wood-5a** kodlu ahşap örneğinin ise **Ladin (Picea)** olduğu kanaatine varılmıştır. Bu örneğin *Picea cf orientalis* olması kuvvetle muhtemeldir.

3. Restorasyon sırasında kullanılacak ahşap malzemenin aslı ile aynı türden seçilmesi ve seçilen ahşabın dayanım süresini artırmak amacıyla böcek ve mantar saldırısına karşı *emprenye* görmüş olması gerekmektedir.

TARİHİ ÇEVRELERİ
KORUMADA İÇ MİMARIN ROLÜ
(KUSEYRİ KONAĞI RÖLÖVE -
RESTİTÜSYON VE
RESTORASYON PROJESİ
İNCELEME)

Yazar Murat Özkan Öncül

Gönderim Tarihi: 30-Haz-2019 09:26PM (UTC+0300)

Gönderim Numarası: 1148125088

Dosya adı: (37.52M)

Kelime sayısı: 19750

Karakter sayısı: 132171

TARİHİ ÇEVRELERİ KORUMADA İÇ MİMARIN ROLÜ (KUSEYRİ KONAĞI RÖLÖVE - RESTİTÜSYON VE RESTORASYON PROJESİ İNCELEME)

ORJİNALLİK RAPORU

% 10 BENZERLİK ENDEKSİ	% 9 İNTERNET KAYNAKLARI	% 1 YAYINLAR	% 6 ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ
----------------------------------	--------------------------------------	------------------------	--------------------------------

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	Submitted to Hacettepe University Öğrenci Ödevi	% 3
2	acikerisim.fsm.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	% 2
3	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	% 1
4	www.rehberobasi.org İnternet Kaynağı	% 1
5	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
6	www.coursehero.com İnternet Kaynağı	<% 1
7	www.hatay.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
8	Submitted to Bahcesehir University Öğrenci Ödevi	<% 1

9	Submitted to Dokuz Eylul Universitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
10	Submitted to Istanbul Gelisim University Öğrenci Ödevi	<% 1
11	Submitted to Middle East Technical University Öğrenci Ödevi	<% 1
12	polen.itu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
13	frenlas.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
14	Submitted to Karadeniz Teknik University Öğrenci Ödevi	<% 1
15	aregem.kulturturizm.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
16	hatayprovice.blogspot.com İnternet Kaynağı	<% 1
17	Submitted to Atilim University Öğrenci Ödevi	<% 1
18	www.restoraturk.com İnternet Kaynağı	<% 1
19	hatayinkultureldokusu.com İnternet Kaynağı	<% 1
20	documents.mx İnternet Kaynağı	<% 1

21	www.e-kutuphane.imo.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
22	hataycenter.com İnternet Kaynağı	<% 1
23	hatayitani.blogspot.com İnternet Kaynağı	<% 1
24	TEKİNALP ŞAHİN, Pelin. "Manzaralı Oda : Atay Evi'nden egzotik manzaralar", Hacettepe Üniversitesi, 2013. Yayın	<% 1
25	www.muhendislikmimarliktasarimkongresi.org İnternet Kaynağı	<% 1
26	www.ezberim.biz İnternet Kaynağı	<% 1
27	eprints.fri.uni-lj.si İnternet Kaynağı	<% 1
28	www.scribd.com İnternet Kaynağı	<% 1
29	Submitted to Osmaniye Korkut Ata University (deneme) Öğrenci Ödevi	<% 1
30	www.hatay.bel.tr İnternet Kaynağı	<% 1

slideplayer.biz.tr

31	İnternet Kaynağı	<% 1
32	Submitted to Ege Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
33	drewno-wood.pl İnternet Kaynağı	<% 1
34	Submitted to Marmara University Öğrenci Ödevi	<% 1
35	Submitted to TechKnowledge Turkey Öğrenci Ödevi	<% 1
36	Submitted to Konya Necmettin Erbakan University Öğrenci Ödevi	<% 1

Alıntılarını çıkart üzerinde
Bibliyografyayı Çıkart üzerinde

Eşleşmeleri çıkar < 5 words